№. 51. ВТОРНИКЪ, 3 ІЮЛЯ. 1862. WTOREK, 3 LIPCA. №. 51.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ
KURYER WILEŃSKI

ГАЗЕТА ОФФИЦІАЛЬНАЯ, ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

GAZETA URZĘDOWA, POLITYCZNA I LITERACKA.

ВЫХОДИТЪ ПО ВТОРНИКАМЪ И ПЯТНИЦАМЪ.

WYCHODZI WE WTORKI I PIĄTKI.

Цѣна на мѣстѣ: За годъ 10 р. За полъ-года 5 р. За четверть года 3, р. За 1 мѣсяцъ 1 р.
Съ пересылкою за годъ 12 р. За полъ-года 6. р, За четверть года 3 р. 50 к.
За объявленія: За строку изъ 40 буквъ платится 17 коп. сер.

Cena na miejscu: Roczna rs. 10, Półroczna rs. 5, Kwartalowa rs. 3, Miesięczna rs. 1.
Z przesyłką: Roczna rs. 12, półroczna rs. 6, kwartalowa rs. 3 kop. 50.
Za wiersz ze 40 liter ogłoszenia płaci się 17 kop. sr.

СОДЕРЖАНІЕ.

TREŚĆ.

Часть оффиціальная.

Ст.-Петербургъ, *1 іюля.*

— Высочайшимъ приказомъ по министерству внутреннихъ дѣлъ, 22 іюня переведенъ совѣтникъ ковенской палаты государственныхъ имуществъ, статскій совѣтникъ *Довгердъ*—членомъ отъ правительства ковенскаго губернскаго по крестьянскимъ дѣламъ присутствія.

Объ употребленіи остатковъ отъ содержанія акцизнаго управленія питейнымъ сборомъ.

ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, по докладу г. управляющаго министерствомъ финансовъ 18-го мая сего года, Высочайше повелѣть соизволилъ: остатокъ какъ сего года, такъ и могущіе образоваться на будущее время, отъ ассигнованной на содержаніе акцизнаго управленія питейнымъ сборомъ суммы, расходовать, по усмотрѣнію министра финансовъ, преимущественно на пособіе, наиболѣе нуждающимся и усерднымъ должностнымъ лицамъ акцизнаго управленіи, а также на другія надобности по устройству сего управленія, гдѣ, по указанію опыта, это окажется нужнымъ.

— *О гербовыхъ пошлинахъ по дѣламъ о припискѣ крестьянъ.* По дѣламъ о припискѣ въ городскія и сельскія общества вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости крестьянъ, одна изъ казенныхъ палатъ испрашивала разрѣшенія, надлежитъ ли просьбы о семъ крестьянъ: а) уволенныхъ изъ общества безъ надѣла, по 8 ст. мѣстн. полож. о крест., землею и б) получившихъ увольненіе, на основаніи 130—140 ст. общ. полож. о крест., когда просьбы тѣ и приложенія къ нимъ написаны на простой бумагѣ, оставлять, по 19 ст. о пошл., безъ удовлетворенія, или давать имъ, примѣняясь къ 29 ст. положенія о двор. люд., надлежащій ходъ. Въ разрѣшеніе сего, министерствомъ финансовъ, по сношеніи съ министерствомъ внутреннихъ дѣлъ, циркуляромъ отъ 15 минувшаго мая, за N. 18, дано знать казеннымъ палатамъ слѣдующее: 1. Дѣла о припискѣ крестьянъ, не участвовавшихъ доселѣ въ пользованіи землею, объявившихъ, по 8 ст. мѣстн. полож., до утвержденія уставной грамоты, объ увольненіи ихъ изъ общества, и не принятыхъ въ разсчетъ при исчисленіи надѣла, могутъ быть производимы на простой бумагѣ, на томъ основаніи, что положеніемъ о дворовыхъ людяхъ ст. 29 разрѣшено дѣла о припискѣ дворовыхъ людей (не имѣющихъ земли) производить на простой бумагѣ, безъ взысканія гербовыхъ пошлинъ; равнымъ образомъ, 5 ст. дополнительныхъ правилъ объ имѣніяхъ мелкопомѣстныхъ владѣльцевъ, состоящіе въ тѣхъ имѣніяхъ крестьяне, кои не надѣлены землею и не имѣютъ крестьянской усадебной осѣдлости, подчинены правиламъ, для дворовыхъ людей постановленнымъ, и 2. Дѣла о припискѣ крестьянъ, пользовавшихся землею и не исключенныхъ изъ надѣла, по 8 ст. мѣстн. полож., должны быть производимы на гербовой бумагѣ, такъ какъ крестьяне тѣ, получивши увольненіе изъ своихъ обществъ, обязаны, на основаніи 130—147 ст. общ. полож., представить въ казенную палату просьбу о припискѣ, при чемъ причисленіе въ

Dział urzędowy.

St.Petersburg, 1 *lipca.*

— Przez najwyższy rozkaz dzienny, w wydziale ministerstwa spraw wewnętrznych, 22-go czerwca, radca Kowieńskiéj izby dóbr państwa, radca stanu Dowgierd naznaczony został członkiem od rządu Kowieńskiego urzędu gubernjalnego, do spraw włościańskich.

O użyciu pozostałości płacy akcyznego zarządu poboru trunkowego. CESARZ JEGO MOŚĆ, na przełożenie p. zarządzającego ministerstwem skarbu, 18-go maja roku ter., Najwyżéj rozkazać raczył: pozostałość tak tegoroczną, jako też mogącą okazać się na przyszłość, assygnowanéj na utrzymanie zarządu akcyznego poboru trunkowego summy, wydatkować, według uwagi ministra skarbu, przedewszystkiém na wsparcie najbardziéj potrzebujących i gorliwych urzędników zarządu akcyzy, tudzież na inne potrzeby urządzenia tego zarządu, gdzie według wskazania doświadczenia, okaże się to rzeczą potrzebną.

— *O poszlinach herbowych w sprawach o przypisaniu się włościan.* W sprawach o przypisanie się do miejskich i wiejskich gromad wyszłych z zależności poddańczéj włościan, jedna z izb skarbowych prosiła o rozstrzygnienie, czy należy prośby o to włościan a) uwolnionych z gromady bez wydziału, podług 8 art. ust. miejs. o włościan., ziemi i b) uwolnionych, na zasadzie 130—140 art. ust. ogól. o wł., kiedy prośby te i załączenia do nich napisane są na papierze prostym, pozostawiać, podług 19 art. o poszl., bez uwzględnienia, albo też dawać im, stosując się do 29 art. ustawy o ludziach dworskich, tok właściwy. Na rozstrzygnienie tego, ministerstwo skarbu, po skommunikowaniu się z ministerstwem spraw wewnętrznych, rozesłało do izb skarbowych okolnik pod dniem 15 zeszł. maja za N. 18, treści następującéj: 1. Sprawy o przypisanie się włościan nieuczęstniczących dotąd w użytkowaniu z gruntów, którzy, podług 8 art. ust. miejscow., przed utwierdzeniem listu nadawczego, uwiadomili o uwolnieniu swojém z gromad, i którzy nie byli na względzie przy wyliczeniu wydziału, mogą być odbywane na papierze prostym, na téj zasadzie, że ustawą o ludziach dworskich art. 29 pozwolono sprawy o przypisanie się ludzi dworskich (nieposiadających ziemi) odbywać na papierze prostym, bez pobierania poszlin herbowych; równym sposobem, według 5 art. przepisów dodatkowych o majątkach dziedziców drobnych posiadłości, znajdujący się w tych majątkach włościanie, którzy nie są uposażeni ziemią i nie mają włościańskiéj osiadłości siedzibnéj, ulegają przepisom dla ludzi dworskich ustanowionym, i 2. Sprawy o przypisanie się włościan, którzy użytkowali z ziemi i nie są wykreśleni z uposażenia, według 8 art. ust. miejs., powinne się odbywać na papierze herbowym, ponieważ ci włościanie, otrzymawszy uwolnienie ze swych gromad, obowiązani są, na zasadzie 130—147 art. ust. ogólnéj, podać do izby skarbowéj prośbę o przypisanie się, przyczém zaliczenie ich do listy podatkowéj, wykreślenie z listy i przeniesienie z listy jednéj do drugiéj, ma się uskuteczniać podług ógólnego ustanowionego na to porządku. (13 marca 1862 r.) w wydziale ziemsk., N. 1712).

О ДЕНЬГАХЪ.

(Продолженіе. См. N. 48).

Въ 1840 и 1841 годахъ я бывало покупалъ для отпускной торговли пшеницу отъ производителя, доставлявшаго ее изъ Подольской и Кіевской губерній въ Одессу, цѣною по 4—4 р. 50 коп. за четверть, и эта цѣна вполнѣ удовлетворяла производителя. Съ того времени народонаселеніе въ тѣхъ губерніяхъ не прибавилось, требованія на пшеницу не усилились, или развѣ промежутками на короткое время, матеріальное благосостояніе производителя не увеличилось, производство не убавилось относительно къ производительнымъ силамъ, по крайней мѣрѣ до приступленія къ рѣшенію крестьянскаго вопроса, а напротивъ того въ нѣкоторыхъ мѣстахъ введены еще коекакія улучшенія въ способахъ производства, а между тѣмъ еще въ 1860 году, т. е. еще до ВЫСОЧАЙШАГО манифеста 19 февраля, тотъ самый производитель, довольствовавшійся 18 только лѣтъ пазадъ 4 р. 50 коп. за четверть пшеницы, не въ состояніи былъ уже доставить таковую въ Одессу и за 6 руб.

Изъ вышезложенныхъ фактовъ легко заключить, что не цѣнность денегъ, а вологл, матеріала, обезпечивающаго (номинально) общепринятое орудіе мѣны, упала. (*) Причина же подобнаго паденія весьма естественна, если принять въ соображеніе, что никакой предметъ внутренней или присущей цѣнности не имѣетъ, которая опредѣляется единственно отношеніемъ предложенія предмета къ спросу на него. (**) На этомъ основаніи, хотя въ зажиточномъ классѣ всѣхъ, хоть сколько нибудь цивилизованныхъ народовъ, достаточно развита и болѣе и болѣе усиливается роскошь, вмѣстѣ съ увеличеніемъ потребности на залотые браслеты, цѣпочки, галуны, золоченную мебель, стѣны, и т. д., но гораздо сильнѣе еще приливъ золота въ обращеніи, такъ что естественное, изъ самой жизни возникающее уравновѣшиваніе между предложеніемъ и спросомъ этого, у всѣхъ цивилизованныхъ народовъ съ одинаковымъ успѣхомъ акклиматизированнаго продукта, т. е. золота, должно было непремѣнно уронить цѣнность этого металла относительно всѣхъ почти прочихъ, въ меньшемъ размѣрѣ прибывающихъ цѣнностей. Паденіе же цѣнности золота должно было происходить равномѣрно — повсемѣстно также по причинѣ естественной и совершенно независимо отъ цѣнности денегъ, какъ капитала собственно, которая не можетъ быть повсемѣстно равномѣрной, а напротивъ того, цѣна денегъ, какъ капитала, повышается и понижается, хотя въ болѣе или менѣе тѣсныхъ предѣлахъ, но въ каждомъ, даже небольшомъ хозяйственномъ центрѣ отдѣльно, какъ постараемся разъяснить.

(*) Объ этомъ впрочемъ много писали и ученые спеціалисты, какъ M. Chevalier и другіе.

(**) Г. В. А. Панаевъ доказываетъ весьма логично ошибочность теоріи о внутренней или присущей цѣнности предметовъ въ статьѣ своей „бумажныя деньги—товаръ“. N 98 Сѣв. Пчелы за 1861 годъ.

Ученіе Діогена нашло мало послѣдователей при жизни его, а еще меньше, кажется, въ наше время, такъ что золото составляетъ теперь чуть ли не предметъ дѣйствительной потребности цивилизованнаго человѣка; но какъ бы сильна ни была потребность въ золотѣ, она все таки не дошла еще, и, кажется, никогда не дойдетъ до степени потребности, удовлетвореніе которой не терпитъ долгаго отлагательства, какъ пища, покровъ нашъ, и т. п.

Вслѣдствіе этого, если бы вдругъ въ какой нибудь цивилизованной мѣстности оказался недостатокъ въ золотыхъ вещахъ, (*) потребители таковыхъ навѣрно не стали бы предлагать за нихъ двойной или тройной цѣны, но зная только, что въ другихъ мѣстахъ, хоть и за нѣсколько тысячъ верстъ этого добра еще довольно, и что перевозка этихъ вещей, по какимъ бы то ни было дорогамъ, не Богъ знаетъ что стоитъ, они бы терпѣливо перенесли это лишеніе до привоза нужныхъ имъ вещей изъ другихъ мѣстъ. На этомъ самомъ основаніи даже и русскій производитель, которому золото не нужно, какъ предметъ прямой потребности, а только какъ посредникъ для обмѣна чрезъ него производимыхъ имъ цѣнностей на другія, будетъ еще расчетливѣе потребителя золота, и уже ни въ какомъ случаѣ не станетъ платить за кусокъ золота, какую бы форму и названіе оно ни носило, дороже чѣмъ содержимое имъ количество цѣнится въ Англіи, Франціи и, однимъ словомъ, повсемѣстно. Такимъ образомъ образуется равномѣрная цѣна не только золота, но даже во многихъ мѣстахъ и бумажекъ, представляющихъ данное количество его и служащихъ наравнѣ съ монетой, орудіемъ мѣны. Совершенно иное дѣйствіе производитъ случайный недостатокъ въ хлѣбѣ въ какой нибудь мѣстности: тутъ, при полной увѣренности, что дня черезъ два, три привезутъ его и продадутъ весьма дешево, вы все таки заплатите въ десятеро, чтобы въ теченіи однаго дня не голодать. Кромѣ случайныхъ причинъ бываютъ, въ нѣкоторыхъ мѣстностяхъ, болѣе или менѣе постоянныя причины дороговизны того или другаго предмета первой нашей необходимости, смотря по степени этой необходимости, рѣдкости того предмета въ той мѣстности и трудности доставки его изъ другихъ мѣстъ и дѣлаютъ иногда разительную разницу въ цѣнности того же предмета на разстояніи нѣсколькихъ верстъ; такъ напримѣръ, жители Одессы платили бывало за хорошую, доставленную имъ изъ за нѣсколько верстъ, воду, по 2 коп. за ведро.

Эта краткая характеристика обнимаетъ двѣ крайности всего обширнаго регистра всѣхъ предметовъ нашихъ потребностей, къ которымъ однакожъ, какъ намъ кажется, нельзя отнести орудій мѣны. Деньги, доставляя человѣку, какъ члену общества, возможность удовлетворять почти всѣмъ потребностямъ, начиная съ самыхъ матеріальныхъ до самыхъ идеальныхъ, не удовлетворяютъ сами по себѣ ни малѣйшей изъ нихъ, ибо въ такомъ случаѣ они перестаютъ быть деньгами, перестаютъ быть орудіемъ, посредствомъ котораго обмѣниваемъ предметы нашей потребности и сами поступаютъ въ число таковыхъ.

(*) Тутъ принимается въ соображеніе цѣнность одного матеріала, а не искусство выдѣлки.

Для того, чтобы быть *дѣйствительнымъ* орудіемъ мѣны, деньги должны непремѣнно представлять собою *постоянно дѣйствительную* стоимость вымѣняемыхъ посредствомъ ихъ предметомъ, общее же количество орудія мѣны, которымъ располагаетъ государство или народъ, должно непремѣнно предоставлять дѣйствительную, исключительно для этой цѣли опредѣленную часть его богатства. Безъ этихъ условій деньги не могли бы возникнуть, и по нынѣ еще всякое нарушеніе этихъ условій, какую бы форму оно ни приняло, подрываетъ значеніе денегъ, влечетъ за собою раззореніе массъ и общее разстройство въ народномъ хозяйствѣ.

Первая производительность человѣка проявилась у него добываніемъ и прискиваніемъ разныхъ предметовъ его первой необходимости, и удовлетворивъ сперва своимъ собственнымъ потребностямъ, онъ оставшійся ему излишекъ мѣнялъ на другіе, не менѣе нужные ему, но производимые другими, предметы, и когда вслѣдъ за тѣмъ у него еще остался излишекъ, онъ сталъ мѣнять его на предметы *тождественной*, по его соображенію, стоимости, и болѣе удобныя къ сбереженію и передвиженію, съ тѣмъ, чтобы въ случаѣ надобности вымѣнять ихъ на другіе предметы потребности или прихоти. И точно, онъ не ошибся въ расчетѣ: первые, понадобившіеся ему предметы, онъ досталъ въ замѣнъ сберегаемыхъ имъ, въ такой точно пропорціи, сколько ему послѣдніе обошлись; обмѣнялся же онъ положимъ съ человѣкомъ, который также не чувствовалъ въ то время потребности въ нихъ, а лишь руководствовался тѣмъ же соображеніемъ, что и первый. Мало по малу для цѣлой группы производителей, составившихъ собою общество, излишекъ текущей потребности въ немъ какого либо удобосберегаемаго, удобопередвигаемаго и не теряющаго отъ раздробленія продукта, пользовавшагося у всѣхъ равной цѣнностью, началъ переходить отъ одного къ другому, взамѣнъ всѣхъ прочихъ предметовъ потребности, по соотвѣтственной ему цѣнности, и сталъ сперва для одного, потомъ для другого, третьяго и болѣе обществъ орудіемъ мѣны, которое въ видѣ единицъ опредѣленнаго качества и вѣса служило не отвлеченнымъ мѣриломъ, по которому цѣнили всѣ обращающіяся цѣнности, а мѣриломъ тождественной цѣнности, mesure et equivalent, столько содѣйствующей развитію всякаго рода производительной, промышленной и торговой дѣятельности.

Какъ бы ни измѣняли наружную форму денегъ, но принципъ ихъ существованія долженъ остаться тотъ же, который былъ причиной ихъ возникновенія: каждая обращающаяся въ государствѣ денежная единица должа постоянно представлять собою дѣйствительную частицу его существеннаго капитала, который, по различности своихъ свойствъ, считается нѣкоторыми изъ ученыхъ экомистовъ— капиталомъ постояннымъ или основнымъ (capital fixe), какъ напр. машины, желѣзныя дороги, и т. п.; другими они считаются капиталомъ подвижнымъ или оборотнымъ (capital roulant), какъ всѣ матеріалы и издѣлія, назначенные ихъ производителемъ для израсходованія или сбыту: иные наконецъ считаютъ деньги капиталомъ, который бываетъ попеременно и постояннымъ и подвижнымъ (fixe et roulant), смотря по характеру примѣненія ихъ. Намъ кажется справедливымъ послѣднее опредѣленіе денегъ какъ капитала, и то лишь относительно къ *частному* собственнику денегъ—капиталисту, т. е. лицу, располагаещему ими въ такомъ количествѣ, что за обезпеченіемъ всѣхъ своихъ текущихъ потребностей ему остается излишекъ, которому онъ можетъ придать какое либо производительное примѣненіе. Вмѣстѣ съ характеромъ мѣны деньги получаютъ въ рукахъ капиталиста, кромѣ своего значенія какъ орудія мѣны, еще и значеніе орудія производства, и услуга состоящая въ уступкѣ капиталистами этого орудія, т. е. своихъ денегъ, другимъ лицамъ на временное пользованіе, составляетъ сама по себѣ особую цѣнность, названную *кредитомъ*, и плата за эту услугу, такъ называемый *интересъ*, опредѣляется общимъ экономичесчимъ закономъ, отношеніемъ спроса къ предложенію денегъ на томъ или другомъ денежномъ рынкѣ. Само собою разумѣется, что кредитъ неможетъ существовать безъ гарантіи, состоящей иногда въ нравственной, какъ довѣріе къ личности, качество законовъ въ государствѣ и степень уваженія къ нимъ общества, и существенной, состоящей въ соразмѣрномъ обезпеченіи кредитованной суммы дѣйствительными цѣнностями. Эта особенная цѣнность денегъ, какъ орудія производства, цѣнность кредита-интересъ, имѣетъ, какъ мы сказали выше, болѣе или менѣе тѣсные предѣлы, выше и ниже которыхъ онъ не можетъ идти, такъ какъ роль самыхъ денегъ въ процессѣ производства также имѣетъ свои предѣлы. (*)

(Прод. будетъ).

Поправка. Въ N 132-мъ, въ оффиціяльномъ отдѣлѣ Сѣв. Почты, изложены высочайшія повелѣнія о прекращеніи, на 8 мѣсяцевъ, изданія журналовъ: Современникъ и Русское Слово и о воспрещеніи надворному совѣтнику Аксакову продолжать изданіе газеты День. По ошибкѣ оба эти повелѣнія озаглавлены общимъ выраженіемъ: О прекращеніи изданія газеты День и журналовъ: Современникъ и Русское слово“, изъ чего читатели газеты могли заключить, что воспрещеніе, какому подверглись оба означенные журналы, простирается и на газету День, тогда какъ, по точному изъявленію Высочайшей воли, газета эта вовсе не подвергалась подобному взысканію. Редакція покорнѣйше проситъ читателей исправить ошибку, въ помянутомъ заглавіи такимъ образомъ: „О воспрещеніи надворному совѣтнику Аксакову продолжать изданіе газеты День и о прекращеніи, на 8 мѣсяцевъ, изданія журналовъ: Современникъ и Русское Слово.

(Сѣв. Почта).

(*) Мы здѣсь не можемъ принимать въ соображеніе ненормальность какъ пользованія кредитомъ для какихъ нибудь рисковыхъ или форсированныхъ спекуляцій, для удовлетворенія какимъ нибудь не производительнымъ потребителемъ своей страсти къ истребленію капиталовъ, или этотъ страшный бичь бѣднаго труженика—ростовство.

окладъ, исключеніе изъ оклада и перечисленіе изъ одного оклада въ другой должны производиться общимъ для сего установленнымъ порядкомъ. (13 марта 1862 г., по земск. отд., N. 1712).

— *О порядкѣ сношеній съ мировыми учрежденіями.* Одно губернское присутствіе отнеслось къ мировому съѣзду по такому предмету, по которому требовалось исполненіе отъ мироваго посредника. Вслѣдствіе сего, разъяснено, что мировой съѣздъ не составляетъ постоянно дѣйствующаго учрежденія и притомъ вѣдомство его ограничивается особыми предметами, указанными въ ст. 105, 106 и 107 полож. о губерн. и уѣздн. по крест. дѣл. учрежд. По всѣмъ же текущимъ дѣламъ, относящимся до прямыхъ обязанностей мировыхъ посредниковъ, сношенія между ними и губернскимъ присутствіемъ или начальникомъ губерніи должны производиться непосредственно. (2 іюня 1862 г., по земск. отд. N. 3653).

— *О порядкѣ объѣзда волостей временно-обязанныхъ крестьянъ.* На основаніи циркуляра, отъ 2 минувшаго мая, за N. 16, начальники губерній, при объѣздѣ волостей временно-обязанныхъ крестьянъ, могутъ пользоваться содѣйствіемъ одного или двухъ членовъ губернскаго присутствія. По поводу сего, начальникъ одной губерніи возбудилъ вопросъ: можетъ ли онъ, по сему циркуляру, просить члена присутствія объѣхать волости въ какомъ-либо уѣздѣ, или членъ присутствія можетъ только ѣздить вмѣстѣ съ губернаторомъ? Вслѣдствіе сего сообщено, что министерство не встрѣчаетъ препятствія къ раздѣленію губерніи для объѣзда волостей между начальникомъ губерніи и однимъ или двумя членами губернскаго присутствія (31 мая 1862 г., по земск. отд. N. 3603).

О льготахъ крестьянамъ, поступающимъ въ сословіе государственныхъ. По внесеннымъ, разновременно, министерствомъ внутреннихъ дѣлъ, въ бывшій главный комитетъ по крестьянскому дѣлу, представленіямъ о крестьянахъ, предназначенныхъ помѣщиками, безъ уважительныхъ причинъ, къ ссылкѣ въ Сибирь на поселеніе,— въ комитетѣ состоялись въ 1859, 1860 и 1861 годахъ, Высочайше утвержденныя положенія о переселеніи этихъ крестьянъ въ одну изъ внутреннихъ, по усмотрѣнію министерства государственныхъ имуществъ, губерній и причисленіи въ ней къ сословію государственныхъ крестьянъ. Во исполненіе этихъ Высочайшихъ повелѣній, всѣ упомянутые крестьяне, по распоряженію министерства государственныхъ имуществъ, переселены въ многоземельную Самарскую губернію, съ водвореніемъ на казенныхъ земляхъ и съ припискою къ сословію государственныхъ крестьянъ. Затѣмъ, вслѣдствіе донесенія Самарской палаты государственныхъ имуществъ о томъ, что сказанные переселенцы находятся въ крайне бѣдномъ состояніи, требующемъ воспособленія для упроченія хозяйственнаго ихъ быта, г. министръ государственныхъ имуществъ, по предварительному соглашенію съ министромъ внутреннихъ дѣлъ и съ управляющимъ министерствомъ финансовъ, входилъ съ представленіемъ по настоящему предмету въ главный комитетъ объ устройствѣ сельскаго состоянія, полагая: предоставить какъ упомянутымъ, такъ и впредь могущимъ поступить въ сословіе государственныхъ поселянъ крестьянамъ, представленнымъ помѣщиками къ ссылкѣ въ Сибирь на поселеніе, всѣ льготы, опредѣленныя въ ст. 59 т. XII уст. о благ. въ каз. сел. Главный комитетъ, 3 мая сего года, полагалъ представленіе его, г. министра государственныхъ имуществъ, по вышеобъясненному предмету, утвердить, и ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, на журналѣ комитета, въ 10-й день мая, соизволилъ собственноручно написать: „*исполнить.*"

— *О погашеніи банковыхъ долговъ при продажѣ крестьянамъ земли изъ заложенныхъ въ кредитныхъ установленіяхъ имѣній.* Въ разрѣшеніе возбужденнаго, по сему предмету, вопроса согласно положенію главнаго комитета объ устройствѣ сельскаго состоянія, 10 мая, Высочайше повелѣно: при покупкѣ крестьянами у помѣщика отведенныхъ имъ въ постоянное пользованіе земель, на наличныя деньги, въ имѣніяхъ, заложенныхъ въ кредитныхъ установленіяхъ, принять въ руководство слѣдующія правила: 1) Изъ платимыхъ крестьянами землевладѣльцу денегъ удерживается лишь такая часть лежащаго на всемъ имѣніи банковаго долга, которая соотвѣтствуетъ количеству продаваемой удобной земли. Такъ, напримѣръ: если на всемъ заложенномъ имѣніи, крестьяне коего покупаютъ землю, банковаго долга 12,000 р., удобной же земли въ ономъ 1,000 дес., а покупается крестьянами 230 дес., то подлежащая къ удержанію часть долга будетъ равняться 12,000 р., помноженнымъ на 230 и раздѣленнымъ на 1,000, т. е. составитъ 2,760 р. *Примѣчаніе.* Если, на основаніи Высочайше утвержденнаго 12 февраля 1862 г. мнѣнія государственнаго совѣта (о мѣрахъ облегченія помѣщиковъ въ уплатѣ банковыхъ долговъ и въ устройствѣ ихъ хозяйствъ), числящійся на имѣніи помѣщика кредитному установленію долгъ переведенъ собственно на землю крестьянскаго надѣла, то, въ случаѣ продажи крестьянамъ таковой земли, удерживается весь лежащій на этой землѣ банковый долгъ. 2) Если банковый долгъ превышаетъ установленный нормальный размѣръ банковыхъ ссудъ, то, прежде всего, изъ вносимой крестьянами суммы удерживается такая часть, какая потребна для приведенія долга въ нормальный размѣръ и затѣмъ уже производится расчетъ, на изложенныхъ выше, въ пунктѣ 1-мъ, основаніяхъ: какая часть уменьшеннаго такимъ образомъ долга должна быть отнесена на земли, остающіяся въ распоряженіи помѣщика. 3) Кредитное установленіе, въ коемъ заложено имѣніе, руководствуясь изложенными выше правилами, распоряжается, собственною властію, погашеніемъ, изъ внесенныхъ крестьянами денегъ, части долга, причитающейся на покупаемыя ими земли и отнесеніемъ остальной части онаго на земли, остающіяся въ распоряженіи помѣщика. Если же кредитное установленіе найдетъ, что, при соблюденіи сихъ правилъ, по какимъ-либо особымъ обстоятельствамъ того или другаго отдѣльнаго случая, представляется сомнѣніе въ достаточномъ обезпеченіи остающагося на имѣніи долга, то представляетъ о томъ на разрѣшеніе министра финансовъ.

Приказъ по отдѣльному Гвардейскому Корпусу.

іюня 22 дня 1862 г. Н. 109.

Лейбъ-гвардіи измайловскаго полка подпоручикъ *Григорьевъ*, по произведенному о поступкахъ его слѣдствію, обвиняется въ намѣреніи распространить между нижними чинами возмутительныя идеи противъ Правительства и Верховной власти.

По сему я передаю подпоручика *Григорьева* военному суду, арестованнымъ, въ особо-учрежденной мною военно-судной коммиссіи, при с.-петербургскомъ ордонансъ-гаузѣ, съ тѣмъ чтобы приговоръ объ означенномъ офицерѣ былъ согласно Высочайшаго разрѣшенія, постановленъ на основаніи полевыхъ уголовныхъ законовъ.

Телеграфическія депеши изъ Варшавы.

27 іюня, 10 час. 37 мин. утра.

Вчера, въ день рожденія Великой Княгини Александры Іосифовны, сами жители Варшавы иллюминовали городъ. Рана Великаго Князя идетъ хорошо, но еще не позволяетъ одѣваться.

27 іюня, 8 час. 20 мин. утра.

У графа Лидерса опухоль больной щеки увеличилась и боль постоянная, но нѣсколько менѣе жестокая. Силы слабы.

28 іюня, 11 ч. 25 м. утра.

Рана Его Высочества Намѣстника идетъ хорошо. Въ городѣ все благополучно.

28 іюня, 10 ч. 10 м. утра.

Страданія графа Лидерса въ теченіи сутокъ были не такъ сильны, какъ въ предшествующій день; ночью больной спалъ; силы слабы.

ВАРШАВА.

23-го Іюня, (5 Іюля) утромъ, въ бельведерскомъ дворцѣ, Его Императорское Высочество, Великій Князь Константинъ Николаевичъ, Намѣстникъ ЕГО ИМПЕРАТОРСКО-ЦАРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА въ Царствѣ Польскомъ, изволилъ принимать поздравленія отъ здѣшней купеческой общины, которую имѣлъ счастіе представлять предсѣдатель города Варшавы Войда. Его Императорское Высочество Великій Князь благоволилъ удостоить это собраніе весьма милостивымъ привѣтствіемъ.

По случаю отвращенія по волѣ Провидѣнія, сколько возмутительнаго, столько же и плачевнаго покушенія на жизнь достойнаго брата и Намѣстника ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА въ Царствѣ Польскомъ, правительственныя лица въ Царствѣ, предводимые начальникомъ гражданскаго управленія, вмѣстѣ съ представителями земскаго кредитнаго общества и городскаго совѣта, 4 Іюля приносили поздравленіе Его Императорскому Высочеству.

Августѣйшій Великій Князь, милостиво привѣтствуя всѣхъ и благодаря за оказываемое Ему сочувствіе, въ рѣчи своей, произнесенной къ членамъ государственнаго совѣта, благоволилъ между прочимъ сказать, что происшедшій случай не воспрепятствуетъ Ему трудиться вмѣстѣ съ совѣтомъ надъ осуществленіемъ столь вожделѣнныхъ для края реформъ; но что для этого необходимо, чтобы со стороны народа было оказываемо Правительству должное содѣйствіе. Въ этомъ отношеніи усердіе чиновниковъ въ сферѣ служебной ихъ дѣятельности, еще неможетъ быть достаточно; ибо эти усилія должны быть вспомоществуемы со стороны общества и въ частныхъ съ ними соотношеніяхъ. Въ заключеніе, съ волненіемъ присовокупилъ, что этотъ выстрѣлъ убійственный, въ продолженіи одной недѣли другой уже разъ повторяющійся въ Варшавѣ, быть можетъ есть знаменіемъ Всемогущаго Провидѣнія, указывающаго народу возможность явить себя такимъ, какимъ онъ есть въ дѣйствительности.

Засѣданіе общаго собранія государственнаго совѣта, 5 Іюля, начальникъ гражданскаго управленія, вице-предсѣдатель совѣта, маркизъ Велепольскій, открылъ слѣдующею рѣчью:

Господа!

Нынѣшнее засѣданіе предполагалъ открыть Великій Князь, Августѣйшій нашъ Намѣстникъ: послѣ извѣстнаго событія, хотя здоровье Его Императорскаго Высочества не возбуждаетъ никакихъ опасеній, не менѣе того для Него необходимо совершенное спокойствіе.

По Его волѣ я долженъ заступить Его мѣсто среди васъ.

Возлюбленный ГОСУДАРЕМЪ ИМПЕРАТОРОМЪ Великій Князь, какъ залогъ нашего прогресса и нашей будущности, моими также просьбами вымоленный, прибылъ къ намъ съ благороднымъ довѣріемъ вмѣстѣ съ Августѣйшею благодушно къ намъ расположенною Супругою Своею и юными дѣтьми.

И не напрасно Онъ вѣрилъ въ сердца и благородство народа, которому довѣрилъ Себя и Свое семейное счастіе. Это доказали незабвенные дни, день безоружнаго Его въѣзда и день, въ который Варшава принимала Его съ надеждою и благодарностію предъ Олтарями своихъ храмовъ.

Послѣ этихъ ясныхъ дней, ночь изъ мрачной пещеры низвергла новый ударъ и ужасомъ объяло край.

Августѣйшій Князь съ непоколебимою душею, объявилъ намъ, вы слышали это всѣ, что въ совершеныхъ злодѣяніяхъ не видитъ никакого преступнаго соучастія народа Польскаго, что расчитываетъ на его давнишнее благородство, желаетъ вмѣстѣ съ нами трудиться надъ его благоденствіемъ.

Можемъ надѣяться, что тоже Провидѣніе, которое спасло намъ В. Князя, дозволитъ обнаружить преступныя козни, что имъ не миновать правосудія, что въ будущемъ сила истины просвѣтитъ омраченныхъ, сила совѣсти обнаружитъ и приведетъ къ раскаянію заблудшихъ, и что нашъ общественный союзъ не будетъ нарушенъ.

Но еслибы еще разъ имѣли повториться удары убійцъ, пустъ лучше будутъ направлены въ мою грудь, нежели, чтобы мнѣ суждено было пережить на этой землѣ добродѣтели нашихъ отцовъ и честь Польскаго имени.

Великій Князь поощрялъ насъ вчера, чтобы мы, пользуясь переломомъ, каждый въ своей средѣ, содѣйствовалъ къ низпроверженію зла, къ водворенію закона и порядка.

Новымъ довѣріемъ ИМПЕРАТОРА и КОРОЛЯ оказаннымъ государственному совѣту, три наши товарищи призваны занять важныя обязанности гражданскихъ губернаторовъ. Такимъ образомъ, по предложенію Августѣйшаго нашего Намѣстника, изъ ва-

— *O komunikowaniu się z urządzeniami pośredniczemi.* Pewny urząd gubernjalny pisał do urzędu zjazdowego w przedmiocie takim, którego wypełnie potrzebowano od pośrednika pojednawczego: w skutek tego wytłumaczono, że urząd zjazdowy nie stanowi juryzdykcji stale działającéj i przytém zawiadywanie jego ogranicza się szczególnemi przedmiotami, w art. 105, 106 i 107 ust. o gubern. i powiat. urządz. w spr. włoś. wymienionemi. We wszystkich zaś sprawach bieżących, tyczących się wprost obowiązków pośredników pojednawczych, kommunikacje między nimi i urzędem gubernjalnym lub naczelnikiem guberni, powinni odbywać się bezpośrednio. (2-go czerwca 1862 r., w wydziale ziem. N. 3653).

— *O porządku objazdu gmin włościan czasowie obowiązanych.* Na zasadzie okolnika z dnia 2 zeszł. maja za N. 16, naczelnicy gubernji przy objeżdżaniu gmin włościan czasowie obowiązanych, mogą używać pomocy jednego albo dwóch członków urzędu gubernjalnego. Z tego powodu, naczelnik pewnéj gubernji uczynił pytanie, czy on może, według tego okolnika, prosić członka urzędu o objechanie gminy w jakimkolwiek powiecie, lub czy też członek urzędu może tylko jeździć razem z gubernatorem? W skutek tego udzielono, że ministerstwo nie widzi przeszkody do podzielenia gubernji w objeżdżaniu gmin między naczelnikiem gubernji i jednym lub dwóma członkami urzędu gubernjalnego. (31 maja 1862 r., w wydz. ziem N. 3603).

O ulgach dla włościan, wchodzących do dóbr państwa. W skutek wniesionych różnoczasowie przez ministerstwo spraw wewnętrznych do byłego komitetu głównego w sprawie włościańskiéj przedstawień o włościanach, przeznaczonych przez obywateli, bez przyczyn ważnych, do wysłania do Syberji na osiedlenie,— w komitecie nastały w roku 1859, 1860 i 1861 Najwyżéj utwierdzone postanowienia o przesiedleniu tych włościan do jednéj z wewnętrznych, według uwagi ministerstwa dóbr państwa, gubernij i zaliczeniu w niéj do stanu włościan skarbowych. Przyprowadzając do skutku te Najwyższe rozkazy, wszyscy owi włościanie, z rozporządzenia ministerstwa dóbr państwa, zostali przesiedleni do obfitującéj w grunta gubernji Samarskiéj, z uzadowieniem na ziemiach skarbowych i z zapisaniem do stanu włościan dóbr państwa. Następnie, w skutek doniesienia Samarskiéj izby dóbr państwa, iż rzeczeni przesiedleńcy znajdują się w jak najbiedniejszym stanie, wymagającym zapomogi dla poprawienia ich bytu gospodarskiego, p. minister dóbr państwa, po uprzedniém porozumieniu się z ministrem spraw wewnętrznych i z zarządzającym ministerstwem skarbu, czynił przedstawienie w tym przedmiocie do komitetu głównego o urządzeniu stanu wiejskiego, proponując: zostawić tak pomienionym, jako i nadal mogącym wejść do stanu rolników skarbowych włościanom, podanym przez obywateli do wysłania do Syberji na zaludnienie, wszystkie ulgi w art. 59 t. XII ust. o dobrem urządz. wsi skarbowych ustanowione. Komitet główny, 3 maja ter. roku, mniemał przedstawienie p. ministra dóbr państwa, w wyżéj wyłożonym przedmiocie, utwierdzić, i CESARZ JEGO MOŚĆ, na protokole komitetu, w dniu 10-m maja, raczył własnoręcznie napisać: „*wypełnić.*"

— *O umorzeniu długów bankowych przy przedaży włościanom ziemi z majątków w ustanowieniach kredytowych zastawionych.* Na rozstrzygnienie uczynionego w tym przedmiocie pytania, stosownie do postanowienia komitetu głównego urządzenia stanu wiejskiego, 10-go maja, Najwyżéj rozkazano: przy kupieniu przez włościan u obywatela wydzielonych im na stałe użytkowanie gruntów, za gotowe pieniądze, w majątkach w ustanowieniach kredytowych zastawionych, przyjąć za przewodnictwo przepisy następujące: 1) Z płaconych przez włościan dziedzicowi pieniędzy zatrzymuje się tylko ta część ciążącego na całym majątku długu bankowego, która odpowiada ilości przedawanéj ziemi przydatnéj. Tak, naprzykład: jeżeli na całym zastawionym majątku, którego włościane kupują ziemię, długu bankowego jest 12,000 r. przydatnéj zaś ziemi liczy się w nim 1,000 dziesięcin, a kupuje się przez włościan 230 dziesięcin, tedy przypadająca do zatrzymania część długu będzie się równała 12,000 rubli, pomnożonym przez 230 i podzielonym na 1,000, to jest wyniesie 2,760 rubli. *Uwaga.* Jeżeli, na zasadzie Najwyżéj utwierdzonéj 12 lutego 1862 roku opinji rady państwa (o środkach ulżenia obywatelom zapłacenia długów bankowych i urządzenia ich gospodarki), liczący się na majątku obywatela dług kredytowemu ustanowieniu należny, przeniesiony jest właściwie na ziemię wydziału włościańskiego, tedy w razie przedania włościanom téj ziemi, zatrzymuje się cały dług bankowy na téj ziemi ciążący. 2) Jeżeli dług bankowy przewyższa ustanowioną normalną skalę pożyczek bankowych, tedy z uiszczanéj przez włościan summy zatrzymuje się przedewszystkiem część taka, jaka jest potrzebna dla przyprowadzenia długu do skali normalnéj, i już następnie robi się wyliczenie, na wyłożonych wyżéj, w punkcie 1-m, zasadach jaka część zmniejszonego tym sposobem długu powinna być oparta na ziemi w rozporządzeniu obywatela pozostającéj. 3) Ustanowienie kredytowe, w którem zastawiony jest majątek, przewodnicząc się wyłożonemi wyżéj przepisami, rozporządza się, własną władzą, w rzeczy umorzenia, z wniesionych przez włościan pieniędzy, części długu na kupione przez nich grunta przypadającéj i zaliczenia pozostałéj jego części na grunta, w rozporządzeniu obywatela pozostające. Jeżeli zaś ustanowienie kredytowe znajdzie, że przy zachowaniu tych przepisów, ze względu na jakiekolwiekbądź szczególne okoliczności tego lub owego osóbnego zdarzenia, przewiduje się wątpliwość co dostatecznego zabezpieczenia pozostającego na majątku długu, w takim razie przedstawia o tém do rozwiązania ministra skarbu.

Rozkaz dzienny do oddzielnego korpusu gwardji.

Dnia 22 czerwca 1862 r. N. 109.

Podporucznik izmajłowskiego półku gwardji Grygorjew, przez wyprowadzone o jego postępkach śledztwo, obwinia się o zamiar rozszerzenia pomiędzy żołnierzami niższych stopni idei buntowniczych przeciwko rządowi i władzy Najwyższéj.

Przeto uwięzionego podporucznika Grygorjewa oddaję pod sąd wojenny w osóbno zawiązanéj przezemnie kommissji wojenno-sądowéj, przy St.-Petersburskim ordynanshauzie, z zastrzeżeniem, ażeby wyrok nad rzeczonym oficerem, stosownie do Najwyższego rozstrzygnienia, postanowiony był na zasadzie polowych praw kryminalnych.

Wiadomości telegraficzne z Warszawy.

Czerwca 27. godz. 10 min. 37 z rana.

Wczoraj, w rocznicę urodzin Wielkiéj Księżny Aleksandry Józefówny, mieszkańcy Warszawy sami uiluminowali miasto. Rana Wielkiego Księcia goi się, ale jeszcze nie pozwala ubierać się.

Czerwca 27, godz. 8 min. 20 z rana.

Hrabiego Lüdersa puchlina policzka chorego powiększyła się i bole ciągłe, ale nieco mniéj okrutne. Siły słabe.

Czerwca 28, godz. 11 min. 25 z rana.

Gojenie się rany Wielkiego Księcia Namiestnika idzie dobrze. W mieście wszystko pomyślnie.

Czerwca 28, godz. 10 min. 10 z rana.

Cierpienie hrabiego Lüdersa w ciągu téj doby, nie było tak wielkie, jak dnia poprzedzającego; w nocy chory spał; osłabienie pozostaje.

WARSZAWA.

Onegdaj rano (5 lipca) w pałacu Belwederskim J. C. W. Wielki Książe Konstanty, Namiestnik JEGO CESARSKO-KRÓLEWSKIEJ MOŚCI w Królestwie Polskiém, przyjmować raczył powinszowania od tutejszego Zgromadzenia Kupieckiego, które przedstawiane było przez JW. Wojdę, prezydenta miasta Warszawy. J. C. W. Wielki Książe Konstanty raczył jak najłaskawiéj przemówić do tegoż zgromadzenia.

Z powodu udaremnienia Bożą Opatrznością zarówno oburzającego jak opłakanego zamachu na życie dostojnego brata i Namiestnika JEGO CESARSKO-KRÓLEWSKIEJ MOŚCI w Królestwie Polskiém, urzędujące w Warszawie władze tegoż Królestwa pod przewodnictwem Naczelnika Rządu Cywilnego, łącznie z władzami Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i Radą Miejską, składali w dniu 4 b. m. powinszowania Jego Cesarskiéj Wysokości.

Dostojny książe, witając wszystkich z uprzejmością i dziękując za okazane Mu współczucie, w przemówieniu do Rady Stanu oświadczył, że wypadek, jaki miał miejsce, nie będzie mu przeszkodą do wspólnego z nią pracowania nad przeprowadzeniem tyle pożądanych dla kraju reform; że jednak do tego przeprowadzenia konieczną jest rzeczą, aby rząd miał ze strony narodu potrzebne dla siebie poparcie. W tym względzie gorliwość urzędników w zakresie ich służby nie jest jeszcze wystarczającą; ale podobnemi usiłowaniami w obrębie ich stosunków prywatnych popieraną być musi. W końcu dodał z wzruszeniem, że ten strzał morderczy, który w ciągu jednego tygodnia po raz drugi daje się słyszeć w Warszawie, jest może zrządzeniem Wszechwładnéj Opatrzności, dającéj narodowi sposobność okazania się w prawdziwém swém świetle.

Odbyte w dniu onegdajszym (5 lipca) posiedzenie Ogólnego Zebrania Rady Stanu Naczelnik Rządu Cywilnego, vice-prezes tejże, margrabia Wielopolski, zagaił przemową następującą:

„Panowie! Posiedzenie nasze zamierzył otworzyć Wielki Książe, Dostojny nasz Namiestnik: po ciosie poniesionym, lubo zdrowie Jego Cesarskiéj Wysokości nie wzbudza żadnéj obawy, wszakże największa spokojność jest Mu zalecona.

Z woli Jego mam Go wśród was wyręczyć.

Ukochany przez CESARZA Książe, dla nas jako zakład postępu i przyszłości naszéj mojemi także prośbami wyjednany, przybył wśród nas z ufnością szlachetną wraz z Dostojną, życzliwie dla nas usposobioną Małżonką Swoją i drobną dziatwą.

Nie zawiódł się na sercu i zacności ludu, któremu Siebie i szczęście Swoje rodzinne powierzył. Dowiodły tego dnie pamiętne, dzień bezbronnego Jego wjazdu, i dzień, w którym Warszawa przyjmowała Go u ołtarzów swych świątyń z otuchą i dziękczynieniem.

Po tych dniach pogodnych, noc z jaskini ukrytéj zionęła nowy zamach i zgrozą kraj ogarnęła.

Dostojny Książe, nie tknięty nim na duszy i nie zachwiany, oznajmił nam, słyszeliście to wszyscy, że w zbrodniach popełnionych nie przypisuje żadnego udziału winy narodowi Polskiemu, że na dawnéj jego szlachetności polega, nad dobrem jego wspólnie z nami pracować pragnie.

Spodziewać się możemy, że ta sama Opatrzność, która nam Księcia ocaliła, dozwoli wydobyć na jaw przewrotne knowania, że sprawiedliwość ich doścignie; że nadal moc prawdy obłąkanych oświeci, moc sumienia zapamiętałych skruszy i rozbroi, i że nasz związek społeczny ocalony będzie.

Ciosy mordercze, jeśliby jeszcze paść miały, pragnę, aby raczéj przeciwko moim piersiom się obróciły, niżeli żebym przeżył na téj ziemi cnoty ojców naszych i cześć imienia polskiego.

Wieki Książe w przemowie swéj do nas zachęcał nas wczoraj, abyśmy korzystając z przesilenia, każdy w swoim zakresie, działali ku przezwyciężeniu złego, ku poparciu porządku i prawa.

Nowe zaufanie CESARZA i KRÓLA dla Rady Stanu powołuje trzech naszych kolegów na ważne posady Gubernatorów cywilnych. Tym sposobem na przełożenie Dostojnego naszego Namiestnika, w gronie waszém zaczerpnięty został początek

шей среды почерпнуто начало нѣкоторыхъ измѣненій въ провинціальной администраціи, долженствующихъ предшествовать открытію уѣздныхъ совѣтовъ и образованію чиншевыхъ делегацій, на непоколебимыхъ началахъ единства дѣйствій между правительствомъ и краемъ. (Вар. Газеты).

— Варшавскія газеты пишутъ, что извѣстіе о покушеніи 4 іюля на жизнь Его Императорскаго Высочества Великаго Князя Константина Николаевича, сообщенное телеграфическими депешами въ разныя государства Европы, вызвало вездѣ единогласныя чувства ужаса и осужденія. Чувства, эти были высказаны со стороны многихъ Монарховъ, отъ коихъ Великій Князь на другой же день получилъ телеграммы, адресованныя прямо къ Его Императорскому Высочеству, какъ отъ Императора Французовъ, Королей: Прусскаго, Ганноверскаго, Саксонскаго и Бельгійскаго, кои всѣ самымъ энергичнымъ образомъ изъявляютъ свое глубокое негодованіе; а равно чрезъ телеграфическія повелѣнія къ консуламъ, пребывающимъ въ Варшавѣ, какъ это имѣло мѣсто въ самыхъ жаркихъ выраженіяхъ, которыя Ея Величество Королева Англійская сообщила своему консулу.

— По заведенному надъ преступникомъ, посягавшимъ на жизнь Его Императорскаго Высочества Великаго Князя Константина Николаевича, слѣдствію оказалось, что онъ прозывается Лудвикъ Ярошинскій, 22 лѣтъ отъ роду, римско-католическаго исповѣданія, холостъ, состоялъ подмастерьемъ портнаго, родомъ изъ деревни Войцѣховицъ Сандомирскаго уѣзда, сынъ прикащика, 4 года живетъ въ Варшавѣ и работалъ въ заведеніяхъ Инярскаго и Щецинской, жилъ въ улицѣ Дунай Вонзкій подъ N. 147, у подмастерья портнаго Станьковскаго. Въ училищѣ вовсе не былъ, воспитаніе получилъ въ домѣ своихъ родителей до такой степени ограниченное, что едва умѣетъ читать и писать.

— За спасеніе жизни Его Императорскаго Высочества Великаго Князя Константина Николаевича совершены были благодарственныя молебствія 4 іюля въ Евангелическо-реформатскомъ соборѣ, а также въ синагогахъ и молитвенныхъ домахъ Евреевъ какъ въ Варшавѣ, такъ и на предмѣстьи Прагѣ. Моленіе состояло изъ псалмовъ 138, 116 и 110.

ВИЛЬНО.

29 Іюня, въ дворцовой церкви св. Александра Невскаго совершено было благодарственное молебствіе за спасеніе жизни Его Императорскаго Высочества, Намѣстника царства Польскаго, Великаго Князя Константина Николаевича, въ присутствіи г. главнаго начальника края, военныхъ и гражданскихъ чиновниковъ и дворянства.

zmian niektórych w administracji prowincjonalnéj, mających poprzedzić otwarcie Rad Powiatowych i utworzenie Delegacij Czynszowych, na niezachwianéj podstawie jedności działania pomiędzy rządem a krajem.“ (Gaz. Warszawskie).

— Wiadomość o ohydnym zamachu, którego się dopuszczono w wieczór dnia 4 lipca przeciwko osobie Jego Cesarskiéj Wysokości Wielkiego Księcia Konstantego, zaniesiona przez telegraf w różne strony Europy, obudziła wszędzie uczucia jednozgodne zgrozy i potępienia. Liczne uczuć tych oświadczenia ze strony większéj liczby Monarchów odebrał Wielki Książę zaraz nazajutrz bądź przez telegrafy, adresowane wprost do Jego Cesarskiéj Wysokości, jak od N. Cesarza Francuzów i NN. Królów Pruskiego, Hanowerskiego, Saskiego i Belgijskiego, które wszystkie wyrażają równie energicznie głębokie oburzenie, jakiego ci Monarchowie doznali, bądź przez rozkazy telegraficzne, adresowane do konsulów cudzoziemskich, rezydujących w Warszawie, jak to miało miejsce w słowach najgorętszych, które Najjaśniejsza Królowa angielska konsulowi swemu przesłała.

— Śledztwo wyprowadzone ze złoczyńcy, który się dopuścił zamachu na osobę Jego Cesarskiéj Wysokości Wielkiego Księcia Konstantego, wykazało, iż on nazywa się Ludwik Jaroszyński, ma lat 22, jest katolik, bezżenny, czeladnik krawiecki, rodem ze wsi Wojciechowic, powiatu Sandomirskiego, syn ekonoma, od lat czterech zostawał w Warszawie, pracował w warsztatach Iniarskiego i Szczecińskiéj, mieszkał przy ulicy Dunaj Wązki pod N. 147 u czeladnika krawieckiego Stańkowskiego. W szkołach żadnych nie był, wychowanie odebrał w domu swoich rodziców tak ograniczone, iż zaledwie umie czytać i pisać.

— Za szczęśliwe ocalenie od zbrodniczego zamachu życia J. C. W. Wielkiego Księcia Konstantego, Namiestnika Jego C. K. Mości w Królestwie, odprawione zostały w d. 22 czerwca (4 lipca) r. b. w synagogach i domach modlitwy w Warszawie i na przedmieściu Pradze, dziękczynne modły, złożone z psalmów 138, 116 i 110.

WILNO.

D. 29 czerwca, w dworcowéj cerkwi św. Aleksandra Newskiego, odbyło się dziękczynne nabożeństwo z powodu ocalenia życia Jego Cesarskiéj Wysokości, Namiestnika Królestwa Polskiego, Wielkiego Księcia KONSTANTEGO MIKOŁAJEWICZA, w obecności p. Naczelnika kraju, urzędników wojskowych i cywilnych oraz szlachty.

Dział nieurzędowy.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Pogląd ogólny.

Ze sprawozdania jenerała Lorencez o porażce Francuzów w Meksyku czytelnicy Kurjera postrzegą, że Napoleon III dopóty wyprawy zaniechać nie może, dopóki świetne jakie zwycięstwo nie przywróci jego orężowi przyćmionego na chwilę blasku. We wszystkiém, co ściąga się do główniejszych działań rządowych, cesarz zwykł postępować z wielką oględnością; jakoż i teraz, kiedy szło o wyprawienie kilkunastu tysięcy żołnierzy pod te zwrotnikowe niebo, rozkazał wezwać na radę znakomitszych wojskowych lądowych i morskich, podróżników, lekarzy, kupców i przemysłowców, którzy w Meksyku dłużéj lub krócéj bawili, a których postrzeżenia lub przestrogi przydatnemi być mogły pod względem zdrowia żołnierzy i najwłaściwszych środków opatrywania potrzeb obozowych. Z téj narady wynikło, że świeże francuzkie wojska dopiéro we wrześniu przybyć do Meksyku powinny, t. j. kiedy już miną te zabójcze upały, podczas których żółta gorączka roznosi swe okropne spustoszenia.

Dziennik Konstytucjonista wystąpił z uwagami nad obecném położeniem Francji w Meksyku. Słowa jego wyraźnie z góry natchnione starają się przedstawić politykę francuzką w najszlachetniejszém świetle; niechcemy jednak uprzedzać sądu czytelników o tém piśmie, które w następnym numerze Kurjera podamy. Cokolwiek atoli bądź i ze sprawozdania jenerała Lorencez i z pisma Konstytucjonisty okazuje się, że cesarz Napoleon był w błędzie, a raczéj, że jenerał Almonte i jego zwolennicy go złudzili nadzieją, że za piérwszém ukazaniem się chorągwi francuzkiéj rząd Juareza upadnie. Dla tego właśnie jenerał de Lorencez pisze, że ciągnął do Puebli w tém przekonaniu, że bramy miasta zostaną przed nim otwarte, a żołnierze jego osypani kwiatami. Tymczasem zawód był gorzki, jenerałowie Negrette i O'Horan, dowódzcy załogi meksykańskiéj, dzielnym oporem zmusili go do odwrótu. Nazajutrz t. j. dnia 6 maja jeden z Meksykanów znajdujących się w obozie francuzkim, zwany Antonie Taboada, pisał w imieniu jenerała Almonte do obu wyżéj wymienionych dowódzców Puebli, aby odstąpili Juareza i połączyli się z Francuzami. Niewczesny pośrednik otrzymał od obudwu dawnych przyjaciół i towarzyszów broni piorunującą odpowiedź. Niema zaiste ani jednego człowieka prawdziwie kraj swój miłującego, coby nieprzyklasnął i postępowaniu i słowom dwóch jenerałów meksykańskich. W samym nawet obozie francuzkim, gdzie cześć narodowa, gdzie miłość silna, najwyższa niepodległość ojczyzny tak samowładnie panują, wyrażone uczucia przez jenerałów Negrette i O'Horana przeniknąć musiały aż do głębi duszy każdego francuzkiego żołnierza. Nie idzie zatém, aby jenerał Almonte, Marquez i inni przeciwnicy Juareza mieli być zdrajcami swego kraju, aby dla tego, że udali się pod opiekę chorągwi francuzkiéj, należało ich potępiać i odmawiać im wszelkiego prawa pracowania na dobro ojczyzny; Juarez ocalić jéj nie zdoła, a jak świętość jéj granic lekce waży, dosyć przypomnieć, że już najpiękniejsze jéj części Stanom Zjednoczonym pod pozorem zastawnego prawa rzeczywiście sprzedał. Meksyk, jeżeli go Francja bądź w rządną rzeczpospolitą, bądź w konstytucyjne królestwo nie zamieni, prędzéj puźniéj pochłonięty będzie przez Stany Zjednoczone. W pośród dwóch ostateczności, w jakich się Meksyk dziś znajduje, myśl waha się komu przyznać dębowy wieniec obywatelstwa, czy jenerałom Negrette i O'Horan, czy jenerałom Almonte i Marquez. Rząd francuski według słów Kostytucjonisty dobija się w téj chwili o dwie przewagi w Meksyku: o tryumf oręża i wynagrodzenie krzywd wyrządzonych. Zdawałoby się zatém, że polityczna doniosłość wyprawy została już zaniechaną; ale jeżeli Napoleon zgrzeszył łatwowiernością, licząc na wytrwałość Anglji i Hiszpanji, jeżeli za skwapliwie podzielił nadzieje jenerała Almonte, dziś popełniłby błąd nierównie i dla Francji i dla ludzkości szkodliwszy, gdyby poprzestał, jak średniowieczny rycerz, tylko na skruszeniu kopji i na błahém wynagrodzeniu pieniężném. Europa nie może obojętnie patrzeć na światodziejowe wypadki w Stanach Zjednoczonych. Dopóki ta olbrzymia rzeczpospolita na głównem baczeniu miała rozwój rolnictwa, przemysłu i handlu, dopóki jéj siła zbrojna służyła tylko za straż prac pokoju, dopóty Europa nie mogła obawiać się potężnego kiedyś jéj oddziaływania na własne sprawy. Ale dziś, kiedy usta republikanów dotknęły się upajającéj czary zwycięstwa, kiedy miljonowe wojsko nagle jakby z ziemi wyrosło, kiedy wodzowie okryli swe czoła laurami, — kto wié czy kiedy burza domowa minie i zwaśnieni dziś bracia dłoń zgody sobie podadzą, łatwo będzie obudzony duch wojny znowu uśpić, a te niezmierne z obu stron sporządzone oręże i działa rzucić, aby nieczynnie rdzewiały. W przeciwnym razie, jeżeli duch wojowniczy nie wygaśnie, jeżeli rzeczpospolita cały ląd Nowego Świata do swego związku namową lub przymusem wciągnie, wówczas zamorskie europejskie posiadłości poczytać należy za stracone. Nie są to widma rozbujałéj wyobraźni; daktyl wystrzelić może w niebotyczną palmę, a z drobnych żołędzi wyrastają olbrzymie dębowe lasy.

Nie dziw więc, że wyprawa meksykańska tak silnie i rząd i izby i naród francuski obchodzi; że najzdolniejsze pióra poświęciły jéj swoję usługę, a chociaż rzeczywistych owoców dopiéro w późnéj jesieni oczekiwać należy, Meksyk nawet w tym czasie przerwy nie przestanie żywo zajmować uwagi świata.

We Francji nic nie zaszło ważniejszego. Jest to w ogóle czas wytchnienia po ciężkiéj całorocznéj pracy. Najwięcéj go potrzebowała izba prawodawcza; cesarz musiał być zawodowolony z ostatecznego wypadku jéj obrad, gdyż nagrodził jéj prezesa hrabiego de Morny książęcą dostojnością.

We Włoszech zbliżanie się do końca obrad parlamentowych i odroczenie izb do października, dozwoli rządowi doprowadzić do skutku dyplomatyczne rokowania. Nowa świetna zmiana zachodzi w doli królestwa włoskiego; to co było nadzieją, pragnieniem, stało się rzeczywistością. Monitor powszechny umieścił dnia 10 lipca wieczorem następną urzędową notę:

„Uznanie królestwa włoskiego przez Rossję jest czynem dokonanym. Rząd cesarski wziął na siebie obowiązek oznajmienia gabinetowi turyńskiemu, że cesarz Aleksander gotów jest przyjąć posła króla włoskiego i przywrócić stosunki dyplomatyczne między obu dworami.“

Nic więc dziwnego, że to arcy ważne w życiu wskrzeszonych Włoch zdarzenie, do rozpaczy niemal przywodzi dziennikarstwo austrjackie. Wybuchy bezsilnego gniewu przechodzą w śmieszność. Należy wszakże być wyrozumiałym na boleść Austrji, bo rzeczywiście nic dotkliwszego na drodze dyplomatycznéj zdarzyć się dla niéj niemogło.

Słabą zaiste pociechą jest zadość uczynienie dane przez książęcia Michała serbskiego Austrji. Wiadomo, że podczas bombardowania Belgradu, książę znajdował się w odleglejszych stronach swego państwa; że konsulowie dokładali wszelkich starań w położeniu końca muzułmańskiéj dzikości, że zanieśli uroczystą protestację przeciw zgwałceniu przez Turków prawa narodów, że radca konsulatu austrjackiego Wasicz, pozornie czynny pośrednik między ciałem konsularném a paszą belgradzkim, téj protestacji nie podpisał. Nic więc dziwnego, że książę Michał o tém wszystkiém uwiadomiony, a skąd-inąd niechęci rządu austrjackiego ku sobie świadomy, na daném posłuchaniu konsulom, ostro wymówił panu Wasiczowi jego dwu-

ŚMIERĆ HERTY,

Ballada

Osnuta na podaniu krążącem pomiędzy ludem rugijskim.

Już krzyż zatknięty ręką Waldemara,
Z rugijskiéj skały wyrastał bez trwogi.
Usnęła w morzu Arkończyków wiara;
Z Karendzy uszły trzy bogi.
W zwalonym grodzie Herty zapomnianéj
Ucichł szczęk nożów i wojenne modły.
Kwieciste ścieżki pnąc się na kurhany,
Do białych kościołów wiodły.
Jednak tam idąc Rugijczyk czuł trwogę,
Bo mu śmiech dziwny mieszał szmer pacierzy;
Gdy chciał przystąpić do Pańskiéj wieczerzy,
Postrach zabiegał mu drogę.
Nieraz kto w wieczór powracał z kościoła,
Słyszał u szczytów Hertowego wału
Jakiś głos tęskny, co ratunku woła,
Wśród jeziornego kryształu.
Słyszano nieraz niepojęte pluski....
Jakiś blask dziwny żarzył się w przezroczy.....
A to niebyły złote rybek łuski,
Lecz jakby kobiéce oczy.
Lud z wyspy mówił, że to Herta jeszcze
Błądząc po lesie chce zwalić krzyż wrogi.
Nie jeden wierny, na szmery złowieszcze
Dumał: „Więc jeszcze są bogi?“
I oto nieraz, w pamiątek popiele,
Iskra pogańskiéj przeszłości się zbudzi,
I coraz smętniéj było w sercu ludzi,
I coraz puściéj w kościele.
A był na Rugji nabożny młodzianek,
Co u gotyckich, ciemnéj szkoły progów,
Słuchając głosu siwych teologów,
W pracy wiódł życia poranek.
Czoło miał jasne jak słońce kwietniowe;
Włos jego szumiał jak rugijskie bory,
Na ciemną szatę staczał się w kędziory,
Czystą jak łzę miał wymowę.
Wśród pergaminów marząc do wieczora,
O zmroku chodził do lasu świętego.
Naprożno nieraz ludzie go ostrzegą,
Że może spotkać upiora.

Niewinny młodzian był tak silnéj wiary,
Że przyjął tylko uśmiechem przestrogi;
Nic też nie spotkał;—zdaje się, że mary
Kornie schodziły mu z drogi.
Siadał pod bukiem wśród ofiarnych głazów,
Dopóki zachód płonął okiem wielkiém,
Najpieszczotliwsze wdzięki krajobrazów
Przenosił w missel pęzelkiem.
A gdy nad ciszą téj przyrody dzikiéj
Anielskich oczu błysnęły tysiące,
Pił młodą piersią powietrze rzeźwiące,
Hymn śpiewał— a z nim słowiki.
W majowy wieczór wiatr szmery mu niesie....
Zdziwił się młodzian— czy ucho go myli?
W takiéj gęstwinie, w tak spóźnionéj chwili,
Jeszcze ktoś chodzi po lesie?
A kiedy księżyc przez obłoczny ganek
Wyjrzał i srebrnie pod liściem prześwieca,
Jeszcze się głębiéj zadziwił młodzianek,
Poznał że postać: kobiéca!
Po szańcu Herty, wśród dębów szeregu,
Chodzi w milczeniu wspaniała, wysoka;
Światło komety bije z pod jéj oka,
Włos kruczy, twarz jak ze śniegu.
Z jéj mlecznych ramion rysia skóra spada;
Rdzawy miecz dźwiga nikłą dłonią ducha;
I patrzy w księżyc, jak ten księżyc blada,
I staje— czeka— i słucha....
Widząc młodzieńca schyla się nad parów;
Mierzonym ruchem wojennego tańca,
W szumie podobnym do szumu sztandarów,
Z wolna spuściła się z szańca.
„Młodzieńcze!“ rzekła, a głos jéj się toczy
Jak dźwięk śpiżowy tarczy Irmensula;
„Piękny młodzieńcze! Czy cię nie rozczula
„Łza, co zasuwa me oczy?
„Byłam tu niegdyś potężną i czczoną,
„Ten las brzmiał dla mnie chóry kapłańskiemi;
„Krwawe ołtarze u stop mych wznoszono,
„Jam Herta, bogini ziemi.
„Obcy bóg przyszedł do rugijskiéj skały;
„Odtąd hymn święty mych lasów nie budzi;
„Niewdzięczne serca o mnie zapomniały,
Nieszczęsna ja matka ludzi!
„Cześć moja ginie— lecz może.... nie zginie.

„Ty śmiertelniku, co masz serce w bieli,
„Mógłbyś dwusłowem wybawić— boginię!
„Tak, zbawisz Hertę, jeżeli
„Rzucisz przekleństwo najpiérwszéj osobie
„Jaką za progiem spotkasz jutro rano.
„Już moje prośby nieraz odrzucano,
„Ostatnia nadzieja w tobie!
„O wiedz, że nieraz na odmienną drogę
„Jeden dźwięk słowa ludy naprowadza.
„Jeżeli ciebie podbije ma władza,
„To wszystkich już podbić mogę!
„Na mych ołtarzach i twój posąg stanie,
„I może Herta w ślubie dłoń ci poda.
„Pomnij, młodzieńcze, jak drobne żądanie,
„A jak olbrzymia nagroda!“
Rzekłszy zniknęła w gęstwinach dąbrowy,
Młodzieniec uczuł że nagle się kruszy
Moc niewinności, ten serafinowy
Pancerz, co nosił na duszy.
Zerwał się z krzykiem— nieszukając drogi
Przez las uciekał.... drzwi swoje odmyka,
Chciał paść przed krzyżem, lecz ruch dziwnéj
trwogi
Odepchnął go od klęcznika.
Wszystkie potęgi, wszystkie wdzięki ziemi,
Zachwiały wiarę rozkoszną niewolą,
Okuły serce więzy różanemi;
On czuł, że róże te kolą,
Ależ w jéj czole był czar tak uroczy!
I tak błahego chce dowodu cześci!
Przez głos jéj płynął taki zdrój boleści!
Taka namiętność przez oczy!
Cierpiał, och cierpiał! O duszę młodzianka
Przez tę noc straszną walczyły dwa światy!
Nakoniec brzegiem gorejącéj szaty
Błysł biały zarys poranka.
Zerwał się młodzian.... z obłąkanym wzrokiem
Wybiegł za progi;— świat był w mgle i ciszy;
Tylko skowronek— pląsał nad obłokiem;
On i skowronka nie słyszy;
Nie śmie wznieść oczu; — mknie pędzony
trwogą....
Lecz cóż to znaczy? Byłyżby znów czary?
Już przeszedł wielkie równiny i jary,
Jeszcze niespotkał nikogo?

Z wolna wśród rosy i świateł powodzi
Wytrzeźwił duszę balsamami rana;
Wstąpił w las:— w łesie ku niemu nadchodzi
Jakaś niewiasta nieznana.
Niebieskim płaszczem cała owinięta;
Gwiazda przepina klamrą tę zaponę;
Włosy jak słońce, powieki spuszczone;
Nie z ziemi jest jéj ponęta.
Zdumiony młodzian w sercu swojém słyszy
Głos.... niby rzewny głos cześci synowskiéj.
Uczuł ściśnięcie niewymównéj troski;
Już chciał koło niéj przejść w ciszy,
Gdy spojrzał w górę.... tam wyżéj na wale
Miłość w dwóch czarnych źrenicach się płoni;
To ona, Herta, stoi tam wspaniale!
W znakach jéj wzroku, jéj dłoni,
Taka goreje błagalna zachęta,
Że młodzian pojął te jéj nieme głosy,
Już rozwarł usta i do złotowłoséj
Miał rzec ponuro: „przeklęta!“
Ale przekleństwo nie chciało wyjść z łona;
Cześć mu do serca wnika coraz żywiéj;
Rzekł jéj w zachwycie: „Bądź błogosławiona!“
I własnym ustom się dziwi.
Piękna niewiasta, złotą gwiazdę świtu
Odpięła; z ramion zsuwa się zapona,
I suknia błysła pod płaszczem z błękitu,
A suknia była czerwona.
Wnet blask niezmierny, jak płonący wieniec,
Zwisł na jéj włosów słonecznych bisiorach;
Lecz i bez blasku, po tych dwóch kolorach
Już był ją poznał młodzieniec.
Schylił kolana z radośną pokorą.
— Herta rzuciła wykrzyki łabędzie,
I wznosząc dłonie w boleśnym rozpędzie,
Skoczyła w czarne jezioro.
Odtąd już nigdy niewidziano mary
O kruczych włosach i śnieżystej twarzy.
Odtąd lud wyspy przynosząc ofiary
Do złotych Marji ołtarzy,
Łamał się bielą anielskiego chleba,
I kielich zbawczy pił piersi pełnemi.
Tak się na Rugji skończyła cześć ziemi,
Tak się zaczęła cześć nieba.

Deotyma.

znaczne postępowanie. Obrażony w osobie i w urzędzie konsul austrjacki, doniósł o tém hrabiemu Rechberg. Na żądanie dworu wiedeńskiego konsulowie tę rozterkę załatwili, a p. Wasicz ozdobiony został przez cesarza Franciszka Józefa małym krzyżem orderu korony żelaznéj.

Dzienniki wiedeńskie całą tę sprawę belgradzką usiłują przedstawić w najlepszém świetle dla Turków, a najgorszém dla Serbów. Milczeć było niepodobieństwem; ukazała się więc w Bruxelli broszura pod napisem: Serbja po zbombardowaniu Belgradu, przez pewnego Serba. Opowiedziane są w niéj zdarzenia które, poprzedziły samo bombardowanie.

Czytelnicy Kurjera wiedzą, że Turcy w pierwszéj połowie czerwca poczęli dopuszczać się pojedyńczych rozbojów, mordować niewiasty i dzieci, napadać na żandarmów serbskich, co wywołało chwilowe wzburzenie chrześciańskiéj belgradzkiéj ludności. Władze serbskie potrafiły przywrócić porządek i natychmiast rozpoczęły badania dla odkrycia winowajców. Z zebranych świadectw okazało się, że na kilka dni przed 13 czerwca, rocznicą wstąpienia na tron sułtana Abdul-Azisa, pewien tragarz turecki, Hassan, powiedział Serbowi Ristiezowi, że wkrótce zajdzie bitwa między chrześcijanami i Turkami, że ci ostatni schronią się do twierdzy, z któréj zburzą miasto. Dwaj inni Turcy, Suja i Ibich, powiedzieli półżartem Gabrielowi Czykoiewiczowi, że wkrótce pospadają głowy serbskie, że muzułmani poczną znowu zajadać tłuste kury szumadyjskie, t. j. téj części Serbji, w któréj zapaliło się naprzód powstanie w 1804 i że znowu zaczną pobierać dziesięcinę, tak jak to czynili ich przodkowie, że Turek Mchemed-Alicz, kupiec tytuniu, rzekł poufnie do swego spólnika Serba, Konstantego Błagojewicza, pokazując mu dwie zamknięte skrzynie: patrz, tu jest proch a tam suchary, za kilka dni już nie będzie Belgradu. Wasz książe pojechał w głąb kraju, aby nie być świadkiem tego zniszczenia. Wieczorem zaś 14 czerwca, rzekł znowu do swego spólnika: Konstanty, dziś lub jutro krew popłynie, oto masz proch i rusznicę, uciekaj skoro robota zawre. Dnia 15 o godzinie drugiéj po południu dodał jeszcze: nasza wiara zakazuje nam zabijać tych, co nam jaką usługę wyświadczyli. Uciekaj, ale wprzód zajdź do mojego domu i powiedz niewiastom, aby natychmiast schroniły się do mojego zięcia Mula-Mchemeda i uniosły z sobą to co wiedzą.

Te zeznania urzędowie zebrane najoczywiściéj dowodzą, że między Turkami belgradzkiemi a załogą twierdzy istniał prawdziwy spisek, że wszystko zaś było obmyślane dzień i godzina wyznaczone, celem zaś było zburzenie Belgradu i rzeź ludności chrześcijańskiéj. Porównywając te wszystkie okoliczności z ruchem wojsk tureckich w Bosnji, z osadzeniem pogranicza serbskiego, ze skupieniem znacznych sił w Sienicy, nie podobna nie widzieć, że zamach rozległy, rozciągający się za granicami księstwa, wymierzony był na ujarzmienie Serbji. Ale godzi się zbadać, czy ten zamach był nakazany przez rząd turecki, czy tylko był samorzutnym skutkiem muzułmańskiego fanatyzmu?

Aszir i Ethem Paszowie nie są tak zaślepionymi fanatykami, aby ośmielili się narażać własne głowy i dowolnie bombardować miasto, którego ludność zachowała się spokojnie na wiarę umowy zaręczonéj dniem wprzódy przez wszystkich przedstawicieli mocarstw europejskich. Przeciwnie, znano ich w Belgradzie za ludzi raczéj oględnych niż zuchwałych, za urzędników bezwarunkowo rządowi posłusznych, lecz dość rozsądnych, aby zrozumieć potrafili cały ogrom odpowiedzialności, jaką zagrażało i Porcie i im samym bombardowanie. Na próżno więc Porta zwalać będzie winę téj zbrodni na Aszir-Paszę; wszystko przekonywa, że w milczeniu od dwóch lat knowana napaść na Serbję objawiła się w zatardze 15 i w bombardowaniu 17 czerwca.

Na zarzut, że Porta nie odważyłaby się na tak wierutne zgwałcenie traktatu paryskiego, odpowiedź nie jest trudna.

Niech Europa nie sądzi, że dostojnicy Porty rozumieją całe niebezpieczenstwo, jakiém ludność chrześcjańska zagraża cesarstwu. Zaślepieni pychą muzułmańską, od wieków przywykli widzieć, jak te nieszczęśliwe plemiona schylają karki pod jarzmo, przywykli wierzyć w skuteczność postrachu, jakim przerażają chrześcijan władze muzułmańskie, nizamy, baszy-buzuki, miejscowi renegaci, natrząsają się pokątnie z ponurych przepowiedni europejskiego dziennikarstwa, gardzą radam i mocarstw i zamiast szukać ocalenia państwa w stosownych ulepszeniach zarządu, wytężają tylko całe siły na wskrzeszenie srogości dawnego systematu.

We dwóch jedynie krajach przeczuwają rzeczywiste niebezpieczeństwa, w Serbji i w Czarnogórzu. Serbja nadewszystko, od czasu uchwalenia i zaprowadzenia instytucji wojennéj stała się dla Porty źródłem ustawicznéj trwogi. Porta więc poczytywała dla siebie za rzecz najwyższéj wagi znalezienie pozoru wtargnienia do Serbji, zniszczenia tam zbrojowni, odlewni dział, rękodzielni strzelb i to co najprędzéj, nim uchwalone wojsko narodowe znajdzie szas urządzić się i wyćwiczyć, nim nakoniec Włochy ustalić się zdołają. W tym celu Porta podejmuje ogromne usiłowania w wojnie hercegowińskiéj i czarnogórskiéj, podwaja napaści względem Serbji, chciałaby koniecznie zapalić w niéj powstanie! Oględny tryb przyjęty przez książęcia Michała postawił Portę na niebezpieczném rozdrożu, albo rzucenia się bez przyczyny na Serbją; albo czekania dopuki księstwo nie uzbroi się zupełnie do tego stopnia, że przewaga muzułmańska przestanie być dlań groźną. Korzystając więc z cząstkowego powodzenia Omera Paszy nad Czarnogórzanami, idąc za radami Austrji lękającéj się ruchu, którego Serbja zostać musi ogniskiem; rzuciła się na to zuchwałe przedsięwzięcie.

Co do obawy odpowiedzialności przed Europą, dostojnicy konstantynopolscy, zepsuci pobłażaniem mocarstw, byli spokojni z téj strony. Widząc trudności zgodzenia się dworów na jedno w sprawie wschodniéj, wmówiwszy sobie, że istnienie cesarstwa tureckiego jest dla Europy niezbędném, doznając ciągłéj opieki Londynu i Wiednia, przekonawszy się, że wolno im bezkarnie niespełniać zastrzeżeń traktatu paryskiego względem chrześcijan, sądzili, i może nie bez przyczyny, że jeśl zbombardowanie Belgradu zapali powstanie w Serbji, wówczas cel swój osiągną, bo nie dopuszczą do porządnego uorganizowania serbskiéj siły zbrojnéj, jeżeli zaś starania dyplomacji i mądrość książęcia Michała powstanie odwróci, wówczas umyją od wszystkiego ręce i całą winę zwalą na Aszir-Paszę.

Takie były rachuby carogrodzkich mężów stanu. Wątpić o tém ani na chwilę niebędzie, ktokolwiek zna zwykły tryb postępowania ministrów ottomańskich. Zdawało się im, że trzymając się systematu ciemięztwa i zgrozy wewnątrz, że niszcząc urok i rodzącą się potęgę Serbji i Czarnogórza, potrafią bezkarnie utrwalić władzę sułtana w Europie, na zasadach wskazanych przez traktat paryzki, ale podług systematu doradzanego przez zdradziecką dzikość, z pogardą ludzkości i wszelkiego międzynarodowego prawa. Szczęściem odkryto i zniweczono te zamachy; przyczyniło się do tego najwięcéj godne uwielbienia zachowanie się rządu i ludu Serbskiego, a może trwożliwość i niepewność z jaką Aszir-Pasza wykonywał nadesłane rozkazy z Konstantynopola.

Porta pragnąc zatrzeć ślady swojego bezpośredniego rozkazu, wysłała do Belgradu pełnomocnika, znanego z poselstwa do Paryża dyplomatę Achmeta-Wefik-Effendi. Austrja, a za nią Anglja zgóry usprawiedliwiają Turków i potępiają Serbow. Protestacja konsulów europejskich, którą między innymi podpisał naoczny i wyższy nad wszelkie podejrzenie świadek, konsul angielski pan Langworth, nie znalazła wiary u własnego rządu. Podsekretarz stanu spraw zagranicznych p. Layard na posiedzeniu izby gmin 4 lipca nie wahał się oświadczyć, że dopóty rząd angielski nic stanowczego wyrzec nie może, dopóki znakomity mąż stanu, jak go p. Loyard nazywa, rozpoczęte badania nie ukończy. Od czasu traktatu paryskiego widziała już Europa mnóstwo nakazywanych śledztw przez Portę; nie zdarzyła się ani jedna zbrodnia, ani jedno krzyczące nadużycie, którychby dywan natychmiast na miejscu sprawdzać nie nakazywał, w téj nadziei, że albo sprawa pójdzie w nieskończoną przewłókę, albo zostanie stłumioną, bo rząd zwykle porucza jéj odkrycie tym właśnie, którym najwięcéj chodzi, aby na zawsze pozostała tajemnicą. Szczęściem nie jedna Anglja lub Austrja mają w swem ręku dolę chrześcijan tureckich, przedstawiciele trzech innych mocarstw, bezstronniéj, sumienniéj opiekują się ucisnionymi; godzi się więc spodziewać, że sprawiedliwość wezmie górę i że żądania książęcia Michała serbskiego odrzuconemi nie zostaną. Wysłał on do Paryża podsekretarza stanu w wydziale spraw zagranicznych serbskich, Miłosza Lesinina, który prawdziwe położenie rzeczy rządowi francuzkiemu przedstawi, tymczasem zaś zwolennicy Czarnogórza pocieszeni zostali wiadomością o klęsce poniesionéj przez Turków dnia 7 lipca pod Spużem. Wytrwałość bohaterska chrześcijan zasługuje na największe uwielbienia.

Włochy.

Turyn, 3 lipca. Dzienniki nieprzestają sprzeczać się między sobą o doniosłość ostatniéj uchwały izby poselskiéj. Jedne utrzymują, że izba zagłosowała uchwałę zaufania, inne wmawiają, że zapadło tylko postanowienie administracyjne. Cokolwiek bądź, chociaż gabinet nie posiada większości, jak to mówią, karnéj, głosującéj jak jeden człowiek, przyznać jednak należy, że w liczbie 180-ciu posłów najznaczniéjsza część głosuje śmiało i zawsze przechylić może szalę na tę stronę po któréj stanie. P. Rattazzi posiada niezaprzeczoną zręczność parlamentarną, i jeżeli tylko potrafi nieco zmienić skład swojego gabinetu, niema wątpliwości, żeby nie udało się mu rządzić przez jakiś czas spokojnie, zwłaszcza w obec dzisiejszéj oppozycji, która nie jaśnieje ani roztropnością, ani zręcznością.

Turyn cieszy się najpomyślniejszemi wiadomościami: nadzieja uznania królestwa włoskiego przez dwa wielkie mocarstwa; dziewosłęby o rękę królewny Pii; pełne zapału przyjęcie królewiczów włoskich w Sycylji; otrzymane powodzenia nad zbójcami i t. d., są to wszystko wypadki szczęśliwe, zapowiadające trwałą polityczną pogodę.

Rozprawy w izbie wyborczéj raźnie idą. Projekt do prawa o zbiegowstwie znalazł silniejszą oppozycję, niżby oczekiwać należało; skrajna lewa wystrzelała już wszystkie swoje graty, klerykalni zaś znaleźli w panu D'Ondes Reggio zręcznego obrońcę.

Jenerał Bixio sam siebie przewyższył na kilku ostatnich posiedzeniach. Nieustraszony na polu bitew, najwyższy miłośnik ojczyzny, zdolny do najszlachetniejszych poświęceń, jest także znakomitym mężem przez swe praktyczne poglądy i niepospolitą biegłość w przedmiotach wojennych, a szczególniéj morskich. Dodać do tego należy rzadką skromność; szkoda tylko, że jen. Bixio nie jest mówcą, ale nawet jego rozwlekłość, mieszanie z sobą przedmiotów, a niekiedy przemilczenia, wychodzą na dobre. Przedewszystkiém zaś p. Bixio jest mężem prawdziwie starożytnéj prawości i żądaćby należało, aby ludzie skłonni do zmian za każdym powiewem wiatru, wzięli go za przedmiot rozpamiętywania.

Włochy straciły jedną z najlepszych głów swoich, zacnego Montanelli; był on dawniéj profesorem w Pizie; w r. 1848-m walczył za niepodległość; długo późniéj żył w tułactwie; mógł niekiedy mylić się w wyborze środków wyzwolenia półwyspu z pod jarzma, ale zawsze najszlachetniejsze uczucia ożywiały serce tego prawdziwie znakomitego męża. Myśl wzniesienia mu pomnika narodowego na Campo-Santo w Pizie, jest bardzo szczęśliwa; całe Włochy chętnie przyczynią się do jéj uskutecznienia.

Podróże Garibaldiego niepokoją wiele umysłów, niewiadomo bowiem czy odbywają się one za zgodą lub mimo woli ministrów. Nikomu z pewnością niewiadomo, co o tém sądzić, a szerzy się pogłoska, że jenerał zamyśla o wyprawie zaadrjatyckiéj.

P. Rattazzi i poseł de Boni, oświadczyli w parlamencie, że pokątne zaciągi mają miejsce, że młodzież zewsząd się gromadzi; wszakże te wszystkie pogłoski są tak niepewne, iż niewiadomo co o nich trzymać.

Zdaje się, że król w październiku zwiedzi obóz św. Maurycego, podczas wielkich ćwiczeń wojskowych.

P. Benedetti przed wyjazdem do Paryża miał posłuchanie u króla.

— Wenecja 1 lipca. Projekta reakcji, obmyślane naprzód w Rzymie, a późniéj w Lucernie podczas zjazdu legitymistów u hrabiego Chambord, poczynają w Wenecji wydawać swe owoce. Temu wpływowi przypisać należy zamachy przeciwne narodowości i jedności włoskiéj, które niedawno objawiać się poczęły w wyższém towarzystwie. Zdaje, się że krąży po miastach adres do cesarza autryjackiego, z prośbą o utworzenie pod swojém berłem niezawisłego królestwa, złożonego z krajów weneckich, z Mantuy, Tyrola południowego i t. d. Wszakże te knowania nie zasługują na głębszą uwagę, bo ogólne hasło: Włochy i Wiktor-Emmanuel, nieprzestaje być hasłem ludu wiernego jedności półwyspu i dynastji sabaudzkiéj. Te uczucia są niezachwiane, wieśniacy których z początku przerażały załogi wojskowe, dziś duszą i ciałem poślubili sprawę narodową. Władze poczynają nakoniec przekonywać się, że panowanie moralne Austrji ustało. Objawy polityczne ponawiają się co chwila, przy każdéj zręczności, a sprawców ich schwytać niepodobna.

Hr. Bembo i p. Ferrari odbyli podróż do Wiednia dla podania prośby cesarzowi o uwolnienie gmin od najuciążliwszego podatku, a mianowicie, że zarząd miejscowy kazał gminom płacić za każdego popisowego, który bez pozwolenia kraj opuścił. Dzięki staraniom hrabiego Bembo i pana Ferrari, zmniejszono tę opłatę do 3-éj części. Ścisłość, z jaką ten podatek wybierano, naprowadzała na myśl, że władze patrzyły przez szpary na zbiegostwo popisowych, raz dla tego, aby się pozbyć burzliwéj młodzieży, drugi raz dla zasilenia wycieńczonego skarbu pieniędzmi. Austrja niechętnie widzi Włochów pod swojemi chorągwiami; lęka się bowiem zarazy politycznéj, rozszerzanéj przez nich między żołnierzami austryjackimi, tak rormaitych narodowości.

Rozwój jaki Austrja nadaje swojéj wojennéj marynarce, zastrasza mieszkańców krajów weneckich, nie dla tego, aby lękali się przewagi téj niemieckiéj floty, ale że wydatki na nią nowemi ciężarami kraj obarczą. Jeden z posłów rady cesarstwa, Dalmata, zagrzewał Austrję do wskrzeszenia morskich podań dawnéj rzeczypospolitéj weneckiéj. „Posiadając, rzekł, taką samą rozciągłość brzegów, wyjąwszy wszakże wyspy Jońskie, możemy utrzymywać potężnę flotę, taką przynajmniéj, jaka jeszcze istniała d. 12 maja 1797 roku, i zamienić Adrjatyk na jezioro austryjackie.“ Gdyby warto było mówić z tym posłem, możnaby zwrócić jego uwagę na zupełną zmianę okoliczności i na to, że flota włoska już dziś nierównie od austryjackiéj silniejsza, nie dozwoliłaby Adrjatyku zamienić na jezioro austryjackie; że Austrja niemoże powierzyć swych okrętów, ani Istryjczykym, ani Wenetom; może przyszłoby jéj użyć samych tylko Dalmatów. Dalmaci są wybornymi marynarzami: za czasów najjaśniejszéj rzeczypospolitéj dokazywali cudów na morzu pod dowództwem Wenetów; ale czy to samo miałoby miejsce widząc na swém czele Austryjaków, nieoswojonych z morzem, nieumiejących nawet języka majtków? jest to rzecz niesłychanie wątpliwa.

Położono tu dziś kamień węgielny na przytułek dla niewiast więzionych za nierząd, aby nie wpędzał ich znowu w otchłań rozpusty. Rząd w niczém nieprzyczynia się do wzniesienia tego zakładu.

Z powodu powrótu do Werony księdza biskupa Canossa z Rzymu, gdzie dawał dowody swojéj sanfedistowskiéj gorliwości, zaszły nowe antiklerykalne objawy.

— Czytamy w dzienniku Italia: „Nie zaszła żadna zmiana w podróży królewiczów włoskich po Sycylji; wkrótce wyjeżdżają oni do Agrigentu, Trapani i Marsala.“

Zapewniają że dnia 3-go lipca około godziny 9-éj z rana poseł portugalski złożył naj. królowi włoskiemu list własnoręczny swojego monarchy, z prośbą o rękę królewny Marji-Pii.

Z powodu tego małżeństwa odbędą się świetne uroczystości w Turynie, chociaż dzień zaślubin nie jest jeszcze oznaczonym; bardzo jest jednak podobném do prawdy, że nie będzie on odłożony do października, w którym królewna Marja Pija zacznie 16-ty rok życia, bo i jéj siostra Marja-Klotylda niemiała jeszcze lat 16-tu, kiedy wyszła za książęcia Napoleona.

Francja.

Mowa pana Billault. Komisarze sprzymierzeni mieli 11 kwietnia ostatnią konferencję w Orizaba Szanowny p. Juljusz Favre przytoczył tylko z wywodu słównego tego posiedzenia same wyrazy pełnomocników cudzoziemskich, sprzeczne prawom Francji. Dla czegoż było nie powtórzyć choć jednego twierdzenia dwóch pełnomocników, broniących dobra naszego kraju?

Kiedy w zgromadzeniu francuzkiem roztrząsane są sprawy francuzkie, należało by więcej przywiązywać wagi do zdania naszych przedstawicieli.

Podczas odbycia ostatniéj konferencji nie istniała już zgoda między kommisarzami sprzymierzonymi. P. Wyke skłonny był zawsze do układów z Juarezem; Anglja według mego zdania zapomniała o konwencjach od lat 25-ciu przez niego pogwałconych; ale do niej saméj to należy, niemam potrzeby rozwodzić się nad jej postępowaniem. Jednym z naszych przedstawicieli na tej konferencji był admirał Jurien de la Graviére (i niech mi wolno będzie oddać w tem miejscu zasłużony hołd jego prawości i szlachetności); admirał Jurien wywiązał się ze swego zadania z najzimniejszą krwią, lecz z uczuciem naszéj liczebnej niższości w porównaniu z Hiszpanami; mieli oni bowiem 6,000, my zaś tylko 1,200 żołnierzy.

Posłuchajmy jednak, co powiedział admirał Jurien, w którego słowach, nie wątpię mości panowie, że pokładacie zupełną ufność? (zapewne, zapewne!) Oświadczył on, że nigdy nie widział podobnéj zgrozy, wierutniejszego zdzierstwa i nieznośniejszego jarzma; sądząc w ten sposób położenie, uchyla wszystkie projekta ściągające się do arcy-książęcia Maksymiljana. Nie chodzi tu wcale o monarchję, rzekł; potrzeba tylko rządu uczciwego i szanowanego! największa część ludności pragnie końca anarchji; lecz nie śmie przemówić i czeka nas w Mexico.

Admirał Jurien oceniwszy tak położenie rzeczy, dodaje: „Nie mo na układać się z rządem dopuszczającym się krwawych potępiań, wydającym wyroki na śmierć; potrzeba, aby wojska nasze poszły do Mexico.“

Wracam te az do listów 28, 21 i 23 marca. Uderzyło was, mości panowie, że jen. Prim, który w dwóch pierwszych listach uważał, iż znęcania się rządu meksykańskiego powinny były skłonić sprzymierzonych do działania, nagle oznajmił w liście z dnia 23-go zamiar opuszczenia Meksyku z wojskiem hiszpańskiem. Starano się przeniknąć pobudki postanowienia jenerała Prim i mówiono, że między dniem 21-m a 23-m marca miał on konferencje z panem Wyke i dwóma ministrami meksykańskimi, z których jeden, p. Etcheverria był wujem jenerała Prim, co nadawało stosunkom większe bespieczeństwo (Ach, ach!)

Mości panowie, nie czyńcie żadnych domysłów; należy każdego szanować. Jen. Prim jest mężem, który, chociaż można mieć własne zdanie o jego postępku, nie powinien przecież być podejrzewanym. (Szmer)

Pragnę i taka jest wola cesarza, aby mimo chwilową niezgodę między dwóma wielkiemi mocarstwami, zachowana była w mowie wszelka grzeczność i należna przyzwoitość. (Bardzo dobrze, bardzo dobrze)

Cokolwiek by o tem mówiono, trzy rządy zostały między sobą w dobrych stosunkach i odgłos z Anglji przyniósł wam wczoraj wyrazy wymówne, dostatecznego znaczenia w tym względzie.

Nie chcę więc obrażać nikogo, ani dać miejsca żadnym domysłom. Zdarzenia leżą przed nami, możemy więc je sądzić.

Owoż, widziano, że między 21-m a 23-m marca, p. Etchewerria miał konferencję z jenerałem Prim i panem Wyke. Ministrowie meksykańscy zrzekli się wielu ze swych roszczeń, a mianowicie odstąpili opłaty 2-ch od stu, rozciągniętéj na cudzoziemców. Mówiono: Jeżeli te obietnice nie będą dotrzymane, znajdzie się zawsze dość czasu do wypowiedzenia wojny, lecz nie należy wypowiadać jéj z pobudek błahych. Zapytywano, dla czego pełnomocnicy francuzcy nie mieli by się zgodzić wystawić na próbę szczerości rządu meksykańskiego?

Dla czegoż! Ależ 20 lat krzywd i zniewag dostatecznie nas przekonały. Czekać, ależ to było by gorzkiém urągowiskiem. Takie tłomaczenie zmiany, jakie zaszło między dniem 21-m a 23-m marca, jest niezmiernie słabe; wojna 21-go i zupełne odpłynienie wojsk 23-go! Powodem do zerwania była właśnie ta zupełna różnica. Francja chciała głośnego wynagrodzenia; Francja pragnęła dać możność Meksykowi objawienia jakiego rządu życzy.

Płynąc do Meksyku zgadzaliśmy się wszyscy w tym względzie. Każdy spółdziałał mniéj lub więcéj w osiągnieniu tego przyjętego celu. A kiedy coraz bardziej zbliżaliśmy się do środków praktycznych, Anglja odstąpiła nas, gdy trwaliśmy w zamiarze wykonania wspólnie ułożonego planu; a z kolei uczyniła toż samo i Hiszpanja.

Mówiono, że jenerał Almonte był powodem do tego odstąpienia. Dziwi mię, że ta okoliczność tak wpłynęła na jenerała Prim, zwłaszcza w obec niedawnego zdarzenia. Jeden z jenerałów, który występował nierównie żwawiej, nierównie śmieléj od jenerała Almonte, a mianowicie Miramon, podpłynął pod brzegi Meksyku. Anglja kazała go uwięzić i własną powagą, nie radząc się z żadném inném państwém, odwieść na Antylle. Któż się na to żalił? tylko jeden rząd hiszpański.

Okazuje się to z depeszy 7-go marca 1862 gabinetu madryckiego do dowódcy sił hiszpańskich w Meksyku. Rząd chwali go za zaniesioną skargę na postępowanie Angji i zaleca, aby wszelkiemi siłami starał się o odwrócenie podobnych kroków: „Rząd jéj królewskiéj mości winien swą opiekę każdemu, winien nie dopuszczać żadnéj czynności burnéj, lub gwałtownéj.“

Dla czegoż jen. Almonte nie znalazł takiego usposobienia w jenerale Prim? Dla czegoż ten ostatni zapomniał o zasadzie obwołanéj przez swoją monarchinię?

Jakież było położenie jen. Almonte? Wojska francuzkie przybyły do Meksyku w styczniu, hiszpańskie już je poprzedziły. Wszyscy w Europie, Francuzi, Anglicy, Hiszpanie, przekonani byli, że wyprawa została natychmiast rozpoczętą, że w lutym wszystko się rozstrzygnęło i że chorągiew francuzka powiewała na Mexico. Nikt nie domyślał się nawet trzymiesięcznych dyplomatycznych rokowań.

Jen. Almonte przybył 1-go marca do Vera-Cruz; odpłynął z Europy w początkach lutego, w tém przekonaniu, że już narodowi meksykańskiemu wrócono wolność i że znajdzie kraj dla siebie otwartym.

Niech więc nikt nie mówi, że wysłano go z Francji z poruczeniem zapalenia wojny domowéj. Wojna domowa nie była nam na nic potrzebną. Jednego tylko pragnęliśmy, aby wszyscy obywatele meksykańscy, przedstawiciele jakiegokolwiek, ale własnego mniemania, zebrali się na wielki kongress narodowy, zagajony pod opieką Francji swobodnie wynurzyli wolę swoję o rządzie kraju.—Tak więc przybycie jenerała Almonte miało mieć miejsce w chwili, w któréj naród przystępował by do głosowania.

Dopóki jenerał Almonte był pod opieką naszéj chorągwi, nie uczynił ani jednego kroku; wydał wprawdzie proklamację, ale dopiero 7-go kwietnia, po zerwaniu rokowań.

Mieliśmy bronić jenerała Almonte. Od kogo? Od dekretu 25 stycznia, skazującego na śmierć wszystkich, którzy by wrócili do Meksyku. Ależ jen. Almonte nie był wygnany; opuścił kraj dobrowolnie i wracał do niego. Chciano go uwięzić w Vera-Cruz! Któż przecie,—wojska jenerała Zaragóza. Pisano do nas notę oświadczającą, że jen. Juarez żądał wydania sobie wszystkich obywateli potępionych jego wyrokiem. Tak więc w samem Vera-Cruz, gdzie powiewała nasza chorągiew, zuchwale nam oświadczano, że będą imani Meksykanie różniący się w zdaniu z Juarezem i że ich śmierć nieuchronna czeka. Jenerał, Almonte nie widząc się bezpiecznym w Vera-Cruz trzyma się jednego z naszych bataljonów. W Cordova chcą go znowu uwięzić; wszędzie go szukają, dowódca bataljonu otrzymuje wezwanie, aby wydał jen. Almonte rządowi Juareza. Łatwo pojąć oburzenie i odmowę tego oficera.

Dniem wprzódy, jenerał Robles, który otoczony był powszechném poważaniem w kraju, gdzie tak mało ludzi zasługuje na poważanie, jenerał Robles podejrzewany że rozmawiał z jenerałem francuzkim podczas tego rodzaju rozejmu, jaki nastąpił po konwencji sołdadzkiéj, został schwytany na arkan, jak dzikie zwierzę, i natychmiast rozstrzelany. Po takiem okrucieństwie, któż ośmieli się powiedzieć, że Francja powinna była wydać jenerała Almonte? (liczne oznaki potwierdzenia).

P. Juljusz Fafre. Żądaliśmy, aby nietowarzyszył wojsku francuzkiemu i aby go odesłano do Europy.

P. Minister, Ludzie posiadający wasze spółczucie żądali aby go wydać, wydać zaś było to samo co go zabić. Dziwne zaiste spółczucie! Jakże, czy nazwa republikanina ma być tak potężną, że usprawiedliwia wszystko co jest złem lub dobrem? Czy dosyć jest napisać na swym

kapeluszu: jestem republikaninem, aby kraj swój ocalić?

P. Juljusz Fafre. Mamy w obrzydzeniu wszystkie nawet zamaskowane tyranje. (Szmer i wołanie).

P. Minister. Tyranje zamaskowane są te, które wyznając wszechwładztwo narodowe, szanować go nie chcą, chyba wówczas kiedy jest im posłuszném. (Żywe oznaki potwierdzenia). Niema ani jednego żołnierza we Francji, coby nie sądził, że jego chorągiew jest splamioną, gdyby jenerał Almonte był wydany. (Zapewne, zapewne, dobrze, bardzo dobrze); niema ani jednego męża politycznego, któryby śmiał to doradzać. Płynęliśmy do Mexico niosąc tam wyobrażenia cywilizacji i uszanowanie praw powszechnych; nie mogliśmy przed samymi sobą kłamać.

Kiedy chorągiew francuzka, powiewać będzie na murach Mexico, szlachetność rządu nie zawiedzie nikogo. Wszyscy zostaną powołani, wszystkie oppozycje, nieszczęśliwa ludność wyzwolona do wyrażenia swych przekonań o rządzie; tam objawi się wolność. Takie działania są dla niéj miłe; Francja je kocha i orężem swoim opiekowała się niemi we Włoszech. (Bardzo dobrze, bardzo dobrze).

A więc nie czyńcie z tego, co ściągało się do arcyksiążęcia Maksymiljana, głównego przedmiotu; głównym przedmiotem było otrzymanie słusznych wynagrodzeń; głównym przedmiotem było, aby każdy obywatel meksykański mógł ujrzeć dzień wielkiego głosowania i wypowiedzieć myśl swoję o tyranji Juareza. (Bardzo dobrze, bardzo dobrze). Niech się więc wytłómaczą, a jeżeli rząd Juareza jest dla nich dobry, niech tak będzie (Amen), (śmiech i potwierdzenie).

Tak więc, mości panowie, następna jest treść położenia. Zerwaliśmy konwencję soledadzką, bo była przeciwną instrukcjom, bo rząd Juareza nie umiał przez 2 miesiące przeszkodzić żadnemu uciskowi, żadnéj krzywdzie; bo zamiast je poskramiać, sam był ich sprawcą; bo dopominając się o wydanie sobie jenerała Almonte, chciał zhańbić naszę chorągiew.

Po zerwaniu konwencji, Hiszpanie odpłynęli. Ale zapomniałem dodać jeszcze kilka słów o innéj pobudce, którą przypisywano zerwaniu. Nie będę długo rozwodził się nad tym szczegółem; lecz ponieważ łączy się to z uczuciem bardzo boleśném dla czci tych, co mu służą, muszę dotknąć go w kilku słowach. O, wiem że potwarz jest obfitą w zasoby i chwyta się nieraz dróg dziwnych. Powiedzieliście że dziennik Times został zatrzymany. Nie, nigdy on zatrzymanym nie był.

Jeden głos. Zatrzymywano jednak wiele innych.

P. Minister. Prawda; lecz musimy wytłómaczyć się. Żyje w Paryżu ze 20-tu ludzi, po większéj części Francuzów, których rzemiosłem jest dostarczanie dziennikom zagranicznym najohydniejszych potwarzy przeciw sługom cesarza. Rzucają się oni na ich cześć, na ich uczciwość, na ich rozum. Cóż począć?

Nie znamy ani potwarców, ani źródeł, z których czerpią (szmer). Nie ogłaszają się te potwarze we Francji, bo wnet wywołałyby surowe poskromienie. Wysyłane zagranicę, stamtąd do Francji wracają. Najnikczemniejsza potwarz rozszerza się w ten sposób i dzienniki obce roznoszą ją po całéj Europie.

Mości panowie, takie urządzenie potwarzy, jest ohydne i niegodziwe! Jakim sposobem przytłumić wewnętrzne oburzenie przeciw podobnym postępkom? Jakim sposobem ścieśniać uczucie godności rządu, któremu się służy? W obec takich napaści położenie uczciwego człowieka jest nieznośne.

Memorandum pana de Saligny obejmowało dwie części. Naprzód obliczono na 12 miljonów piastrów straty poniesione przez naszych krajowców. Dosyć będzie gdy powiem, że tak wielka była liczba osób pokrzywdzonych, że w samem mieście Vera-Cruz zaniesiono 300 skarg popartych dowodami.

Ale powiecie, że ta summa jest przesadzoną. Niech i tak będzie, zgadzam się na to na chwilę. Odpowiem tylko żeśmy zawsze oświadczali gotowość do wyznaczenia kommisji likwidacyjnéj dla wyjaśnienia rzeczy; zawsześmy powtarzali, że skargi będą sprawdzone, że te tylko zostaną przyjęte, które kommisja uzna, lecz rozumie się samo z siebie, kommisja francuzka.

Znajduje się jeszcze inny przedmiot, a mianowicie kontrakt Jeckera. Dał on powód domysłów wszelkiego rodzaju. Odwoływano się do depeszy sir Karola Wyke. Nie będę mówił o tych depeszach, bo nie chcę roztrząsać pism urzędowych angielskich.

Hiszpanja wynurzyła pod tym względem zdanie swoje jasno i dokładnie; Anglja nie była tak otwartą, lecz nie czyniła oppozycji.

Przypatrzymy się więc téj sprawie Jeckera.

Miramon był jeszcze na czele władzy. Znajdował się w Mexico na początku 1860 roku. Juarez nazywał siebie prezydentem prowincji Vera-Cruz. Miramon w Mexico bił monetę, bo wyznać należy, że nie więcéj wart od Juareza i chwytał wszystko co mógł. Zaciągnął pożyczkę u domu Jeckera. Rzekł do niego: Dam tobie 15 miljonów piastrów (75,000,000 fr.) w obligacjach, mających się w 5-ciu ratach wypłacić z dochodów celnych.

Każdy kupiec, który będzie miał 100 franków do zapłacenia cła, zapłaci 20 fr. w obligacjach, dom zaś wasz sprzeda te obligacje jak będzie mógł. Jecker przyjmuje 75 miljonów fr. w bonach; utrzymuje on (lecz ja tego niewiem), że zaliczył 3 miljony piastrów. Jecker wypuścił w obieg obligacje. Kupcy, a między nimi wielu Francuzów, starali się je nabywać; można bowiem było ich dostać po cenie bardzo zniżonéj, tak, że 20 fr. kupowano za 5 lub 6-ć. W tym składzie rzeczy łatwo zrozumiecie mości panowie, że te obróty nas obchodziły. Przed zerwaniem zagajono układy z ministrami Juareza, którzy nie okazywali z początku oporu; i owszem oświadczyli, że przystąpią do układów, żądali tylko, aby to odbyło się z wyrozumiałością, przewidując, że cała ta rzecz nie bardzo podoba się kongresowi; powtarzam, że mamy dowody, iż ministrowie zgadzali się na rokowania, chodziło tylko o określenie liczby.

Teraz potrzeba aby izba poznała instrukcje rządu francuzkiego. P. Thouvenel przesłał depeszę d. 28 lutego 1862 r. do pana de Saligny, za którą wnet poszła inna, dnia 14 marca. Treść ich była następna: „Nie chciałem taić przed rządem angielskim, że nie odmówimy pewnych ustępstw z naszych wymagań. Ta okoliczność, w téj odległości w jakiéj się znajdujesz, wskaże panu czy nie będzie lepiéj okazać jaką powolność. Ustanowienie kommisji francuzkiéj, mającéj oznaczyć ile ostatecznie wymagać możemy, zdawała się ministrowi angielskiemu rzeczą mogącą się zrobić.

Wzywam więc pana do zgłębienia tego przedmiotu; nie widzę przyczyny dla czego nie mielibyśmy zrobić ustępstwa, z tego co ściśle mówiąc przechodziłoby wysokość zupełnie udowodnionych wymagań.“

Tak więc panowie wszystko było jasne i oznaczone; zapowiedziano, że nic nad ścisłą należność wymaganem nie będzie. Chciano z początku uczynić zastrzeżenie dla sprawy Jeckera; jenerał Prim zdawał się do tego przychylać; sir Karol Wyke po niejakim namyśle oświadczył, że się na to zgadza. W ogóle mm. panowie zerwanie niema swego źrzódła w sprawie pieniężnéj; niedostarczyła ona żadnéj osnowy do rozniesionych potwarzy, bo ta sprawa będzie zlikwidowana podług słuszności.

Ale pełnomocnicy stanowczo różnili się między sobą co do dalszego postępowania. Wiadoma jest pierwotna między nimi zgoda i kolejne jéj zachwianie. We wszystkich szczegółach dałem właściwe objaśnienia, pozostaje mi tylko wspomnieć o dwóch listach pisanych w kwietniu 1862 r. Jeden z nich pana Doblado do jenerała Prim mówi: Niechciałbym, abyście opuścili ziemię meksykańską bez zawarcia z nami traktatu, na znak spółczucia jakieście tu zjednali przez wasze postępowanie szlachetne i prawdziwie dyplomatyczne (śmiech). Porozumiemy się w pół godziny. Tymczasem przyjmiéjcie moje dzięki za prawdziwie rycerskie wasze postępowanie i używajcie mnie jak swego powolnego sługę.

Jenerał Prim uwiadomił naszych pełnomocników o tém przełożeniu, którego nie mogliśmy przyjąć. Odpowiedział d. 13-go kwietnia listem, w którym okazuje panu Doblado chęć do układów i pisze: Ponieważ skłonny jesteś przybyć do Orizaba, przybywaj prędko.

Między Juarezem więc i Hiszpanją istniała nadzieja traktatu, która się nie ziściła.

Co do sir Karola Wyke, zawarł on traktat. Otrzymał wszystkie wynagrodzenia pieniężne jakich żądał; lecz wiedząc o wartości tego rodzaju obietnic, dopomniał się o rękojmie; wówczas przedstawiono mu, że pieniądze mające się zaliczyć w drodze pożyczki przez Stany Zjednoczone na zastawę niektórych prowincij meksykańskich, będą użyte na spłacenie Anglików. Wszakże mamy nadzieję że traktat zawarty ze Stanami Zjednoczonemi, nie zostanie potwierdzonym w Washingtonie.

Już to po raz drugi Juarez przekłada Stanom Zjednoczonym ustąpienie pewnych prowincij meksykańskich za pożyczkę pieniężną. Mamy powód do sądzenia, że powtórnie rząd amerykański to przełożenie odrzuci. W każdym razie rząd angielski, przezorny dostrzegacz wszelkich możliwych następstw traktatu podpisanego przez swego przedstawiciela, stanowczo odmówił jego sankcji. Zrozumiał on, że Stany Zjednoczone trzymają się zupełnie innéj niż Europa polityki, że potwierdzenie tego traktatu byłoby zespoleniem się ze Stanami Zjednoczonemi w kupnie Meksyku za pieniądze.

Tak więc z liczby 3-ch państw przybyłych do Meksyku, dwa odpłynęły, naprzód Anglja, bez zgwałcenia swych zobowiązań, powodowana polityką nieco od naszéj różną; potém Hiszpanja. Niemamy nic do powiedzenia o postępowaniu Hiszpanji, izba jest teraz w stanie je osądzić. Francja jedna pozostała ze swoją chorągwią i garstką ludzi, bo chorągiew francuzką, mimo dawane jéj rady, nie łatwo skłonić do odwrótu.

Przełożę jeszcze izbie treść instrukcij posłanych naszym przedstawicielom do Meksyku, jakie postępowanie zachować powinni w tém nowém położeniu rzeczy.

Wyrażono w nich, że nie z obozu francuzkiego, ale z samego kraju wyjść powinno polityczne odrodzenie Meksyku; że co się osobiście tycze jenerała Almonte, w niczém nie zachwiała się ufność położona w jego prawości, lecz nie możemy łączyć odpowiedzialności naszéj za zdarzenie, któreby mógł spowodować; że nam jedynie chodzi o nagrodę krzywd poniesionych i o bezpieczeństwo na przyszłość naszych spółziomków. Ostatnia instrukcja posłaną została do Meksyku, jedna z tych instrukcij, mości panowie, których znamię porusza głęboko izbę, kraj i Europę. Wydana ona została wprost przez cesarza, kiedy, przyjmując odosobnione stanowisko w jakiém znaleźliśmy się przez odstąpienie sprzymierzeńców, chciał natchnąć żołnierzy naszych, wdanych w tę walkę, ufnością i odwagą, oraz wskazać naszym pełnomocnikom drogę postępowania, z któréj zbaczać niepowinni.

Cesarz pisał do jenerała de Lorencez: „Jest to wbrew przeciwne mojemu dobru, mojemu początkowi, moim zasadom, abym miał narzucać jakikolwiek rząd Meksykowi. Niech naród meksykański nada sobie rząd jaki mu przystoi. Żądamy tylko od niego szczerości w stosunkach; pragniemy tylko jednéj rzeczy, to jest szczęścia tego pięknego kraju, pod rządem stałym i prawidłowym.“

Tak więc mości panowie, od piérwszego dnia aż do ostatniego, żadne wahanie się nie miało miejsca w polityce rządu; ciągle jeden cel, jedna zasada, jedna wola. Co do przedmiotów, którym chciano przypisywać wagę jakiéj nie miały, rząd usuwał je zawsze na właściwe im stanowisko podrzędne.

Owoż więc znajdujemy się w obec nieprzyjaciela. Cóż czynić mamy? nie bez zdumienia słyszałem doradzany następny programmat: naprzód układać się z Meksykiem, a potem odpłynąć. Układać się? Ale jakież warunki moglibyśmy od Meksyku otrzymać? Obietnice? wiémy ile są warte. Odpłynąć, kiedy już krew francuzka płynęła, kiedy cześć Francji jest wdaną, kiedy wszystkie żyły Francji zadrgałyby na podobną podłość, kiedy nasi spółziomkowie znajdują się tam w ucisku najniegodziwszego rządu! Jakaż hańba mości panowie! Jak to! chorągiew francuzka zwycięzka nad najsławniejszemi chorągwiami, pod którą sława Francji obeszła całą Europę, miałaby znieważona uciekać z Meksyku!

Jestem pewny, że patrjotyzm szanownego pana Juljusza Favre nie dozwoliłby mu pójść za radą, jaką mu natchnął niebaczny zapał mówcy. Powiedziano, że nie mamy nieprzyjaciół w Meksyku, że mamy tylko dłużników; lecz kiedy dłużnicy odmawiają zaspokojenia swoim wierzycielom, kiedy jeszcze ich znieważają, wówczas niech już Bóg sądzi, a siła rozstrzyga. Zapominacie, że byliśmy przez 25 lat cierpliwymi, że wszystkie ludności amerykańskie patrzą na nasze postępki, że skoro raz ujrzą, iż ów wielki rząd francuzki ustąpił z Meksyku bez osiągnienia swego celu, wnet wszyscy Francuzi mieszkający w nowym świecie będą musieli ustąpić ze stratą swego majątku, z upokorzeniem swéj sprawiedliwéj dumy i będą musieli powlec się za naszym obozem.

Nie, cześć Francji jest wdaną, sprawiedliwość musi wziąć górę. Albo ów rząd meksykański zniknie pod przewagą Francji, albo musi przybrać kształt poważny, zapewniający nam rękojmie na przyszłość. Nie chcemy tam zaprowadzenia jednego z tych rządów, które żyją tylko cudzoziemskiém tchnieniem, chcemy zadość uczynienia pieniężnego dla naszych spółziomków którzy cierpieli, zadość uczynienia wojennego dla czci naszych żołnierzy, zadość uczynienia dyplomatycznego dla godności Francji. Jeżeli tego nie otrzymamy, jeżeli ten naród jest tak zużyty, że niezdolny będzie odrodzić się w prawości i porządku, wówczas domierzymy sami sobie sprawiedliwość i zostawimy go jego nieszczęsnéj doli. Ale niech wszelka wątpliwość w prawowitość téj wojny będzie od nas daleką. Wyrzeknijmy głośno, że jest sprawiedliwą, konieczną, uczciwą; niech nasi żołnierze dobrze to wiedzą, że tak jak cesarz i izba otacza ich swém spółczuciem; że cały kraj stoi za nimi i że chorągiew Francji nie przestanie nigdy być chorągwią prawa, słuszności, cywilizacji i swobody.“

P. Billault usiadł na swém miejscu, w pośród dwukrotnego grzmotu oklasków.

Monitor powszechny umieścił następne sprawozdanie jenerała hrabiego de Lorencez: „Orizaba 22 maja 1862 roku. Panie marszałku! Niemożność, w jakiéj znajdowałem się, przesyłania gońców do Vera-Cruz od końca kwietnia, niepozwoliła mi donosić waszéj dostojności o wojennych moich działaniach po bitwie pod Kumbres. Dziś, wróciwszy do Orizaba, spodziewam się przywrócić stosunki moje z Vera-Cruz, mam więc zaszczyt przesłać doniesienie moje o wypadkach zaszłych od początku bieżącego miesiąca. Wyszedłszy z Kanada de Istapan 1 maja, po stoczonéj d. 28 kwietnia bitwie pod Kombres, pociągnąłem na Pueblę, nie doznając oporu i dowiadując się na każdéj miejscowości, że jenerał Zaragoza cofał się przedemną o dzień drogi. Jego przejście odznaczało się pożarami domów mieszkalnych, a mianowicie stert zboża i słomy, w które płaszczyzna Anahuak obfitowała.

Przybywszy dnia 4 do Amozok, wielkiéj wsi leżącéj o 3 mile od Puebla, zostałem ostrzeżony, że rząd Juareza rozkazał bronić się w Puebla do ostatka, że miasto obejmowało 12,000 załogi, że wszystkie ulice były zabarykadowane, a barikady najeżone działami.

Aż dotąd nie dostarczono mi żadnych wiadomości, do tego stopnia postrach wywierany na ludności, o których wiedziano, że były przeciwne Juarezowi, był wielki.

Nazajutrz 5 maja stanąłem o godzinie 9-éj z rana pod Pueblą i zatrzymałem czoło kolumny na trzy kilometry blizko od miasta. Uznałem, że nie należało się wahać, że przedewszystkiém potrzeba było opanować Guadeluppę i San-Loreto, których posiadanie zapewniało posiadanie miasta.

Rozkazawszy przygotować i rozdać kawę, uszykowałem o pół do dwunastéj moję kolumnę uderzenia, złożoną z 2-ch bataljonów żuawów, z baterji kapitana Bernard i 4-ch dział baterji morskiéj kapitana Mallat. Półk piechoty morskiéj stanowił odwód. Strzelcy morscy i baterja górna, miały zasłaniać plecy kolumny uderzenia, któréj zagrażała liczna jazda, jaka pokazała się z prawéj mojéj strony.

Zostawiłem strzelców pieszych dla odpierania nieprzyjaciela ukazującego się i z lewéj strony, a działającego przez pojedyńcze wystrzały, i poruczyłem półkownikowi l'Heriller z 99-m półkiem linjowym i 4-ma drużynami piechoty morskiéj zasłaniać wozy, którym skupić się rozkazałem.

Poleciłem jeździe trzymać się między wozami i moją kolumną uderzenia, dla stawienia czoła wynikłościom jakie nastąpić mogły.

Żuawy, idąc bataljonami w kolumnach w całéj odległości dywizjonów i z 10-ciu działami między obu bataljonami, wykonali wielki obrót na prawo, dla dójścia pod Guadeluppę przez dostępne pochyłości.

Twierdza Guadeluppa piérwsza dała ognia. Dwie baterje posunęły się aż do podnoża wysokości, o ile można najbliżéj, dla rozpoczęcia ognia przeciw temu stanowisku; podeszły o 2200 metrów; ogień rozpoczął się, a Żuawy rozwinęli się w szyk bojowy. Strzały były w ogóle celne, nieprzyjacielskie zaś bardzo żwawe i dobrze kierowane.

Po 3-ch ćwierciach godziny walki, kazałem baterjom posunąć się więcéj na prawo, aby ostrzelać bliżéj stronę którą żuawy powinni byli zdobyć. Baterję Mallat umieszczono w pewnéj odległości od baterji Bernard, dla rozdzielenia ognia Meksykanów, i dałem hasło żuawom, aby podstąpili do podnoża wyżyny, unikając w ten sposób ognia twierdzy.

Położenie miejscowe niepozwoliło mi otworzenia wyłomu, przez któryby przejść można. Niemiałem bowiem potrzebnych dział burzących dla zniszczenia twierdzy Guadeluppy; postanowiłem uderzyć wstępnym bojem. Żuawy gotowi rzucić się na warownie, już byli w pół pochyłości; posłałem po 4 drużyny strzelców pieszych, rozkazując im wedrzeć się na pochyłości po lewéj stronie żuawów dla rozdzielenia obrony nieprzyjaciela. Współcześnie rozkazałem półkowi piechoty morskiéj, strzelcom morskim i baterji górnéj wspierać 1-szy bataljon żuawów zajmujących prawą rękę, oddzieliłem bataljon 99-go półku dla zastąpienia w sposobie odwodu plec naszych kolumn uderzenia, piechoty i strzelców morskich.

Podczas wykonania tych obrótów, oddział inżynjerów postępował z każdą kolumną uderzenia, niosąc z sobą deski opatrzone szczeblami przygwożdżonemi i prochownice mające wysadzić bramę twierdzy. Artylerja napróżno usiłowała utorować sobie drogę dla wdarcia się na górę i zbliżenia się do twierdzy.

Dałem hasło; żuawy i strzelcy piesi rzucili się z nieustraszoną i podaniową w tych dwóch rodzajach broni pojętnością; dokazali czego tylko wojsko francuzkie dokazać jest zdolne; pod straszliwym ogniem dział i ręcznéj broni moździerzów i haubic, dostali się do przekopów twierdzy; niektórzy potrafili wedrzeć się na mur gdzie ich pozabijano, wyjąwszy trębacza Roblet strzelców pieszych, który niejaki czas utrzymywał się na nim trąbiąc do uderzenia. Ale uzbrojony klasztor guadelupski, który opisano mi jako stanowisko małéj wagi, najeżony był 10-ciu działami 24-o funtowemi, nielicząc haubic górnych umieszczonych na platformie i w dzwonnicach, trzy rzędy ręcznego ognia jednego wyżéj nad drugim, urządzono przez umieszczenie na terassach worów napełnionych ziemią; dwa tysiące ludzi przynajmniéj, pod dowództwem jen. Negrette zamknęło się w twierdzy z dobrze opatrzoną artylerją.

Piérwszy bataljon żuawów, piechota i strzelcy morscy, w tem poruszeniu najprzód, spotkani zostali na prawym swym boku ogniem baterji San-Loreto, między zaś tą twierdzą i Guadeluppą, było 5 bataljonów piechoty rozciągniętéj we 3 rzędy; nacierała też na nich jazda meksykańska i zatrzymała ich o 100 metrów od twierdzy. Już miałem posłać naprzód dwie drużyny żuawów, znajdujące się przy mnie w zapasie na połowie spadzistości, gdy burza zwrótnikowa, zaciemniając powietrze, runęła na nas i rozmiękczyła ziemię do tego stopnia, że niepodobna było utrzymać się na nogach na przebytych już pochyłościach.

Przekonałem się, iż niepodobna było dłużéj utrzymać téj bohaterskiéy walki, rozkazałem więc zejść bataljonom będącym w działaniu, korzystając z załamań miejscowości, stanąć im u podnóża pagórka i włożyć nazad swe tornistry.

Pozostawało mi unieść ranionych, których podczas bitwy kazałem składać w fermie położonéj o 2200 metrów od twierdzy. Zaleciłem, aby wynosić ich stamtąd małemi oddziałami, dla uniknienia ognia artylerji guadelupskiéj, która nie przestawała strzelać na większe gromady.

Po załatwieniu téj czynności noc nadeszła, wojsko moje ustąpiło oddziałami do obozu w największym porządku; Meksykanie nie śmieli zbliżyć się do niego.

Wśród największego zapału bitwy, dwie drużyny strzelców pieszych, zostawione na dolinie, otoczone były przez chmurę jazdy wspieranéj przez piechotę. Te dwie drużyny pod mojemi oczami, stawiły taki opór, że niewiedziałem kogo podziwiać więcéj, czy tych którzy przeciągali pod ogniem Guadeluppy, czy strzelców, którzy nieustraszeni liczbą otaczających siebie nieprzyjaciół, skupili się z największym spokojem, zabijali lub rozpraszali rzucających się na nich jezdnych.

Poniesione straty w chwalebnéj bitwie 5 maja są następne:

Oficerów	zabitych. — — — — —	15-tu
	ranionych — — — — — — —	20
Żołnierzy	zabitych. — — — — —	162
	ranionych lub zbłąkanych — — — —	285.

Rozmaite doniesienia otrzymane od Meksykanów, podają stratę nieprzyjaciół na 1,000 ludzi.

Noc z dnia 5-go na 6-ty upłynęła bez wystrzału. Takie było, panie marszałku, położenie moje pod Puebla, miastem dla Juareza najprzyjaźniejszém, według twierdzenia osob, których zdaniu powinienem był wierzyć i które mię stanowczo zapewniały, że według zebranych przez nich wieści powinienem był być przyjęty z uniesieniem i że żołnierze nasi mieli wejść do niego osypani kwiatami. Nie mogłem pomyśleć o uderzeniu na barykady Puebli dopóki twierdze Guadeluppa i San-Loreto zostawały w ręku nieprzyjaciół; również był niemożliwym pochód na Mexico, gdy za plecami wojska zostawały uzbrojone warownie; postanowiłem więc cofnąć sie do Orizaba. Wszakże aby niestracić zręczności połączenia się z wojskiem jenerała Marquez, którego przybycie oznajmowano mi co chwila, postanowiłem korzystać z czasu, na co pozwalał mi zapas żywności, który z sobą na kilka dni prowadziłem. Spędziłem więc dni 6-ty 7-my i 8-my pod Pueblą, ograniczając się w dniu 6-m lepszém urządzeniem mojego obozu; wojska zaś najbardziéj zbliżone do miasta pozostały na swych stanowiskach; spodziewałem się bowiem wywabić nieprzyjaciela i pobić go w otwartém polu, gdyby miał zuchwalstwo rzucić się na nas. Lecz przeciwnie, był tak ostróżny, że ani w dzień, ani w nocy niedał żadnego wystrzału. Nakoniec dnią 8-go o godzinie 2-éj, nie otrzymując od wojska jenerała Marquez nic, prócz wiadomości niepewnych a nawet sprzecznych o jego blizkości i zamiarze połączenia się zemną, rozkazałem ogromnéj liczbie moich wozów ciągnąć na Amozok. Sam zostałem na stanowisku aż do godziny 6-éj wieczorem z największą częścią wojska i wówczas dopiéro pociągnąłem za wozami w groźnym porządku; nieprzyjaciel nie śmiał wysłać z miasta ani jednego ze swych żołnierzy, bądź jezdnego, bądź pieszego.

W Amozok przepędziłem dzień 9-ty i 10-ty na prośbę doczekania się przybycia jenerała Marquez.

Dnia 10-go jen. Lopez połączył się z nami, ale tylko sam z dziesiątkiem jezdnych. Uwiadomił nas, że Zuloaga, w imieniu swego stronnictwa, zawarł dnia 5-go zrana, to jest w dzień przybycia naszego pod Pueblę, z rządem Juareza, traktat, w moc którego zobowiązał się zmusić do nieczynności wojsko jenerała Marqueza przez czas pobytu naszego pod miastem.

Ta wiadomość rzuciła światło na stan rzeczy i odkryła go nawet przed oczami tych, co się najwięcéj łudzili; naznaczyłem więc pochód na dzień jutrzejszy dnia 11-go. Zatrzymywałem się kolejno w Tepeaka, Akacingo, Queholar, Sant-Augustino del Palmar, w Kanada de Istapan; nikt mnie nie napastował, zdybywałem wprawdzie tu i ówdzie liczne gromady jezdnych, lecz te trzymały się tak daleko, że doścignąć ich nie było można.

Za przybyciem mojém pod miasto Palmar, o którém powiedziano mi, że było mocno osadzone i zabarykadowane, rozkazawszy obejść wieś z prawéj i lewéj strony jeździe przedniéj straży, miałem sposobność wziąć 22-ch jeńców z jazdy nieprzyjacielskiéj.

Nazajutrz udałem się z Istapan do Kanady, gdzie według dostarczonych wiadomości miałem natrafić na zawady w przejściu przez Kumbres, których droga była jak mówiono zagrodzoną 40-tu barykadami i innemi przeszkodami.

Co przewidując, wydałem stosowne rozporządzenia na obudwu moich skrzydłach.

Otrzymane wiadomości cząstkowo się tylko sprawdziły. Meksykanie zgromadzili zawały i wznieśli barykady, składające się z ogromnych pni drzew stoczonych z gór na gościniec i z dołów, których wykopaliska utworzyły wielkie kupy kamieni i ziemi; istotnie było około 40-tu zawałów na téj drodze; lecz bądź że Meksykanie nie śmieli nas ścigać, bądź że wkradła się jakaś niezgoda między dowódcami, nie znalazłem ani jednego obrońcy w Kumbres, tak że mimo pracę uprzątnienia tych wszystkich zawad, kolumna moja i wozy ściągnęły do Akulango przed nocą.

Przybyłem d. 17-go do Tecamalucan. Oficer meksykański z wojska jenerała Marqueza zjawił się u przednich czat i doniósł mi, że jadza jenerała, licząca 2500 koni, dążyła dla połączenia się ze mną z Tehuakon przez górzyste wąwozy i że jenerał ze swoją przednią strażą już był blizki; prosił mię o pozwolenie udania się do Orizaba dla rozmowy z jenerałem Almonte.

Wysłałem na przednie czaty oficera jeneralnego sztabu z oficerem meksykańskim; wrócili w godzinę z jenerałem Marquezem.

Jenerał uwiadomił mię, że przybywa z Matumoras, miasta odległego o 19 mil od Puebli, na lewo drogi prowadzącéj do Mexico.

Odwiedziwszy mię pojechał do Orizaba z kilku jezdnymi, ostrzegając, że żołnierze jego nieco się przypóźnili, lecz nazajutrz połączą się zemną.

Dnia 18-go wyruszyłem do Orizaba. Przybywszy do wsi Ingenio, kazałem przeciągnąć mojéj kolumnie i wozom, sam zaś zatrzymałem się dla rozłożenia 99-go półku linjowego w téj wsi z dwoma działami górnemi.

Dwie przyczyny skłoniły mię do tego podziału mojego wojska; raz że chciałem uniknąć zbytecznego natłoku w Orizaba; drugi raz że Ingenio, wieś położona nad strumieniém o 6-ć kilometrów od Orizaba, w miejscu bardzo ścieśnioném przez góry, dozwoliła przez jéj zajęcie zamknąć dolinę orizabską.

Około godziny dziesiątéj z rana, jenerał Marquez przybył z wiadomością, że wojsko Zaragozy posuwało się przez Kumbres dla przeszkodzenia jeździe Marqueza połączyć się zemną; ze nie jest pewny dokładności tych doniesień i że osobiście udaje się na spotkanie swego wojska, chcąc przekonać się o prawdzie.

Rozkazałem półkownikowi l'Heriller wspierać jenerała Marqueza z jednym bataljonem w razie gdyby uwiadomił że jen. Zaragoza istotnie zagradza drogę jego jeździe. Sam zaś zatrzymałem się w Ingenio aż do godziny 2-éj po południu, postrzegłszy zaś przybywającą jazdę Marqueza, od któréj nikt mi nie donosił o obecności nieprzyjaciela, udałem się daléj drogą do Orizaba.

O godzinie 10-éj wieczorem, jen. Taboada przybył do mnie z oznajmieniem, że jazda jenerała Marqueza i drugi bataljon 99-go półku linjowego pod dowództwem Lefebvra, wytrzymała ogodzinie 5-éj po południu silną utarczkę przeciw wojsku Zaragozy; że wzięto 1200 jeńca i że półk 99-ty zdobył chorągiew.

Wkrótce półkownik l'Heriller, listem swoim, potwierdził tę wiadomość.

Sądząc, że Zaragoza musiał mieć znaczne siły i że mógł ponowić uderzenie na jazdę Marqueza i 99-ty półk linjowy, rozkazałem największéj części wojsk zebrać się o godzinie 2-éj z rana i na ich czele poszedłem drogą Aculcingo.

W nocy przebyłem oboz Marqueza; o świcie zdybałem bataljon 99-go półku i dowiedziałem się, że wojsko Zaragozy rozpierzchło się zupełnie wieczorem samego dnia bitwy.

Drugi bataljon 99-go, który wyszedł z Ingenjo o godzinie 2-iéj po południu, o 5-éj złączył się z jenerałem Marquez. Jazda tego jenerała, która ciągnęła drogą uboczną przez góry, już była odcięta przez wojsko Zaragozy osadzone na płaszczyźnie panującéj nad połączeniem drogi bocznéj, prowadzącéj z Tehuakan drogą do Orizaba.

Komendant Lefebvre rozdzielił natychmiast swój bataljon, składający się z 500 ludzi, na 2 kolumny; posunął

pierwszą na lewą stronę nieprzyjaciela, drugiéj rozkazał wedrzeć się na pagórek panujący nad przecięciem dwóch gościńców. Część odciętéj jazdy jenerała Marqueza skorzystała z tego obrotu i rzuciwszy się całym pędem, złączyła się z naszą piechotą. Bataljon więc 99-go półku i jazda jenerała Marqueza, uderzyli na nieprzyjaciela z taką siłą, że o 6-éj godzinie wieczorem znikł on zupełnie, a wypadkiem tego dnia było:

Jedna chorągiew zdobyta przez 99-ty półk linjowy; 800 piechoty i 400 jazdy jeńców; 100 do 150-ciu zabitych; 250 ranionych. Straty bataljonu: 2-ch zabitych 26-ciu ranionych.

Stan zdrowia wojska jest dobry, duch wyborny; 600 chorych i ranionych umieściłem we dwóch szpitalach.

Tymczasowie musiałem zapełnić szczerby sprawione przez ogień nieprzyjacielski. Załączam tu przedstawienie do wyższych stopni, do udzielenia krzyżów legji honorowéj i polecam walecznych względom waszéj dostojności.

Zostaję z najgłębszém uszanowaniem i t. d.“ Jenerał dywizji, głównodowodzący wojskami wyprawy meksykańskiéj hrabia de Lorencez.

Monitor dołączył jeszcze do tego sprawozdania dwa rozkazy dzienne: jeden do wojska, drugi do urzędników administracyjnych, w których męstwu piérwszego, a porządkowi i przezorności drugich, oddaje zupełną sprawiedliwość.

— Paryż 5 lipca. Admirał Jurien de la Graviere odpływa dnia 25 lipca do Meksyku, lecz nie zabiera z sobą wojska; wiezie tylko zapasy potrzeb i sprzętów obozowych.

Przeznaczono fregatę pancerną „Normandia“ na jego usługi. Ludzie praktyczni znajdują, że jest za śmiałém wysyłać ten statek tak daleko. Próby jakie z nim czyniono, nie zdają się im być dosyć przekonywające; chociaż to pewna, że Normandia jest pod każdym względem wyższą od fregaty, Warrior, któréj wiadoma jest ciężka podróż z Anglji do Lizbony. Z drugiéj strony komendant Cosnier, pod którego okiem odbyły się wszystkie szczegóły uzbrojenia Normandji, który zna doskonale i budowę i machiny fregaty oświadczył, że jednym ciągiem i bez zatrzymania się odbędzie z nią drogę z Cherbourg do Tulonu; prawda, że to niemiało miejsca, ale doświadczenie pana Cosnier ręczy za to, że dotrzymałby słowa.

— Cesarz i cesarzowa wyjadą dnia 9 lipca na zwiedzenie środkowéj Francji; zatrzymają się w Cosue Fourchambaut, Nevers, Riom, Clermont-Ferrand, Moulins, Bourges i Vichy.

— 6-go lipca. „Gazeta sądowa“ ogłosiła wczoraj wyrok trybunału paryzkiego, odrzucający ostatecznie pozew jednego z mieszkańców stolicy, który chciał zmusić cesarzowę, aby dla przyjemności jego oczu, kazała zasadzić drzewami część ogrodu pałacu d'Albe.

Mires, potępiony wyrokiem sądu kassacyjnego, wystąpił z powtórnym już listem przeciw margrabiemu de Chaumont-Quitry, jeneralnemu prokuratorowi, zbijając zaskarżenie jego wyroku sądu w Douai, „który — według słów zaskarżenia — zasmucił obrońców moralności publicznéj i wszystkich przyjaciół uczciwego handlu.“ Skarga jeneralnego prokuratora jest arcy-dziełem prawoznawstwa i ironji.

Wiadomości z Meksyku są pod względem zdrowia wojska zaspakajające, ale według wszelkiego podobieństwa do prawdy długo czekać przyjdzie na coś stanowczego pod względem działań wojennych. Oddano pod rząd jenerała de Lorencez 2000 ludzi wysłanych z Algerji do Guadelupy z prośbą jednak, aby ich nie używał, tylko w razie ostatecznéj konieczności, z powodu, że przeprowadzenie tych wojsk przez Vera-Cruz jest w tych miesiącach dla żółtéj gorączki niebezpieczniejsze niż w każdym innym czasie. Jenerał Forrey ma wypłynąć z 3-ma baterjami artylerji.

W Fontainebleau panuje prawdziwa cisza wiejska. Cesarz pilnie poświęca cały czas, jaki oszczędzić może od licznych trosk rządowych, wypracowaniu historji Juljusza Cezara. Lista zaproszonych obejmuje tylko same imiona cudzoziemskie: Czartoryskich, Poniatowskich, Metternichów, Pourtalesów, książęcia Reuss, pana i panią de Galiffet, de la Marismas, Ed. Fould, de Rotschild.

Dwa dni temu królowa neapolitańska przejechała w licznym orszaku Francję, udając się do Monachjum. W Marsylji, lubo podróżowała incognito, przyjęto ją gromadnie. Pewna liczba konsulów miasta, razem z jeneralnym sekretarzem prefektury, przedstawiała się królowéj. Zebranie legitymistów w Lucernie już wzięło koniec, a było bardzo liczne, bo więcéj niż 5000 osób zbiegło się z prowincji; wielu znakomitych Orleanistów, którzy połączyli się ze starszą dzielnicą, podobnież przybyło do Lucerny, dla złożenia hołdu hrabiemu Chambord. Mieszkał on w domu blizkim wielkiego hotelu szwajcarskiego i codzień przychodził na obiad, który dawał w wielkiéj sali na 150 osób. Towarzyszyli mu książęta de Levis i de Lorges; przyłączyła się do nich liczna młodzież dla utworzenia małego dworu. Książę Bordeau wyraźnie oświadczył się za tém, aby jego zwolennicy nie brali żadnego udziału w wyborach.

— 7 lipca. Cesarz Napoleon i cesarzowa Eugenja rzeczywiście wyjechali dziś z Fontainebleau; po krótkiéj podróży we wskazanych wyżéj miejscowościach, cesarz uda się do Vichy, a cesarzowa wróci do Saint-Cloud, gdzie bawi teraz następca tronu.

Czytamy w dzienniku Ojczyzna:

Podług listu prywatnego pisanego z Shanghai, kontr-admirał Protet, dowódca dywizji francuzkiéj na morzach chińskich, został zabity w stoczonéj walce sprzymierzeńców z rokoszanami. Kontr-admirał Protet znajdował się na czele marynarzów i żołnierzy francuzkich, gdy był ugodzony. Na prawym ręku stał obok niego kontr-admirał Hoppe, dowódca sił angielskich, z którym utrzymywał najprzyjaźniejsze stosunki. Śmierć tego walecznego i znakomitego marynarza, sprawiła w Shanghai najboleśniejsze wrażenie.

Hr. Walewski, minister stanu, przeniósł się na lato do zamku swojego Etiolles. P. Billault ma wyjechać do wód emskich.

— Słownik współczesnych pana Yapereau podaje następną wiadomość o zmarłym przed kilku dniami książęciu Pasquier:

Stefan-Djonizy, książę Pasquier, mąż stanu francuzki, były minister, były prezes izby parów, były kanclerz Francji, członek instytutu, urodził się w Paryżu d. 22-go kwietnia 1767 r. Pochodził on ze znakomitéj rodziny sądowéj, która w XVI jeszcze wieku liczyła wsławionego prawoznawcę i dziejopisa Stefana Pasquier.

Po ukończeniu nauk w kollegjum Juilly, jako starszy w rodzie parlamentarnym, we 20-m roku życia, za dodaniem mu lat, przypuszczonym został do zasiadania w parlamencie obok ojca swojego. Podczas burzy rewolucyjnéj po 10-m sierpnia, ojciec jego radca wielkiéj izby, został uwięziony i mimo niesłychanych usiłowań syna zginął na gilotynie 21 kwietnia 1794 r. razem ze swymi towarzyszami, a między innymi z ojcem pana Molet.

Wtrącony do więzienia, młody Pasquier uwolniony został dnia 9-go termidora. W r. 1804, za wstawieniem się Cambaceresa, mianowany referendarzem spółcześnie z panami Molet i Portalis. Cesarz wkrótce zwrócił nań uwagę; prędko podniesiony do stopnia radcy stanu i jeneralnego prokuratora pieczęci, ozdobiony tytułem barona i krzyżem urzędnika legji honorowéj, wnet został prefektem policji. P. Pasquier śmiało wyznawał, że piastował ten urząd uczciwie i szanując swobodę obywateli. Przez utworzenie osóbnego ministerstwa policji, zajął się czynnie bezpieczeństwem, zdrowiem i sprawami materjalnemi miasta Paryża. Zamach jenerała Maleta (24 października 1812 r.) ściągnął na niego gniew cesarza, który jednak wkrótce uznał jego zupełną niewinność.

Za piérwszéj restauracji, p. Pasquier, obwiniany o odstąpienie sprawy Napoleona, używał swojego wpływu bezstronnie. Usunął się późniéj od spraw krajowych i w ciągu stu dni nie chciał do niczego należeć.

Za powrótem Ludwika XVIII-go powołany został na strażnika pieczęci, w piérwszym gabinecie, utworzonym przez Talleyranda w roku 1815-m. Pod ministerstwem książęcia Richelieu, p. Pasquier wybrany posłem z departamentu Sekwany, został prezesem izby w r. 1816-m.

Jako członek komissji likwidacyjnéj dopominków sprzymierzonych, gorliwie zajął się rozpoznaniem stanu skarbowości krajowéj. Na początku następnego roku wszedł znowu do gabinetu, w którym był ciągle przedstawicielem zasad umiarkowanych i rozumnych Ludwika XVIII-go. Kiedy wyobrażenia ultra-rojalistowskie wzięły górę, usunął się razem z książęciem Richelieu i nie chciał należeć do piérwszego (1818 r.) gabinetu pana de Case. Nie odmawiał jednak Burbonom rad swoich zawsze słuchanych. W r. 1819-m 19-go litopada utworzył z panem de Case nowy gabinet.

Objąwszy wydział spraw wewnętrznych, walczył wewnątrz ze wszelkiemi usiłowaniami stronnictw skrajnych, sprzymierzonych przeciw polityce równowagi. Był on celem najrozmaitszych napaści; znakomita zdolność improwizacji uczyniła go obrońcą całego systematu; dokazywał cudów mocy duszy i zręczności. W pośród ustępstw wyzwolonych, jątrzących do najwyższego stopnia skrajną prawą, zaszło zabójstwo książęcia Berri (13 lutego 1820). P. de Case musiał ustąpić, a p. Pasquier objął przewodnictwo rady ministrów.

Przez dwa lata jeszcze walczył z dwoma coraz potężniejszemi obozami, przeciw republikanom lub wyzwolonym monarchistom, na których czele stanęli jenerał Foy, Kazimierz Perrier, Manuel, Benjamin Constant, Lafayette, Royer-Collard, i przeciw gwałtownym zapaśnikom kontr-rewolucyjnym, jakimi byli: Labourdonnaye, Donnadieu, Castelbajac, którzy prowadzili do steru rządu panów de Viliele i Corbiere. Po objęciu przez nich ministerstwa w 1821 rozpoczęli walkę z panem Pasquier, którego mowa parlamentowa odznaczała się wrodzoną łatwością, powabem, najwyższą grzecznością i zimną krwią, które najgwałtowniejsze napaści zachwiać nie zdołały.

P. Pasquier został parem Francji i ciągle sprzeciwiał się wszelkim środkom kontr-rewolucyjnym, mogącym kraj zniechęcić. Pamiętne są jego wymówne głosy: przeciw prawom tendencyjnym; przeciw prawu starszeństwa, świętokradztwa, oddania szkół jezuitom i t. d. Wspierał, lecz bezskutecznie, uczciwe ministerstwo pana de Martignac.

Monarchja lipcowa znalazła w panu Pasquier najstateczniejszego zwolennika. Ludwik-Filip mianował go w r. 1830 prezesem izby parów; na tym wysokim urzędzie powszechnie wielbiono jego umiarkowanie i godność.

Ani pan Guizot, ani p. Thiers, nie znaleźli w panu Pasquier gorącego stronnika ich polityki lub zawiści. Z liczby wszystkich zmieniających się gabinetów pod Ludwikiem Filipem, najwięcéj sprzyjał gabinetowi pana Molet. W r. 1837-m Ludwik-Filip przywrócił dostojność kanclerza Francji i ozdobił nią pana Pasquier. W r. 1844 mianował go książęciem.

Rewolucja 1848 położyła koniec politycznemu jego zawodowi. W calém życiu umiarkowanie było główną zasadą, któréj się trzymał.

P. Pasquier został wybrany dnia 27 lutego 1842 członkiem akademji francuzkiéj, po księdzu de Trayssinous. Otworzyły mu drzwi uczonego zgromadzenia jego mowy, wyrzeczone w izbach prawodawczych, od r. 1814 do 1836, wydane we czterech tomach w r. 1842-m; odznacza się między innemi piękna pochwała nieśmiertelnego Cuvier, który był jego przyjacielem. Prócz tego był on wydawcą rękopismu przodka swojego, Stefana Pasquier „Wykład instytucij Justynjana“. Teraz dowiedziano się, że zostawił 15 tomów pamiętników, obejmujących szereg zdarzeń jego długiego i bogatego w wypadki życia.

Książę Pasquier zaślubił jeszcze w epoce panowania zgrozy wdowę hrabiego de Rochefort; owdowiał d. 6 czerwca 1844; to małżeństwo było bezpotomne. Przybrał za syna wnuka swojego po siostrze Edmunda Armanda Gaston, margrabiego d'Audiffret-Pasquier, który otrzymał przez dekret 16 grudnia 1844 r. przeniesienie na swoję osobę dostojności książęcéj, nadanéj dziadowi.

Anglja.

Londyn 3 lipca. W piérwszym okresie teraźniejszego parlamentu izba gmin dała się w niejakim względzie podchwycić i uchwaliła prawo, według którego wybór członków do parlamentu miał odtąd odbywać się przez głosowanie tajemne; ale na wczorajszém posiedzeniu ten sam bill został odrzucony przy drugiém jego odczytaniu i to bardzo znaczną większością. Wyzwoleni skrajni widzą w tajném głosowaniu skuteczne lekarstwo na przekupstwa i nadużycia wyborcze; radykalizm angielski wypisał tajne głosowanie na swojéj chorągwi; ale ta nauka polityczna, z początku z oklaskami przyjęta, straciła od lat kilku wiele na swéj wziętości. Przywiązanie do jedności, wszczepione niejako w krew narodową, czyni wstrętną dla ducha powszechnego wszelką tajemnicę. Anglicy pysznią się ze swéj organizacji, a ustawa wyborcza, mimo wszystkie ograniczenia, uważaną jest przez nich w ogólności za jedną z podstaw konstytucji. Owoż mniemanie powszechne uważa za dostateczną rękojmię dla znacznéj liczby obywateli wyłączonych od prawa głosowania, tę samą jawność, któréj tož prawo ulega. A lubo wielu ludzi zdrowo w rzeczach sądzących rozumiało, że wybory zyszczą na zaprowadzeniu tajnego głosowania; zdaje się jednak, że w ogólności to piérwsze wrażenie już minęło. Nadto systemat wyborczego terroryzmu, który sto lat temu był tak ciężką raną Anglji, ciężko osłabł; przykład Stanów Zjednoczonych gdzie głosowanie tajne wprowadzone zostało w plemieniu anglo-saskiego pochodzenia, najpotężniéj przemawiał za zwolennikami tego systematu. Wszakże czerpany stąd dowód, skutkiem dzisiejszego rozerwania Stanów Zjednoczonych, zwrócił się przeciw tym, którzy się do niego odwoływali. Nakoniec lord Palmerston i hr. Russel, są w liczbie mężów stanu walczycych przeciw tajnemu głosowaniu, jako sprzecznemu z tradycją i obyczajami narodowemi. Wyzwoleni skrajni czynią ministrom z tego powodu gorzkie wyrzuty.

Te zachowawcze dążności Anglji objawiły się jeszcze w inny sposób na wielkiém pamiątkowém zgromadzeniu uniwersytetu oxfordzkiego, przez udzielenie lordowi Palmerstonowi zaszczytu doktoratu w prawie cywilném. Nauczającą zaiste jest rzeczą, w obec wprowadzonego postępu w ostatnich latach w tym uniwersytecie, ta przewaga ducha zachowawczego. Z tego właśnie powodu lord Palmerston otrzymał pierwszeństwo nad lordem Russel, który nieużywa równéj z piérwszym ministrem sławy zachowawczych przekonań.

Jest to rzeczywisty tryumf dla lorda Palmerstona: naczelnik bowiem gabinetu wyzwolonego otrzymał największy zaszczyt, jaki mógł udzielić zachowawczy uniwersytet angielski i to nietylko bez oporu, ale za jednomyślną zgodą wszystkich członków tego wielkiego uczonego ciała, którego zapominać nie należy, hrabia Derby jest kanclerzem.

Piérwszy minister z powodu dnia zaślubin królewny Alisy późno przybył do Oxfordu; wszakże trafił jeszcze na przyjęcie podkanclerzego i natychmiast dostroił się do wesołości ożywiającéj zgromadzenie. Nazajutrz z rana lord Palmerston w czerwonéj todze doktora prawa cywilnego i w birecie akademickim, był główną osobą uniwersyteckiego orszaku, udającego się z mieszkania podkanclerzego do auli przez ulice miasta Oxfordu, w pośród ogromnego zbiegowiska ludu.

Za wejściem lorda Palmerstona do auli, pozdrowiony on został przez całe zgromadzenie. Uczniowie wydawali okrzyki, doktorowie powstali, mistrzowie klaskali, panie powiewały chustkami, i stopień doktora został udzielony piérwszemu ministrowi wśród ogólnego zapału. Po obrzędzie lord Palmerston zasiadł na ławie doktorów i z całą dziekańską powagą słuchał wszystkich rozpraw uniwersyteckich, Następnie rada miejska złożyła mu adres; daléj podzielał wszystkie zabawy w rozkosznych ogrodach kollegjum św. Jana; wieczorem był na urzędowym obiedzie u podkanclerzego, a nazajutrz po modłach pamiątkowych za założycieli i dobroczyńców uniwersytetu, wyjechał z Oxfordu. Anglja wyczerpała już teraz wszystkie zaszczyty, jakie mogła zlać na lorda Palmerstona.

— Lord-major londyński wyprawił w sali egipskiéj w Mancion-hause, w sobotę 5 lipca świetną ucztę dla wice-króla egipskiego. Sala przyjęcia była z tego powodu przybrana z niesłychanym przepychem.

Straż zaszczytna oddała cześć wojskową wice-królowi za jego przybyciem. Kilkaset osób największych znakomitości znajdowało się na tym bankiecie. Lord-major sam wnosił przezdrowia; pijąc zaś za zdrowie wice-króla, mówił o ułatwieniach jakie Egipt czyni dla stosunków międzynarodowych ze Wschodem. Jego kr. wysokość odpowiedział po francuzku, i podziękował za serdeczne przyjęcie doznane w Anglji ze strony wszystkich warstw ludności.

Lord-major w przezdrowiu na cześć kommissarzów wystawy, szczególnie wymienił pana Michała Chevalier-Znakomity ekonomista francuzki w odpowiedzi swojéj skreślił wielkiemi rzutami cudowne postępy przemysłu we wszystkich krajach Europy większych i mniejszych, zwracając zaś mowę do Anglji wystawił jéj obraz za czasów Juljusza Cezara i porównał z dzisiejszym. Zdumieni słuchacze tém wspaniałém przedstawieniem mądrości, potęgi i zdobyczy rozumu ludzkiego, odpłacili się za hołd grzmiącemi oklaskami. Tak zakończyła się uczta, dana na cześć Saida-Paszy.

Austrja.

Wiedeń 4 lipca. Położenie prowincij chrześcjańskich w Turcji daje powód Wschodnio-niemieckiéj Poczcie do następnych uwag:

W liczbie wiadomości prawdziwych, w pół błędnych lub zupełnie kłamliwych, jakie Niepodległość Belgijska rozsiewa, znajdujemy dziś jednę z Paryża, którą zamieścimy do kłamliwych przez wzgląd na zdrowy rozum polityki austrjackiéj. Podług tego dziennika, hr. Rechberg miał przesłać gabinetowi tuilleryjskiemu depeszę, w któréj wyraził, że wbrew Francji i Rossji, Austrja chce utrzymać najwyższe zwierzchnicze prawa Porty nad Czarnogórzem; lecz w zamian gotową jest do popierania ustępstw innego rodzaju, jak naprzykład zrównania z ziemią twierdzy belgradzkiéj i dania Czarnogórzanom portu nad Adrjatykiem.

Jeżeli gabinet Wiedeński czuje potrzebę jakich powolności dla Francji lub dla Rossji w sprawie czarnogórskiéj, uznanie tego kraju za niezależny, nie pociągnęłoby żadnych istotnych niedogodności dla Austrji, bo było by tylko uznaniem zasady czynu, rzeczywiście już istniejącego. Przeciwnie udzielenie Czarnogórzanom portu na Adrjatyku, byłoby nieobliczonym szeregiem powikłań i wynikłości. Wiadomo że posiadanie stanowiska na tem morzu byłoby niebezpieczne dla Porty i zagrażałoby brzegom dalmackim Austrji.

Wiadomo także do jakiego stopnia w 1858-m Francja mieszała się w tę sprawę i jak admirał Jurien de la Graviére krążąc na Adrjatyku z dwiema fregatami francuzkiemi w towarzystwie jednego parostatku wojennego rossyjskiego, drażnił Austrję i usiłował wejść w stosunki z Czarnogórzem. Od owego czasu położenie stało się jeszcze trudniejszém dla nas. Włochy weszły w posiadanie brzegów przeciwległych naszym posiadłościom nad Adrjatykiem i usiłują coraz głębiéj przeniknąć. Od chwili, w któréj Czarnogórzanie otrzymaliby port na Adrjatyku, Rossja, Francja i Piemont osiągnęłyby właśnie środek, którego każde z tych państw szuka, równie w widokach osobistych, jako też w widoku wspólnym. Czarnogórze nie ograniczyłoby się wysyłaniem ze swojego portu tylko łodzi rybackich. Ten port, choćby najmniejszy, stałby się międzynarodowém zbiorowiskiem wszelkiego rodzaju pierwiastków niebezpiecznych dla Turcji i dla Austrji. Zgoła chociaż dobro tych dwóch państw niema tożsamości, ale zaprzeczyć też niepodobna, aby nie miało z sobą nic wspólnego, tak dalece, że każde ustępstwo na tém polu, byłoby tém samém co dobrowolném otworzeniem sobie żył bez żadnéj potrzeby.

Nie mniejszą byłoby nieroztropnością pozwolić na zniesienie twierdzy belgradzkiéj. Ta twierdza, tak często oblewana krwią ludów austryjackich, ustąpiona Austrji przez pokój pasarowicki, wrócona we 30 lat późniéj Turkom, zdobyta przez Londona w 1789 i znowu we 2 lata oddana Turcji;— Belgrad, jedno z najważniejszych strategicznych stanowisk na niższym Dunaju, powinien albo pozostać przy Porcie, albo wrócić do Austrji. Nie wzdychamy za żadną zdobyczą, za żądném powiększeniem, dosyć mamy kłopotu z utrzymaniem naszych posiadłości; lecz jeżeli Austrja ma istotną potrzebę opóźniać o ile można najdłużéj rozprzężenie sąsiedniego tureckiego cesarstwa, dla tego, aby sama nie była zmuszoną do toczenia zewnętrznych wojen, lub domowych plemiennych walk wewnątrz kraju, Austrja musi utrzymywać Turcję przy posiadaniu twierdzy belgradzkiéj, któréj strata złamałaby władzę ottomańską w krajach turecko-słowiańskich i osięgnęłaby na nas sprawę Wschodnią. Jeżeli rząd Austrjacki czuje się dość silnym do wzięcia na swe barki tego powszechnego zadania, niech domaga się o zrównanie z ziemią twierdzy belgradzkiéj. Ale nie sądzimy: aby znalazł się choć jeden mąż stanu austrjacki, mąż serca, zdolny w obec zdradliwéj i machjawelskiéj polityki, która z Paryża panuje nad światem, mieć tę odwagę albo raczéj szaleństwo dopomagania do upadku cesarstwa tureckiego. Dla tego też wiadomość podaną przez Niepodległość Belgijską uważamy za wierutną bajkę.

— Czytamy w dzienniku Drezdeńskim, zwykle dobrze świadomym tego, co się dzieje w sferach politycznych wiedeńskich:

„Piszą z Paryża do dziennika Ojczyzna, że rząd austryjacki oświadczył przez powolność dla życzeń Francji i Rossji, że gotów jest porozumiéć się z Portą co do osadzenia niektórych stanowisk strategicznych w Turcji przez wojsko austryjackie, pod warunkiem, że Rossja nie uzna królestwa włoskiego. Dziennik Ojczyzna źle został zawiadomiony na ten raz przez swojego korrespondenta paryzkiego, który zwykle udziela mu prawdziwszych wiadomości.

Najprzód możemy zapewnić, że gabinet cesarski uznał za rzecz zupełnie niepożyteczną wpływania wprost lub ubocznie na postanowienie gabinetu rossyjskiego, co do królestwa włoskiego. Ktokolwiek zaś zna sposób zapatrywania się Austrji na pytanie Wschodnie, jeszcze mniéj uwierzy, aby rząd cesarski myślał zajmować jakiekolwiek posiadłości ottomańskie. Austrja bez wątpienia nie wda się w żadne powikłania nad Niższym Dunajem inaczéj, jak tylko w drodze dyplomatycznego pośrednictwa.

— Czytamy w dzienniku wiedeńskim Prasa z dnia 4-go lipca: „Gazeta Dunajska podaje dziś urzędowe objaśnienia w rzeczy domierzonéj Austrji obrazy, w osobie jéj konsula w Belgradzie, również o zadośćuczynieniu udzieloném ajentowi konsularnemu. Dość tych słów na zbicie twierdzenia rządu serbskiego, według którego tenże rząd nie udzielił żadnego zadośćuczynienia.

Obraza domierzona konsulowi austryjackiemu była przedmiotem konferencij przedstawicieli wszystkich mocarstw. Skutkiem czego książę Michał posłał natychmiast swego piérwszego ministra pana Garaszanina do pana Wasicza, zarządzającego konsulatem austryjackim, dla wynurzenia mu najprzód żalu, w wyrazach, o które się umówiono, i oświadczenia, że książę zawsze z przyjemnością widzieć będzie u siebie pana Wasicza. Zabójstwo 2-ch pocztowych gońców austryjackich, zmusiło rząd nasz do wymagania prędkiego i głośnego zadośćuczynienia, dla zasłonienia życia i własności poddanych austryjackich osiadłych w Serbji. Przekładając to żądanie Austrja dodała, że gdyby nie wysłuchano jéj słusznych wymagań, potrafi ona przedsięwziąć potrzebne środki dla zapewnienia swym poddanym należytéj opieki. W skutek tak silnego wystąpienia, rząd serbski rozkazał rozstrzelać zbójcę gońców i sądzić sądem wojennym każdego, ktokolwiek ośmieli się dopuścić jakiego gwałtu na cudzoziemcach.“

Treść wspomnianych wyżéj objaśnień Gazety Dunajskiéj, zawiera co następuje: Podczas bombardowania miasta Belgradu, p. Wasicz, pełniący obowiązek konsula austryjackiego, równie z pobudek ludzkości jak z obowiązku opieki nad poddanymi austryjackimi zamieszkałymi w Belgradzie, starał się najusilniéj skłonić paszę do zaprzestania strzałów. Działa umilkły, spokojność wróciła, lecz Serbowie wnet rozsiewać poczęli pogłoski ubliżające Austrji i krzywdzące pana Wasicza, że znajdował się w tajemném porozumieniu z Turkami. Rzeczone pogłoski znalazły wiarę nawet u książęcia Michała, który za powrótem do Belgradu, na zgromadzeniu konsulów, mającém miejsce wieczorem tegoż samego dnia, wyraził się o panu Wasiczu w słowach noszących znamię obrazy osobistéj i które nie pozwoliły mu bawić dłużéj na pokojach książęcych, ponieważ te słowa obejmowały też obrazę rządu austryjackiego, którego był przedstawicielem. Pan Wasicz doniósł o tém wypadku swojemu rządowi; w skutek otrzymanych instrukcji proszono ciało konsularne w Belgradzie ułożyć warunki zadośćuczynienia, co też i odbyło się w sposób wyżéj przez Prasse wiedeńską opowiedziany.

— Dochodzą wiadomości bardzo pocieszające o żniwach z Węgier i Czech. Ziarno jest piękne, obfitość znaczna, deszcze sprzyjają wzrostowi kartofli. Żniwa, jak wiadomo są wcześniejsze w Węgrzech i Czechach niż u nas.

— Czytamy w korrespondencji Scharfa z Wiednia z d. 4 lipca: Wczorajsze posiedzenie izby poselskiéj, było nadzwyczaj burzliwe. Rozpoczęło się od gorszącéj kłótni między ministrem skarbu i panami Skene i Giskra. Wschodnio-niemiecka Poczta mówi w tym względzie:

Jak wiadomo, p. Skene, w niedawnéj mowie odznaczającéj się raczéj gwałtownością niż gruntownością pomysłów, wystąpił przeciw osobie pana Plener; minister odpowiedział mu dziś w sposób również nieprzyzwoity jak była zaczepka. Téj odpowiedzi zbywało na wszelkiéj zalecie, niczego ona nie dowiodła, ale sprawiła najboleśniejsze wrażenie. P. Giskra stanął w obronie pana Skene i w długiéj mowie wyliczył cały szereg błędów przypisywanych pann Plener. Lecz ponieważ p. Giskra nie wezwał izby do zagłosowania uchwały nieufności; mowa jego nie miała żadnych następstw i posłużyła tylko do okazania, jak głęboka niezgoda panuje między ministrem skarbu i komitetem roztrząsającym budżet.

Prusy.

Berlin 3 lipca. Czytamy w Gazecie Krzyżowéj: Sprawozdanie kommissji o konwencjach wojskowych zawieranych z księstwami Gotha, Altenburg i Waldek zostało przedstawione izbie panów. Kommisja doradza jednomyślne przyjęcie tych umów. Sprawozdawca nastaje na konieczność niezwłócznego przejrzenia organizacji wojskowéj związku niemieckiego.

W przewidzeniu ważności, jaką na przyszłość mieć mogą wojny lądowe, tudzież pomijając inne uwagi, wielkiego przecież znaczenia, systemat naczelnego dowództwa wojska związkowego, nieodzownie powinien być zmieniony. Organizacja prawidłowsza i wprawa zupełniejsza są niezbędne, w skutek udoskonalenia broni artyllerji i piechoty, tudzież w skutek wprowadzenia lepszych przyrządów i sprzętów we wszystkich wojskach europejskich, nakazują czuwać nad tém aby wojsko związkowe nie okazało się niższém od wojsk ościennych krajów. Najzupełniejsze uruchomienie jest zadaniem żywotném, w razie bowiem wojny sieć dróg żelaznych, dziś tak rozciągła, zapewnia dla wojska uruchomionego i będącego w gotowości korzyść stawienia się przed innemi na widowni wojny, działania zaczepnego i osiągnienia ważnych powodzeń w samym początku wojennych działań. Wszystkie usiłowania rządu pruskiego w tym celu zostały aż dotąd bezskutecznemi, należało więc ograniczać się o ile można. Kommissja nietai przed sobą, że ta reforma wojenna wymaga wielkich pieniężnych nakładów, lecz jednomyślnie oświadcza, że wzgląd na pieniądze zniknąć powinien w obec potrzeby okazania jak Prusy żywo czują obowiązek obrony wspólnéj niemieckiéj ojczyzny.

Pan von Buddenbrock jest redaktorem tego wybornie napisanego sprawozdania.

Gazeta Kolońska pisze pod dniem 2-m lipca, Budżet wojskowy, o który tyle spierano się w izbie poselskiéj, poczyna nadewszystko zajmować kommissję budżetową i wszystkie odcienia sejmowe. Rzecz słuszna, i jak gazeta Nadbałtycka mówi, żaden minister skarbu nie powinien o najbliższéj nawet przyszłości ani pomyśleć, dopóki najżywotniejsze zadanie roformy wojskowéj niebędzie ostatecznie rozstrzygnięte. Poczynamy nakoniec naprawiać nieład wprowadzony od roku 1858 w nasze sprawy.

Zapewniają, że wszystkie odcienia wyzwolone postanowiły uchylić uruchomienie i bardzo ograniczyły wymagania jenerała von Roon. Obudza to prawdziwe zadowolenie, że sejm ma zamiar stan skarbowy i gospodar-

czy kraju wziąć za niezłomne prawidło, odrzucić zaś nową organizację, niezważaiąc bynajmniéj na to, że już jest czynem dokonanym.

Niemniéj atoli pojmujemy potrzebę, jaką izba okazuje ostatecznego porozumienia się z rządem, aby położyć raz koniec rozterce już zbyt długo trwającéj.

Jenerał von Roon powinien być przekonanym, że przełożenia stanu tymczasowego niechętnie są przyjmowane. Oddawna zapatrywaliśmy się na to wojskowe i tak zwikłane zadanie pod trzema głównemi względami technicznym, skarbowym i politycznym. Potrzeba należycie przeniknąć się duchem konstytucji, aby na drodze światłego rozbioru dojść można do rzeczywistego pojednania.

Przedstawicielstwo kraju powinno przedewszystkiém zająć się przedmiotem oszczędności. Kraj nie będzie mógł bez rzeczywistego niebezpieczeństwa dla społecznéj organizacji dostarczyć więcéj jak 30 miljonów talarów. Pod względem technicznego wojskowego pytania, wiele na tém zależy, aby raz rozstrzygnięto, czy w czasie pokoju lepiéj jest wojsko zasilać liczniejszemi zaciągami przy krótszém trwaniu służby, albo zaciągami mniejszemi na dłuższy czas tejże służby. Piérwszy sposób zdaje się dostarczać wojsku liczebnie większy i trwalszy kontyngens, oraz oszczędzać siły pracowitéj i przemysłowéj ludności. Ale strona polityczna tego pytania ma tu najwięcéj przewagi; nigdy jéj pomijać nie należy, chociażby miała stanąć na przeszkodzie w dojściu do szerszego i zupełnego pojednania.

Nieraz żałowaliśmy szczerze razem z rządem, że w wielu sferach obywatelskich istnieją uczucia wstrętu i zazdrości politycznéj nie wprost przeciw wojsku, ale przeciw duchowi wojskowemu, który zataić tego niemożna, jest nieco wyłączny i nieprzychylny obywatelstwu. Pod tym względem należałoby nową organizację tak urządzić, aby zgoda mogła być przywróconą.

Pan von Roon sam uzna, że państwo, liczące 18 miljonów mieszkańców nie może mieć siły zbrojnéj dorównywającéj wojskom państw, liczącym więcéj jak 30 miljonów poddanych i że spokojne rozwiązanie w Prusiech téj trudności wypłynąć jedynie może z nowéj organizacji wojska związkowego.

Czytamy w Dzienniku Frankfurckim pod d. 4-m lipca: Zewsząd potwierdza się, że hr. Bernstorff, załatwiwszy jako tako sprawę hesską, ma zamiar zająć się znowu sprawą szlezwisko-holsztyńską. Samo z siebie wojska, że Prusy znowu wezwą współdziałania Austrji. Jednobrzmienne noty 2 lutego nie wstrzymały hrabiego Bernstorff od ubiegania się o pomoc gabinetu wiedeńskiego w świeżych sporach z książęciem elektorem, co rzeczywiście wiele osób bardzo zdziwiło.

Depesze telegraficzne.

NEAPOL, poniedziałek 7 lipca. Rozbiegła się wieść że Chiavone został zabity z dwoma towarzyszami, na górze Picco, w zaciętéj bitwie z Franczami.

TURYN, 7 lipca, wieczorem. Izba poselska na wniesienie pana Pepoli uchwaliła, że projekt do prawa ściągający się do umowy zawartéj o założenie towarzystwa kredytu ziemskiego, zostanie umieszczony jako niecierpiący zwłoki, na jutrzejszym porządku dziennym, po biurach.

BERN, wtorek 8 lipca. Rząd króla Wiktora-Emmanuela, uprzedził radę związkową, że stronnictwo działania, na nowo zgromadza swych zwolenników; zachęca ją więc do czuwania na granicach Związku helweckiego, aby nie dozwolić tym ochotnikom pogwałcenia posiadłości szwajcarskich.

TURYN, wtorek 8 lipca. Dziennik Narodowości oznajmuje: że odpowiedź króla Wiktora-Emmanuela na list doń Luiza, proszący o rękę królewny Marji-Pii, została wczora wysłana. Dziennik dodaje, że małżeństwo odbędzie się pod koniec września, i chyba w razie nieprzewidzianych okoliczności, któreby temu przeszkodziły, król osobiście przybędzie do Turynu. Książę Napoleon i jego małżonka podobnież przyjadą do téj stolicy; w piérwszych zaś dniach października całe to dostojne grono przeprowadzi króla Wiktora-Emmanuela do Neapolu.

RAGUZA, środa 9 lipca. Wiadomości czarnogórskie oznajmują, że stoczono niedaleko Spuża, zawczoraj w poniedziałek wielką bitwę, w któréj Turcy zostali pokonani i znaczne ponieśli straty.

PARYŻ, środa 9 lipca. Monitor powszechny ogłasza dekret cesarski nadający hrabiemu Morny dostojność książęcą.

Admirał Jurien de la Graviére odjechał do Cherbourg.

Jenerał Forcy popłynie dnia 20 lipca do Vera-Cruz.

TRYEST, środa 9 lipca, Dla przecięcia związku między Spużem i Podgorycą, oddział Carnogórzan okopał się na drodze łączącéj te dwa miasta.

Przeszłéj niedzieli 6 lipca, znaczne siły tureckie natarły na te okopy, aby wyrugować z nich Czarnogórzan.

Turcy po ogromnych stratach zostali zupełnie rozproszeni, pogoń Czarnogórzan ścigała ich aż do Spużów.

Wojsko Derwisz-Paszy znajduje się w Grahowacu wsi położonéj między Kłobukiem i Grahową.

LONDYN, czwartek 10 lipca. Wiadomości z New-Yorku z dnia 28 czerwca oznajmują, że siły jenerałów Fremont, Bauks i Mac-Donnella połączyły się w jedno wojsko. Jenerał Fremont usunął się ze służby, zastąpił go Rufitzs-King. Wieść krążyła, że odparto związkowych od James - Island *) ze stratą 600 ludzi.

LONDYN, czwartek 10 lipca. Ostatnie wiadomości otrzymane z New-Yorku dochodzą dnia 1 lipca; podług nich oderwańcy uderzyli na związkowych pod Richmont dnia 26 czerwca i bitwa trwała dwa dni. Straty z obu stron były wielkie. Związkowi cofnęli się ścigani przez swych przeciwników. Jenerał Mac-Clellan skupił swe siły między rzekami Chickahominy i James.

Związkowi opuścili Whitehouse.

*) James-Island jest to wyspa, położona na brzegu Karoliny południowéj, w obwodzie charlestownskim przy ujściu rzeki Ashley. Na téj wyspie znajduje się twierdza Johnson.

KRYTYKA.

O FILOZOFJI.

„Dumania nad na wyższemi zagadnieniami człowieka", J. Gołuchowskiego. Wilno, 1861.

„Studja Eleonory Ziemięckiéj nad temiż. Wilno 1861.

(Dokończenie).

Przedstawiliśmy w ogólnym zarysie teorję autora Dumań w porządku tego związku, w jakim sam rozwija swe zasady i prawie jego własnemi słowy.

Stanowisko naszego filozofa jest mocno ugruntowane, szczytne. Wprawdzie w rozwoju i wywodach niema tego mechanicznego, trylogicznego porządku i djalektycznego procesonalizmu, cechującego niemieckie systemata filozofji; ale wszędzie zachowana ścisła wynikłościowość myśli, przeniknionych jedną zasadniczą, wieczną ideą, od któréj wszystko pochodzi i do któréj wszystko zmierza.

Nie rozdziela on wszechświata na dwie połowy, odrębne i od siebie różne, a tylko procesem myślenia jednoczone, ale staje w samém ognisku ruchu i życia, opiera się na duchu, wychodzi z człowieka i przez analogję nabywania, poznania i wrażeń, oraz twórczości, wyprowadza teorję stworzenia świata, byt osobowego Boga, istotę wolności i zasadnicze prawo miłości. Myśli jego kończą się i wieńczą zjednoczeniem z wiarą chrześcijańską, acz nigdzie dogmatem religji nie skrępowane, rozwijają się na drodze samoistnego myślenia. Teorja autora Dumań, w porównaniu z innemi, winna być nazwaną Teorją cudu i twórczości, za pomocą analogji, a godłem jej jest zasada: Chcę, myślę, a więc jestem. Filozofja więc jego jest Filozofją życia, woli i wolności.

Ale dopóty tylko jesteśmy wielbicielami Dumań Gołuchowskiego, póki w sferze ogólnych zagadnień człowieka pozostaje. Mniej szczęśliwemi są jego myśli w zastosowaniu do prawa i do społeczności. Rzuca on tu wprawdzie zdania, że dzieje ludzkie są procesem wolności, która się sama ma wychowywać, do którego Bóg nieznacznie się tylko miesza, że chrześcijaństwo zmierza uszczęśliwić ród ludzki, bez nadwerężenia samoistności narodowéj.

Ale że uwaga, iż Bóg część swoich zamiarów w ręce człowieka złożył, aby przezeń były wykonane, że przez nadanie mu wolności zawiązane zostały stosunki między Bogiem i człowiekiem, aby mogła mieć miejsce miłość jako ostateczny cel świata, że system stowarzyszenia jest normalném rozwinieniem sił narodu i dźwignią postępu — przeczy sam sobie lub rozmija się z logiczném zastosowaniem tych zasad w sferze prawa, skoro pojmuje prawo jako tylko rozwój osobowości lub jako tylko urządzenie i uregulowanie wolności, mające na celu spółistnienie pojedyńczych wolnych istot, skoro nakoniec przyznaje wolności i równości tylko ujemne, negacyjne znaczenie. Jeszcze więcéj sobie przeczy, gdy naród i państwo uważa tylko za duchowy organizm, który rośnie samorodnie, bez wyraźnéj świadomości.

Rzecz się jednak ma inaczéj, gdyż prawo jest wyrazem sprawiedliwości, któréj treść stanowi miłość społeczna. Miłość społeczna, będąca odblaskiem najwyższéj miłości Boga i bliźniego — prześwieca ideą dobra. Warunkami jéj rozwoju są osobowość i wolność cnotliwa. Przeto nie stanowią te ostatnie ujemnéj potęgi tylko, ale są dodatnią i czynną mocą, gdyż wszyscy ludzie zarówno i z wolnym wyborem drogi i środków zmierzać mogą do urzeczywistnienia wyższych celów społecznych. Aby jednak wolność nie wyrodziła się w dowolność i nie została skażoną nadużyciem, wolne istoty łączyć się winny w stowarzyszenia skierowane do wyższych, rozumnych celów społecznych.

Takie jedynie pojęcie sprawiedliwości dać może dokładne i gruntowne wyobrażenie o prawie i wskazuje zadanie, którego urzeczywistnienie sprowadzić może rozwiązanie najwyższych zagadnień człowieka. W obec takiego zadania, którego świadomość wyciąga poczucia się do prawa cnotliwéj wolności i do miłości społecznéj—ani naród, ani społeczeństwo nie powinny być tylko samorodnie żyjącym organizmem. Organiczny bowiem byt nie wystarcza tu, gdzie potrzeba świadomości celu, gdzie konieczną jest energja działalności i woli. Na to Bóg udzielił ludziom pojęcie potrzeby i konieczności prawa i sprawiedliwości, aby ludzie wszyscy zarówno z pewném uznaniem dążyli do urzeczywistnienia społecznego dobra. Chrystus Pan przyszedł na świat i zstąpił z niebios na ziemię aby zbawić ród ludzki, — umarł śmiercią męczeńską, aby go odkupić — był opuszczony od sprawiedliwości społecznéj, pozbawiony opieki prawa, ogołocony z obrony władzy i rządu, aby dać ludziom tę naukę, iż aby najwyższe dobro istnieć mogło w społeczeństwach, potrzeba, aby w nich prawo, rząd i władza służyły jedynie dla sprawiedliwości, dla dobra społecznego aby w narodach panowała miłość Boga i bliźniego. Filozofja nietylko winna dać nam poznanie Boga i człowieka, ale zarazem prowadzić do ugruntowania podstaw społecznego życia, zgodnych z ideami prawdy i dobra — z prawem wolności i miłości społecznéj. Témbardziéj takiego zwrótu należałoby wymagać od filozofii Gołuchowskiego, która jest filozofją prawdziwego życia. Ale ten brak w Gołuchowskim tłómaczy to bliższe i więcéj w jego przekonaniu naglące zadanie — zadanie zniesienia tego rozdwojenia bytu i myśli, idei i rzeczywistości, przedmiotowego świata i podmiotu — które stanowiło węzeł gordyjski dla filozofji nowożytnéj. Wszystkie systemata filozoficzne usiłowały lub byt wyprowadzić z myśli, lub myślenie z bytu, mieszcząc Boga lub w jednej, lub w drugiéj sferze, albo wynosząc po za świat, lub też wcale o Niego się nie troszcząc. Gołuchowski jednocząc dwa światy teorją woli i człowieka, i dochodząc do poznania Boga zgodnie z zasadami chrześcijańskiéj wiary, daje ostatnie słowo rozwiązania filozofji spekulacyjnéj.

Od jego szczytnych i głębokich dumań filozofja winna zawrócić do życia społeczeństw i narodów, stać się filozofją praktyczno-społeczną i stosowaną.

Pani Ziemięcka, jakkolwiek daje nam wierny obraz treści filozofji Gołuchowskiego — wiele mu ujmuje przez to, iż mu zarzuca, że się nie obeznał należycie z nowszą spirytualną filozofją francuzką i bliżéj nie poznał Kartezjusza. Zdaje się jednak, iż godło, jakie Dumaniom Gołuchowskiego przyznać należy w zasadzie przezeń podanéj „chcę więc jestem" — stawia go wyżéj od Kartezjusza, przynajmniej w tym względzie, a w każdym razie jest on wolnym od zarzutu użycia metody geometrycznéj, który Kartezjusowi czyni nowsza szkoła francuzka. Z powodu bowiem użycia téj metody nie mógł Kartezjusz rozwinąć swéj zasady: Myślę więc jestem, — w całéj rozciągłości.

Co zaś do filozofji spirytualnéj nowéj szkoły francuzkiéj, to nasz autor Dumań nierównie wyżéj, daléj i głębiéj sięgnął i bliżéj do ostatecznych w metafizyczném myśleniu dotarł rezultatów, niż naczelnik téj szkoły p. Victor Cousin. Zadaniem tego ostatniego było, naprzeciwko filozofji XVIII wieku, filozofi wolności bez porządku, prawa bez obowiązku, człowieka bez Boga, postawić filozofją wolności, opartéj na porządku, prawa ugruntowanego na obowiązku, człowieka wznoszącego się do swojego Stwórcy; — zarazem było jego zadaniem usunąć metafizykę XVIII wieku i sceptycyzm i materjalizm, a ugruntować filozofją złożoną z pierwiastków wszystkich systematów filozoficznych, podać zasady moralności, religji naturalnéj i teorji społecznéj, zgodnéj z prawdami zdobytemi przez ludzkość w walce dziejowéj. Gołuchowski zaś nie poprzestaje na religji naturalnéj, na moralności racjonalnéj, ale wznosi się do teorji objawienia i do prawd chrześcijańskiéj wiary i boskiéj moralności. Niemówimy już, jak dalekim jest od zarzutów panteizmu hegeljańskiego, które nieraz naczelnikowi nowszéj francuzkiéj filozofji czyniono.

Ale więcéj jak Gołuchowski p. Ziemięcka zamyka się w zadaniach czysto spekulacyjnych — bawi się filozofją dla filozofji, zatapia się w filozoficznym kwjetyzmie. W dzisiejszéj chwili kierunek ten trąci anachronizmem, gdyż dziś więcéj jak kiedykolwiek, dziś i ze względu na ten szczyt na którym stanęła filozofja spekulacyjna i ze względu na ducha czasu i ogólne interesa winniśmy pamiętać o tém, iż filozofja winna być mistrzynią i przewodniczką życia, rzucającą na kwestje żywotne światło prawdy, wiedzy i myśli, przydającą idei życia powagę powszechnéj prawdy i wiekuistego prawa rozumu.

Leopold Jakubowski.

d. 10 kwietnia 1862 r.
Lemieszówka na Podolu.

Przegląd
Pism czasowych.

Gazeta Polska (do N. 152).

Piszą z Poznania w sprawie Tellusa. Gdy przepisy kodeksu handlowego pruskiego wymagają, aby przy zapisywaniu Spółki Komandytowéj, jaką jest Tellus, w księgi właściwe trybunału handlowego, podpisy na cały kapitał zakładowy były wykazane oraz poczynione stosownie do ustawy Spółki wpłaty na każdą akcją dowodem stwierdzone, i ponieważ przed dopełnieniem tych warunków urzędowe uznanie i ogłoszenie firmy w żaden sposób nastąpić nie może, Dyrekcja Spółki Tellus wzywa wszystkich subskrybentów na akcje, aby wpłaty na nie przypadające śpiesznie złożyli, tudzież znajdujące się w ich rękach arkusze subskrypcyjne, w domach bankowych, do tego upoważnionych, oddać zechcieli. Po upływie terminu prekluzyjnego (15 lipca), ani podpisy ani opłaty przyjmowane już nie będą. Ze względu na pożyteczność i doniosłość przedsięwzięcia pod firmą Tellus, na które kilkakrotnie zwracaliśmy uwagę naszych czytelników, życzyćby wypadało, aby subskrybenci bez wyjątku poczuli się do obowiązku punktualnego wnoszenia wpłaty, i tym sposobem przyśpieszyli ostateczne ukonstytuowanie się Spółki. *Nadmieniamy przy téj sposobności, że termin prekluzyjny 15 lipca jest już przedłużeniem pierwotnego terminu wpłaty, który z dniem 1-szym lipca minął.*

— Piszą z Podola: W części najżyźniejszéj Podola, bo w powiecie Hajsyńskim, reforma włościańska weszła już w życie i przeszło 30,000 włościan korzystają odtąd z nadanéj im ustawy. W okręgu 3-m p. Jaroszyńskiego i 2-m K. Wołodkowicza, listy nadawcze przyjęte i podpisane zostały przez włościan, wszystkie gminy przeszły na czynsze bez pośrednictwa policji z niespodzianą zgodą i zadowoleniem stron obu; ustawa weszła w wykonanie. Okręg 1-szy p. Rudkowskiego i 4-ty Lipkowskiego, jest na ukończeniu i przed żniwami cały powiat Hajsyński reformę włościańską pomyślnie do skutku doprowadzi.

— Piszą ze Lwowa d. 7 lipca: W Rzepniewie, pod Milatynem zmarł przed kilku dniami Ryszard Herman, współtowarzysz więzienny Smołki, Ziemiałkowskiego, Heferna i tylu innych, ojciec uwięzionego teraz młodego Hermana, teść historyka Szmita.

— W miejscu gdzie zmarł Dr. Karol Marcinkowski wzniesiono mu pomnik. Zacny ten mąż zakończył żywot w Dąbrówce Ludomskiéj w powiecie Obornickim gdzie gościną bawił. Ponieważ wypadło rozebrać chylący się do upadku domek, w którym Marcinkowski mieszkał, przeto właściciel Dąbrówki, p. Łakowicki, radca ziemiaństwa, kazał w miejscu, gdzie stało łoże Marcinkowskiego, wznieść ciosowy obelisk 20 stóp wysoki, z napisami na jednéj stronie: „Karol Marcinkowski, urodził się d. 23 czerwca 1808 r. zakończył w tém miejscu dni swoje pełne chwały i poświęcenia dla narodu i cierpiącéj ludzkości. Umarł d. 7 listopada 1845 r." Na drugiéj stronie pomnika stoi napis: „Lekarzowi, żołnierzowi, obywatelowi."

— Piszą z Drezna: Pod dniem 28 z. m.: zdarzył się tu okropny wypadek. Były gubernator gubernji Augustowskiéj baron Fersen, zabił żonę swoją wystrzałem z rewolweru i w ten moment drugim strzałem sam sobie życie odebrał. Wypadek ten bardzo zagadkowy mocne tu uczynił wrażenie, gdyż jak sludzy utrzymują, między tém małżeństwém nadzwyczajnie czułe i pełne miłości było pożycie.

— Piszą ze Lwowa: Staraniem księżny Leonowéj Sapieżyny odbyła się tu loterja fantowa na dochód ocrowni pod jéj opieką zostającéj. Zgromadzenie było świetne i liczne, jak po czystym dochodzie 1,800 guld. austr. miarkować można. Ognie sztuczne udały się przewybornie. Życzyćby tylko należało, aby świat wyższy bez potrzeby nieobrażał narodowego poczucia i w zetknięciu się z większą publicznością mniéj używał języka francuzkiego; dla wprawy zostaje mu salon, w życie jego domowe nikt mięszać się nie myśli, tam zaś, gdzie występuje jako ciało krajowe, powinien uwzględnić życzenia i potrzeby kraju. Mówimy to więcéj w jego własnym interesie, niżeli swoim. Postępowanie c. k. namiestnictwa przy téj sposobności jest nieodgadnione. Daje pozwolenie księżnie na urządzenie loterji, a nagle żąda od niéj doręczenia sobie pieniędzy zebranych, aby je użyć według własnéj fantazji. Księżna czyniąc rozkazowi zadosyć, pieniądze odesłała radzie miejskiéj, któréj przysłuża kontrola wszystkich dochodów i wydatków miejskich. Rada pieniądze księżnie odesłała, a namiestnictwu kazała oświadczyć, że w postępowaniu jego widzi zamach na własność i wolność. W ogóle rada występuje z godnością wszędzie w obronie praw tak miasta, jak i indywiduów; kilkomiesięczne jéj istnienie zrobiło więcéj dla dobra kraju, niżeli wiele rad poprzednich razem wziętych. Rady filjalne gospodarskie nie próżnują, na wielu miejscach uchwalono przyjść w pomoc kapitałem lub dostarczeniem surowych materjałów rzemieślnikom i założyć fabryki wyborów gospodarczych, w tych stronach mianowicie, gdzie takowe zakłady na własne ryzyko przedsiębiercy nieistnieją.

— Czytamy w artykule redaktora: Do najświeższych nowości muzykalnych należy dalszy ciąg wydanéj przez Stanisława Meniuszkę „Muzyki kościelnéj." Jeden z zeszytów zawiera „Ojcze nasz; drugi rozmaite pieśni kościelne tak ułożone, że forma coraz jest trudniejszą, i organista może z nich grać tyle tylko, ile jest zdolny się wyuczyć. W tym układzie można się najlepiéj przekonać, jak niewiele potrzebuje talent połączony z umiejętnością, aby stworzyć rzeczy pełne uroku, z najprostszego materjału. Oprócz zbioru wzmiankowanego, kilka pojedyńczych melodji p. St. Moniuszki dowodzą niewyczerpanego natchnienia. Takiemi są piosenki p. Kolankowskiego (do dwóch z nich jest muzyka W. Każyńskiego), Maszewskiego i „Piosnka bez tytułu" (u Gebethnera). P. Maurycy Orgelbrand w Wilnie wydał cały zbiór polonezów Ogińskiego w ten sposób, że każdy z nich sprzedaje się z osobna. Niepotrzeba ich dziś zachwalać: z muzykaljów przeszłego wieku, mimo formy swéj, mimo układu często aż do zbytku prostego, polonezy te pozostały jako szacowny zabytek. Przebija się w nich wprawdzie więcéj smutku epoki, w któréj utworzone zostały, niż majestatu i powagi, która ich charakter stanowiła. Niektóre są arcydziełami w swoim rodzaju. Wydania Orgelbranda także jest polonez wedle myśli poematu p. Tadeusz („Koncert nad koncertami") napisany przez L. Nowickiego. Autor widocznie przejęty był epoką, z któréj czerpał natchnienie, i jak nam się zdaje, bardzo trafnie odwzorować się ją starał. Cenim tę jasność i prostotę, z jaką myśl wypowiada, gdy dziś najczęściéj dla okazu umiejętności, dla popisu trudnostek idea bywa poświęconą.—„Koncert nad koncertami," jest rzeczą piękną i dobrze pomyślaną.

— Pod tytułem: „Zawichost, śpiew historyczny, napisał Jan Lam" wyszła niedawno we Lwowie na korzyść ubogiéj uczącéj się młodzieży, dwuarkuszowa broszurka, zawierająca poemacik bardzo pięknym wierszem napisany, treścią którego jest wyprawa Romana Mścisławicza, kniazia halickiego w dziedziny Leszka Białego; głównie bitwa pod Zawichostem.

Tygodnik Mód.

— Piszą z Paryża, iż przez cały miesiąc maj odbywało się tam w kościele Wniebowzięcia nabożeństwo do Matki boskiéj. „Panny z towarzystwa polskiego urządziły w tym roku wokalną orkiestrę, która przy towarzyszeniu przenośnego organu wzruszające wykonywała pienia. W Paryżu nie braknie sposobności nasłuchania się śpiewu i muzyki kościelnéj, nie braknie wielkich oratorjów, koncertów spirytualnych i obrządków sztuką uświetnionych. Najpierwsi artyści śpieszą i ubiegają się o przywiléj oddania Stwórcy hołdu pełnego natchnienia. Niezawsze jednak te wielkie harmonijne popisy odbywają się z korzyścią pobożności, gdy słuchacze więcéj śpiewem, niż wzniesieniem myśli do Boga bywają zajęci. W małym kościołku Wniebowzięcia przeciwnie się rzecz miała: kilka głosów i organy zawsze rzewne wywołują uczucie i dusze do Boga zwracają. Rozrzewnienie i skrucha pobożnych w kościele Wniebowzięcia przez miesiąc maj była nadzwyczajną; bo też piérwszy raz systematycznie i wytrwale zajęto się myślą zastosowania harmonji do służby bożéj—myślą chwalebną i zbawienną, bo śpiew ma nad słowem tę wyższość, że zawsze wpłynie na duszę, słowo zaś czasem wstecznie działa. Należy oddać hołd dziękczynny imiennem wspomnieniem talentów, które nam tu wszystkim tyle pociechy i przyjemności sprawiły. W śpiewie brały udział: panna Michałowska, które nader miłemi i wyrobionemi głosami niemało przyczyniły się do ogółu wykonania, panna Celina Wodzicka, księżna Marja Sapieżanka, panna Konstancja Jordanówna i ks. Lubomirska. Odtąd, przy większych uroczystościach rodacy często usłyszeć będą mogli w kościele Wniebowzięcia zachwycający śpiew i muzykę naszych rodaczek, któréj Francuzi rówież z przyjemnością, jak uważałem, słuchali."

KORESPONDENCJA
KURJERA WILEŃSKEGO.

Londyn d. (25) 13 czerwca 1862 r.

II.

Pałac wystawy 1851 r. zarysowany był w trzech nawach przeciętych jedną podłużną. Pian taki był stosowny dla wystawy powszechnego przemysłu, którego trzema ogniskami acz nierównéj potęgi, są Anglja, Francja i Niemcy. Należało ten plan zachować i dla obecnego gmachu, wzniesionego na gruncie zakupionym z pozostałości zysku i dochodów od kosztów poprzedzającéj wystawy. Zamiast tego Anglija wołała zbudować gmach w prostokąt i zająć dla swojego przemysłu połowę całéj przestrzeni, a z drugiéj połowy jedną czwartą dać Celnemu związkowi pozostałą zaś jedną czwartą część podzielić między Francją, Hollandją, Belgją, Hiszpanją i Portugalją, Rossją, Turcją i t. d. i t. d. Korzystała więc z przywileju gospodarzenia i wzięła udział lwa. Ale nie dowodzi to, aby się w tém względem innych ludów znalazła po bratersku, aby się przejęła celem i zadaniem międzynarodowego popisu i wszechnarodowego przymierza w przemyśle. Pokazała się raczéj egoistką i samolubną z krzywdą innych krajów. Tłómaczy się wprawdzie tém, iż $^{7}/_{10}$ całéj ilości krajowych swoich wystawców usunęła, ale takaż sama ilość mogła by się była przedstawić z Francji i z Niemiec, gdyby czas i przestrzeń nie stawały tym ostatnim więcéj jak Anglikom gospodarzącym i wystawiającym w swoim kraju, na przeszkodzie. Nierównie właściwszą ta powinna była być zasada ścisłéj krytyki przy przyjmowaniu przedmiotów do wystawy, krytyki pod względem wyższości w udoskonaleniu, ciekawości w nowym kierunku i zwrócie, pożytku w wynalazku, estetyczności w kształtach, szczytności w idei. Kommisja zaś przyjmująca i organizująca wystawę była tylko organem jakiegoś mechanicznego processu, przyjmowała póki było miejsce lub usuwała jak już go niestało. Stąd massa tam jest wyrobów i płodów, które wcale na wystawie miejsca nie powinny były mieć, od których nierównie lepsze widzieć można za szybami sklepów w każdéj stolicy lub większem mieście. Nawał zaś tak różnorodnéj wartości wyrobów i towarów utrudnia poznanie, zbadanie wystawy i należyte jéj ocenienie, pod względem stopnia postępu i kierunku rozmaitych gałęzi produkcji w ostatnim okresie czasu. Śmiało rzec można, iż połowę wystawy Związku celnego można wyrzucić a czwartą część angielskiéj wystawy także usunąć, a w takim razie o tyleby się zmniejszyły koszta budynku i o tyleż powiększyłaby się korzyść z wystawy i o tyleż uwydatniłyby się jéj cechy i charakter.

Wśrodku nawy głównéj angielskiéj, pod samą szklanną kopułą umieszczony wodotrysk w trzech kondygnacjach, dość udatnéj roboty z terracotta i rozbijający pienistą strugą unoszącą się w powietrzu ten zbytek światła jakie z pod szklannéj kopuły zalewa nawę. Ku północy od wodotrysku stoją dwie wieże z kanadyjskiego drzewa z klepek, forsztów i belek i słup węgla kamiennego. Wszystko to sięga prawie do stropu. Od południa dwa szklanne domki ze srebrnemi wyrobami; za nimi ołtarz z bronzu, krata bronzowa, amfiteatr napełniony wyrobami ze stali i egzemplarze produktów ze sztucznéj stali. W końcu olbrzymi organ i zegar otoczony dzwonami, które każde poruszenie indeksa i minuty i godziny uderzeniem ogłaszają. Na około fontanny stoją posągi Kramptona, Outrama, Babingtona, Hallama i Wedwoodga, także opodal posąg Kromwella i statuy wojny i pokoju. Ku podłużnéj i poprzecznéj nawie idąc, spotyka się zaraz posąg Adama praojca rodu,

a od zachodu bije w oczy kolumna wysokości 50 stop, wyobrażająca ilość złota wydobytego w Australji od 1851 r. do 1861 roku i reprezentującego summę 105 miljonów funt. szterl. W ustawieniu tych posągów i kolumn nie ma żadnéj harmonji i bronzowe posągi pomieszane razem są z marmurowemi, jedne i drugie w nieodpowiednéj sobie wzajem ilości. Od strony posągu Adama, na wyniosłych podstawach kryształowych, wznoszą się wspaniałe dwa kryształowe kandelabry, stanowiące najpiękniejszą ozdobę tego okolenia wodotrysku. Od téj rotondy i wodotrysku ku wschodowi cała połowa podłużnéj nawy w środku i po bokach zajęta jest wystawą angielskich wyrobów. Massa wyrobów, rozmaitość przedmiotów, obszerność przestrzeni zajętéj przez wystawę Anglji i kolonij angielskich są tak wielkie, iż wystawa powszechna tegoroczna w przeważającéj części jest angielską i mieli rację Anglicy, gdy w dniu otwarcia wygrali z marszem Meyerbeera, na temat Rule Britannia. Postąpili więc sobie tu Anglicy względem innych narodów i krajów wcale nie w duchu równości braterskiéj, w obec prawa przemysłowego popisu. Z wyrobów angielskich najwięcéj zasługują na uwagę kraty bronzowa z podwójnych drzwi i piękne schody ślimakowe także z bronzu roboty L u l b r u k d a l s k i é j kompanji czyli spółki w Shropshire. D e n t a zegar z dzwonami, wszystkie wyroby ze sztucznéj stali B e s s e m e r a, roboty T a y l o r a w Sheffield. Tu zwraca uwagę wał z stali 12 mający łokci długości i 6 cali szerokości. Bardzo też piękny tu w tém miejscu stoi ołtarz w gotyckim stylu z bronzu roboty Skidmora w Coventry. Zalecaćby należało ten model do ołtarzów katolickich w naszym kraju, gdyż styl gotycki więcéj odpowiada charakterowi naszéj wiary, niż renesansowy lub klassyczny, a tém bardziéj niż rokoko. Ale zarzucić temu ołtarzowi należy, iż architraw jego zdaje się więcéj grubym i więcéj sporym niż cokuł, co bardzo wiele ujmuje jego wzlotności i lekkości. Wyroby ze złota Apreya tak są ciężkie i grube jak gdyby były z żelaza. Toż samo powiedzieć należy o kandelabrach z jeleniemi rogami Hunta. Ciężkie to wszystko, jakoś niekształtne i niewdzięczne. W ogóle w wyrobach, wymagających tchnienia uczucia piękna, w wyrobach z bronzu, złota i srebra, czuć w Angliku kowala. Metallurgja właściwie stanowi zawód, odpowiadający uzposobieniom Anglików i w tém oni celują. Przyznać jednak należy, że w ceramice, w wyrobach z terra cotta, kafli, gliny itp. przewyższyli Francuzów, a biuro i bufet z lustrem z dębowego drzewa Johnstona są przecudnéj piękności i w niczém francuzkim meblom nieustępują. Dziwne to drzewo ten dąb, gdyż przy umiejętném odpolerowaniu nabiera w meblach takiego blasku i świetności, że zaćmiewa wszystkie bronzy i pozłoty. Te wyroby Johnstona z dębiny wartoby wziąść za model do rozpowszechnienia mebłów dębowych u nas, w kraju, gdzie tyle jest dębiny i gdzieby to nierównie taniéj kosztowało, gdyż Anglicy sprowadzają drzewo z Kanady. Za to też cudnie piękne wystawiają egzemplarze, bo nic dorównać niemoże gatunkom kanadyjskiego drzewa. Do zalecenia jest także nasienie zboża różnych gatunków z Kanady mianowicie, pszenica biała Rye N. 48, czerwona Lemonda z Wentworth Counuty N. 17 i owies biały dziwnego połysku, i zbliżenia do pszenicy N. 54 Waga, gatunek i urodzajność tego ziarna są pod wszelkiemi względami zadowalniające. Należałoby śpieszyć z kraju z zamówieniami, gdyż coraz trudniéj mieć to nasienie z wystawy dla wielkiéj ilości zamówień. W sali surowych płodów wystawy angielskiéj, uderzający jest wał żelazny, mający do 15 łokci długości i ½ łokcia średnicy i służący do machin parowych dla statków. Ogrom i rozmiar téj olbrzymiéj sztuki przewyższa wszelkie wyobrażenie. Niedalcko oddziału jubilerskich wyrobów, które się odznaczają więcéj wielkością kamieni, jak wdziękiem i smakiem, oraz wykończeniem oprawy, stoi krata z potrójnemi drzwiami z żelaza kutego i ślósarskiéj roboty, naśladująca w swym rysunku winnicę i latorośle winogradu; zastanawia ten wyrób nadzwyczajnie dowodem wytrwałości pracy i cierpliwości w wykonaniu tak trudnéj, zmudnéj i drobiazgowéj roboty. Dla naszego kraju najwięcéj na zalecenie zdają się być zasługujące wyroby z gliny palonéj i polerowanéj i z papieru i perkalu Szerelmeja, w Londynie. Piérwsze w gorzelniach mogą być użyte zamiast miedzi do wężów, gdyż niemogą nigdy ulegać ani przedziurawieniu, ani zużyciu, ani rozbiciu, mogą utrzymywać chłód i ostudzać parę spirytusową bez udziału zimnéj wody i o połowę tańszemiby być mogły, jeżeli nie o ¾, gdyby w tym rodzaju i na ten cel były założone fabryki w różnych miejscowościach naszego kraju. Z perkalu i papieru wyrabia Szerelméj także rury do drenowania, nieużywając żadnéj smołowcowéj materji, ale wolę przyznać pierwszeństwo glinianym rurom wyrobu tegoż Szerelmeja. Tenże Szerelmej wyrabia cegłę mocną jak kamień, bez wypalania. Produkt to ciekawy i zasługujący na wszczepienie w naszym kraju ile że i cegła jest tak czystego koloru i tak gładka, równa i ozdobna, iż dom z niéj wzniesiony nie potrzebuje już otynkowania i świecić bez niego piękniéj będzie jak przy lada jakiéj wyprawie.

Dziwnie wspaniały, zdumiewający i pochłaniający myśl jest widok sali machin na 300 metrów długiéj i 30 szerokiéj i napełnionéj różnego rodzaju machinami i apparatami, z których większa część w działaniu, o pewnych godzinach dnia okazuje się. Tu cały warsztat parowy przędzalniany, przedstawiający bawełnę od obsłon rośliny i w stanie włókna w postępującym processie, aż do stanu najcieńszéj tkaniny i przędzy. Tam przędza wełny snuje się, tcze i wyrabia w różne materje, korty i sukna. Tu z pompy wyskakuje woda na kilkanaście stop wysokości i spada szeroką na 10 stóp kaskadą, tam para piłuje, rznie, toczy i rzeźbi drzewo w najmisterniejsze desenie. Tu szeregi wagonów i lokomotyw, tam olbrzymi apparat cukrowarni, tu lokomotywa pochłaniająca i przepalająca swój dym na powrót; tam injektor Giffarda wystawiony przez p. Flaud i zasilający lokomotywę w czasie jéj ruchu i działania, wodą. Tu dźwignia p Bollée, działająca bez wstrząśnienia i dobywająca wodę z najniżéj położonych źródeł; tam dwie machiny p. Karré wyrabiające lód za pomocą ostudzenia i skrystalizowania wody. Tu machina parowa dla parostatku, o sile 400 koni, zajmująca tylko 50 metr. kwadr. i wystawiona w przeciągu trzech miesięcy; tam olbrzymi apparat p. Cail zajmujący 400 metrów kw. wyrabiający cukier czysty i zdolny do konsumpcji, bez raffinowania. Tu apparat p. Berlioza wydający żywe i jasne światło, za pomocą elektryczności, światło, którego ogniste promienie rażą wzrok zarówno jak blask słońca; tam genjalnego wynalazku Genoiza machina, przetrawiająca gaz oświetlający za pomocą elektryczności i mająca zastąpić węgiel i parę, sprowadzająca mechanicznego motora do obrębu domowego familijnego życia. Machina ta zajmująca przestrzeni 3 metry w długości i 1 ½ metra w szerokość i będąca o sile 13-u koni, ważąca 13 pudów i kosztująca 700 rs. oraz wymagająca 3 kubicznych metrów oświetlającego gazu, obchodząca się bez kotła i paliwa ma zastąpić parę i węgiel, przywrócić robotnika demoralizowanego i wycieńczonego zabijającemi wyziewami w wielkich laboratorjach i warstatach, domowemu ognisku i pozwoli mu na łonie rodziny oddać się, za jéj pomocą, przędzalni, toczeniu i różnym drobniejszych rozmiarów wyrobom.

Najnowszy zaś wynalazek w oddziale machin przedstawionych na tegoroczném powszechnéj wystawie, stanowią następujące machiny: 1, Telegraf Bonellego o 11 drutach, odciskający depesze literami, atramentem nieście rającym się i trwałym, i posyłający 460 depesz na godzinę. 2, Model ostrzegacza elektrycznego na kolejach żelaznych, za pomocą którego jedno dotknięcie przez stróża kolei, zatrzymuje zbliżający się pociąg i ostrzega go o niebezpieczeństwie, z powodu zdjęcia szyny lub zawalenia się ziemi. 3, Machina do szycia bótów, Richardsa ze Stanów Zjednoczonych; machina ta składa się z trzech części, z których jedna wyrzyna podeszwę i cholewę lub przodek botynka, druga przeszywa najgrubszą podeszwę najgęściéj i najrówniéj; trzecia spaja ją z przodkiem i wykańcza bót. Machina ta nic do życzenia nie zostawia. 4, Wielce interessującą i pożądaną jest machinka maleńka, nie zajmująca jednego metra w szerokości, do drukowania afiszów lub listów półarkuszowych po 60 na godzinę. Jest to wynalazek Dequers'a ze Stanów Zjednoczonych, godzien największego rozpowszechnienia. 5, Machinka Arnolda do robienia kołnierzyków damskich, z fałdowanemi szlakami. Machiny ze Stanów Zjednoczonych znajdują się w osobnym oddziale wystawy Stanów Zjednoczonych, wspomnieliśmy tu o nich dla związku. Dla tegoż celu zarazem dotknąć musimy na tém miejscu i wystawy machin rolniczych, chociaż się te mieszczą w osobnéj sali.

Żniwiarki wystąpiły w czterech systematach, jakoto. Wooda, Rucsella ze Stanów Zjednoczonych, Mac Corsicka i Burgessa i Keya. Szło o pierwszeństwo między temi dwóma ostatniemi. Macćormick wprowadził grabie w kształcie skrzydeł wiatraka, spychających garście zżętego zboża ze stolnicy i zjednał sobie 40000 zamówień w Stanach Zjednoczonych. Burgess i Key znane wystawił egzemplarze ze szrubami zsuwającemi garście na ścierń. Porównywając te dwie żniwiarki, zdaje się, że piérwsza jest lżejszą do pociągu i łatwiéj zrzuca garście na ścierń, druga jest cięższą i wierzchnie garście muszą się zawsze przyzostawać na szrubach, ale za to piérwsza może plątać i kręcić garście utrudniając ich należyte związanie; druga może lepiéj temu celowi odpowiadać; obiedwie jednak muszą ciężko i powolnie działać, gdyż ruch ich musi być utrudniony, z powodu szeregu zębów na kolach, które na miękkiéj roli grząść i wciskać się w ziemię będą. Wyrok ostateczny między temi dwiema żniwiarkami, a raczéj absolutne uznanie żniwiarki Burgessa i Keya może wydać tylko próba i doświadczenie. Na wystawie bardzo to kształtne, uprzedzające, ponętne, ale bez wypróbowania najgruntowniejsze wyrozumowanie musi być niedostateczném, gdyż jeżeli w czém, to w żniwiarce wszystko zależy od tysiąca względów miejscowych i praktycznych, które tylko praktyka uwzględnić i zaspokoić zdoła. W każdym razie zadanie żniwiarki jest w obecnéj chwili najżywotniejsze dla rolnictwa, a pod względem odpowiedzenia temu zadaniu wystawa londyńska jest ubogą i niedostateczną, gdyż żadnego nowego wynalazku i systematu oprócz dawniéj już znanych nieprzedstawia. Żniwiarka Russella jest wprawdzie nowém zjawiskiem, ale system nożyczkowy w podstawie jéj będący, jest tak nieracjonalny i niepraktyczny, iż przeszkadza im sam do legitymacji całéj machiny. Z młócarni parowych najwięcéj celowały młócarnie Claytona i Szuttelworta, opatrzone nowym wentylatorem (Windflügel), ułatwiającym szybsze i lepsze oczyszczenie ziarna. Młyny parowe i pociągowe najlepsze były Ramsoma. Pługi parowe szczególniéj zwracają na siebie w obecnéj chwili uwagę. Te podług systematu Fowlera są najodpowiedniejsze celowi. Podług systematu Smitha należało całe pole opasywać liną żelazną i stawiać dwie kotwice na dwóch rogach pola, co komplikowało i utrudniało ruch, sama zaś lokomobila była nieruchoma. Podług systematu Towlera lokomobila porusza się i posuwa się w miarę działania a na przeciwległym krańcu pola ustawia się kotwica, do któréj przeciąga się lina żelazna od lokomobili; na téj linie idzie pług o 8 lemieszach w poprzek pola tam i napowrót, zapuszczając w ziemię 4 lemiesze i podnosząc do góry drugie cztéry i tak daléj.

Pług parowy Fowlera kosztuje 6000 rs. Może być więc tylko zastosowany w wielkich majątkach o kilku lub kilkunastu folwarkach lub używany jak w Anglji przez przedsiębierców, którzy podejmują się orki pól w pewnéj całéj okolicy. W każdym jednak razie w stosunku do ceny orze za mało, gdyż tylko 10 morgów na dzień, a każdy morg kosztuje około 3 rs. Ztąd zdaje mi się, że u nas taki pług wcale praktycznym być nie może. W Anglji i w ogóle przy płodozmiennym systemacie, może on być pożytecznym z tego względu, że wczasie żniw po zbiorze koniczyn lub okopowych roślin, bez odrywania do orki inwentarza, uskutecznia się orka pod oziminę i daje się czas roli do wygnicia i przygotowania pod siew, co w tutejszym klimacie wymaga wczesnego dopełnienia i długiego czasu. Młocarni konnych wcale niebyło na wystawie.

Ze wszystkich jednak narzędzi rolniczych najmiléj nam wspomnieć o narzędziach rolniczych p. Romana Ciechowskiego z Radomskiego, który wystawił dwa pługi, drapacza i bronę. Pług jego uznany został za najlepszy i otrzymuje medal. Na ten raz prawdziwa zasługa otrzymała należyte ocenienie i uznanie. Pług ten nie znajdował się w oddziale machin, ale w wydziale rossyjskiéj, ogólnéj wystawy. On sam przemówił do sądu przysięgłych dokładnością i zaletą swojéj konstrukcji i wyrobił sobie nagrodę i uznanie. Zdaje się, iż pod wszelkiemi względami przewyższa pług Howarda. Pług p. Ciechowskiego odznacza się budową opartą na matem atycznem obliczeniu. Przez posunięcie i przedłużenie łańcucha, komunikującego z siłą pociągową i uczepienie go poza odkładnią, dodaje do téj siły siłę popychającą, a stąd staje się lekkim i szybkim w działaniu. Biorąc skibę 8 calową, zdolny jest on w zaprzęgu 4-ch koni lub wołów, wyorać dziesięcinę na dzień, a czém się najbardziéj zaleca to jest to, iż uregulowany i zapuszczony nie potrzebuje prowadzenia a zatém oszczędza jednego robotnika, składa skibę pod 45-m stopniem, nieprzyciskając jéj i stąd wystawia każdą skibę na działanie atmosfery. Równie właściwych wysokich zalet są i inne narzędzia p. Ciechowskiego, i chlubnie i miło nam jest poszczycić się tym wynalazkiem naszego rodaka. Wkrótce ogłoszony zostanie dokładny opis narzędzi p. Ciechowskiego z dołączeniem ich cennika i miejsca wyrobu. Zdaje się iż cena nieodpolerowywanego pługa wynosić będzie rs. 18, a zatém od pługa Howarda o 12 r. sr. tańszą będzie. Polecamy więc ten pług ziomkom naszym.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— *O drugim zjeździe naturalistów w Kijowie.* Karol Kessler, professor wszechnicy kijowskiéj był piérwszym co podał myśl urządzenia tych zjazdów; a b. kurator kijowskiego nauk. okręgu, Pirogow, w czyn ją zamienił; i oto w tym roku już drugi zjazd się utworzył. Był on znacznie liczniejszym od przeszłorocznego; oprócz miejscowych bowiem uczonych, nauczycieli wszechnicy, wszystkich nauczycieli nauk przyrodniczych w gimnazjach kijowskiego okręgu, zjechali się przedstawiciele i z innych okręgów. Celem zjazdu tegorocznego było rozwiązanie niektórych kwestij pedagogicznych, tyczących się wykładu nauk przyrodniczych w gimnazjach; wzajemne zakommunikowanie nowości naukowych, pobudka do pracy, ożywienie czynności naukowéj samychże członków zjazdu. Dnia 11 czerwca zjazd był otwarty mową pana Michniewicza, p. o. kuratora naukowego okręgu, w któréj radość swą wyraził, widząc jak rosną zjazdy kijowskie. Daléj przystąpiono do obioru dwóch prezesów zjazdu, jednego kierującego posiedzeniami naukowemi, drugiego zaś — pedagogicznemi. Professor wszechnicy charkowskiéj Nicefor Borysiak był obrany piérwszym prezesem; a drugim był nasz Wilnianin, nauczyciel Kajetan Tamulewicz. Na piérwszém posiedzeniu pedagogiczném rozprawiano o gabinetach, jakie mieć koniecznie powinny gimnazja dla wykładu nauk przyrodniczych; o środkach jakiemi i skąd je nabywać; utworzono komitet, który zobowiązano ułożyć rejestr przedmiotów, z oznaczeniem ich ceny, mających wejść w skład wyżéj wspomnianych gabinetów. Uradzono utworzenie centralnych muzeów przy wszechnicach, pod kierownictwem komitetu z professorów, skądby gimnazja mogły nabywać przedmioty dla swych gabinetów. Na piérwszém naukowém posiedzeniu professor Borysiak mówił o geognostycznym składzie gubernji Charkowskiéj, w któréj znalazł ślady osadów Permskiéj gromady: Kandydat Walc, uczeń kursów pedagogicznych, kommunikował swoje obserwacje nad rozwijaniem się niektórych wodorostów z rodzaju V a u c h e r i a, a professor Walter o zmianach w organizmie królika, sprawionych przez zniżenie wewnętrznéj temperatury. Drugie posiedzenie pedagiczne zeszło na rozprawach o rozkładzie kursów nauk przyrodniczych w progimnazjach i gimnazjach, stosując go do projektu nowéj szkolnéj ustawy. Na drugiém naukowém posiedzeniu nauczyciel gimnazjum z Równa, Tyszecki, czytał o bazaltach gub. Wołyńskiéj; kandydat Walc — o rozwijaniu się paproci; magister Jelski — o mięczakach; professor z horeckiego instytutu Tiutczew — o związkach organicznych, siarkę w sobie zawierających; professor Rogowicz — o florze gubernij, wchodzących w skład kijowskiego naukowego okręgu, a prozektor Kopernicki przeczytał sprawozdanie o antropologicznym zjeździe w Getyndze, i kommunikował własno bardzo ciekawe badania czaszek różnych narodów. Na ostatniéj sessji pedagogicznéj czytano sprawozdanie prac komitetu i rozbierano krytycznie dzieła, które niedawno w świat wyszły, a moglyby służyć nauczycielom jako pomocnicze. Na témże posiedzeniu uproszono professora Borysiaka, by ułożył geologiczną mappę skorupy naszego planety, na co się szanowny professor zgodził z ochotą. Dnia 18-go czerwca nastąpiło ostatnie pożegnalne posiedzenie, na którém, professor horeckiego instytutu, Rozdolski, mówił o wnętrznikach zwierząt domowych, a professor Kessler — o nowym gatunku jedwabnika, dającym jedwab' nadzwyczaj mocny, choć nie tak ładny na pozór. Po dwóch pożegnalnych mowach pp. Borysiaka i Tamulewicza, zjazd został zamkinęty. Na zapytanie p. Kesslera, czy członkowie zgadzają się na połączenie zjazdu naturalistów ze zjazdem, projektowanym na rok przyszły medyków, odpowiedziano zgodą; a za miejsce zjazdu jednogłośnie Moskwę obrano.

Do tego skieletu posiedzeń dodać jeszcze należy, że po nich zwiedzano gabinety. Piérwszego dnia cała gromadka miłośników nauki udała się do gabinetu zoologicznego, gdzie p. Kessler, z niezwykłą uprzejmością wskazywał bogactwa zbioru. Dział ornitologiczny, jakkolwiek bogato reprezentowany, ustępuje jednak naszemu. Kollekcje owadów i muszli niebogate i nieuporządkowane. Zbiorek ichtjologiczny niezły. Po sessji dnia następnego, professor Rogowicz oprowadzał gości po przepysznym ogrodzie botanicznym; natura i sztuka razem pracowały nad jego urządzeniem. Professor Tałyzin pokazywał dość bogaty gabinet fizyczny, gdzie robił ciekawe doświadczenia z indukcyjnym przyrządem Rumkorfa; w obserwatorjum zaś meteorologiczném pokazywał mikroskop słoneczny, łamanie, dyffrakcję i interferencję światła, co dni kilka zajęło. O godz. 3-ciéj po południu i goście i gospodarze zbierali się do hotelu angielskiego na skromny obiadek, po którym robiono zwykle wycieczki za miasto, lub zwiedzano prywatne zbiory, z których na uwagę zasługują zbiory entomologiczne p. Hochhuta (b. konserwatora w liceum krzemienieckiém) i p. Szyrmera, urzędnika Banku. Na ekskursjach łowiono rybę, zbierano owady, robiono dyssekcje pod przewodnictwem specjalistów i t. d. Tém się dzień jeszcze nie kończył. Wieczorami zbierali się nauczyciele w małe, oddzielne kółka, gdzie z całą szczerością każdy opowiadał swój sposób nauczania, a niezwiązany miejscem, ani czasem, ani liczną publicznością, z największą otwartością przyznawał się nawet do myłek pedagogicznych lub naukowych. Zewsząd zniesione tu zostały liczne obserwacje i doświadczenia wielu nauczycieli, by się stały własnością każdego. W takim porządku dnie schodziły i nawet ranki niektóre przed posiedzeniami, które się zaczynały zwykle o godzinie 11-éj, były zapełnione. Tak dnia jednego professor Macon demonstrował o mikroskopach w histologiczném audytorjum, gdzie w ławkach urządzono niedawno kolej żelazną dla mikroskopu. Mówię wyraźnie kolej żelazną. Ławki idą bez przerwy w gzygzak, załamując się pod prostemi kątami; dwie klapy z góry odchylają się na boki, a na dnie ławki leży kolej żelazna. Na niéj stawi się platforma. a na téj ostatniéj mikroskop z preparatem histologicznym, który jeździ po kolei od piérwszego do ostatniego słuchacza. Na zakrętach jest ruchoma kolej żelazna na kole, tak, że z największą łatwością mikroskop przejeżdża z jednéj ławki do drugiéj. Wygrana czasu jest wielka, i niema tego nieporządku, jak kiedy sami uczniowie podchodzą do mikroskopu. Niewygoda ta tylko, że każdy musi dla siebie szukać innego oświetlenia, co nie jest wszakże trudném dla oznajomionych z narzędziem.

Z tego choć krótkiego bardzo rysu wnosić wszakże można o niepospolitém znaczeniu, jakie mają te zjazdy. Wiemy napewne, że są już w projekcie zjazdy matematyków, filologów etc. Niemałe korzyści wypłynąć stąd muszą dla sprawy oświecenia narodowego,— byle się tylko niewstrzymano na pół drogi!

— Donoszą z Kijowa, iż teraźniejszy jarmark tameczny, który już się był rozpoczął dnia 15 czerwca, niewiele z początku przedstawiał ożywienia. Na placu pobudowano budy, pozjeżdżali się kupcy, na konnym rynku rozstawiono bydło i konie; ale ruch prawdziwie handlowy spoczywa jeszcze in potentia. Wełny na jarmarku niema; powiadują, że cały handel jarmarczny ograniczy się do sprzedaży wyrobów rękodzielniczych i fabrycznych, oraz towarów galanteryjnych. Wyznać należy, iż to nie nazbyt jest pocieszającém. Dopóki obróty mass bogactwa narodowego będą obce naszym jarmarkom, zapełnianym niemal zawsze w większéj części przedmiotami użytku odświętnego, dopóty znaczenie ich lichém pozostać musi. Mówimy tu zresztą ogólnie, bo jarmarki na południu mają prym przed tutejszemi, a zatém nawet względnéj pochwały są godne.

— W południowéj części gubernji Półtawskiéj szarańcza zniszczyła zupełnie w dwóch powiatach zboże na polu. Rolnicy, starając się uchronić choć cośkolwiek od zagłady, kosili zielone zboże, lecz obrzydliwy owad pożerał je również w pokosach, jak przedtém na pniu pustoszył. Gubernja Kijowska w wielkiéj zostaje obawie najścia szarańczy.

— Dnia 9 maja w uniwersytecie moskiewskim p. W. Gerier bronił publicznie swéj rozprawy, napisanéj dla otrzymania stopnia magistra historji powszechnéj p. t. „Wojna o następstwo tronu polskiego w r. 1734." Dzienniki rossyjskie wielkie téj rozprawie oddają pochwały, a jeden z opponentów pana Gerier uznał ją za godną przełożenia nietylko na język polski, lecz na niemiecki i francuzki, z powodu licznych rzeczy zupełnie nowych, które w sobie zawiera. Cena tego dzieła rs. 2 wskazuje, iż musi być dosyć obszerną monografją.

— P. Michał Siwicki, skulptor, o którego pracach pochlebne sprawozdanie czytelnicy nasi mieli już w przeglądzie miejscowym, zamierza obecnie dla podtrzymania swego zakładu wypuścić w loterję pięć odlewów gipsowych statuetki Adama Mickiewicza, robionéj podług portretu Wańkowicza, i tyleż odlewów gruppy Jadwigi i Jagiełły, będącéj zmniejszoną kopją dzieła p. Oskara Sosnowskiego w naszém muzeum. Obie te prace starannie wykonane w rozmiarach nieco więcéj niż łokciowéj wysokości, oglądaliśmy już gotowe w pracowni artysty.

ODPOWIEDZI REDAKCJI.

P a n u M a r c e l l e m u M. w N o w o a l e k s a n d r o w s k u. Rzecz dotknięta przez pana, z wyjątkiem zamiłowania sztuki, które uznawać tylko możemy, bez wątpienia godna jest surowego potępienia. Ale najprzód, łaskawy nasz korespondent z Aleksadrowskiego już uderzał na to dobitnie lubo ogólnie; a powtóre, artykuł pański za nadto wyraźnie dotyka osobistości, wchodzi do spraw codziennych, które sądownictwo, nie zaś dziennikarstwo rozstrzyga, do postępków, które wolna wola, nie zaś przymus choćby moralny prostować może. Wydrukować tedy artykułu pańskiego niemożemy. Pragnęlibyśmy porozumieć się w téj mierze z łaskawemi osobami, które wiadomości z prowincji nadsyłać nam raczą. Zacne czyny, dla przykładu, dla zachęty innych, o ile to może się zgodzić ze skromnością osób szlachetnych, życzylibyśmy, dla większéj wagi podawanéj wiadomości, mieć kommunikowane imiennie. Co zaś do wykroczeń przeciwko obowiązkom moralnym, których wypełnienia pożądamy najgoręcéj, lecz zmuszać do tego nikogo niemamy prawa, możemy uwagi nad niemi podawać tylko ogólne, wystawiając wady społeczne, nie zaś wady osób pojedyńczych, których naprawa sumienia do konfessjonału należy. Nie zachowanie tego prawidła nieraz mimowolnie wprowadza redakcje pism czasowych w nader kłopotliwe położenie, z powodu mylnych lub przewrótnych doniesień, którym nigdy upowszechnienia dawać niechcemy.

P a n u L. P. z B i e l s k i e g o. Dziękujemy uprzejmie za żywe słowo w sprawie tak ważnéj. Artykuł wydrukujemy.

P a n u S. w W i l n i e. Niepodobna nam przypuścić, ażebyś pan uważał się za należącego do ordynku osób wyprowadzanych koleją historyczną w „Gładyszach," mógł znaleźć tam siebie i uczuł się dotkniętym przez podobieństwo rysów. Wnioskujemy o tém z twierdzenia pańskiego, że podobnych lekko-łuchych wiatropędów niby niema na świecie. Niechcielibyśmy wydzierać panu przyjemnego złudzenia; ale zgodzić się na widzenie jego niemożemy. Prosimy nas mieć za wytłómaczonych.

P a n u I g n a c e m u Sz. w Żyżmorach. Z uprzejmie nadesłanych nam szczegółów zrobimy użytek w wiadomościach bieżących.

P a n u S. S. w N. Prosimy o adres, bo bez tego, użytku z artykułu zrobić nam niewolno. Imię może pozostać tajemnicą dla czytających.

P. N a b... w T e l s z a c h. Kurjer regularnie oddaje się d w a r a z y w tydzień jak dawniéj. Mamy nadzieję, że wkrótce stosunki pocztowe z zarządem kolei uregulują się i Kurjer regularnie dochodzić będzie.

P. J u s t y n i a n o w i B a l i c k i e m u w fortecy W i e r n o j e Pan Otton Hreb... przez V. Połock, w Orzechowcu.

CENY TARGOWE W WILNIE.

od 28 czerwca do 2 lipca.

Żyta beczka 12 r., pszenicy beczka 22 r., jęczmienia beczka 9 rub., owsa beczka 5 rub., grochu beczka 12 rub., gryki beczka 9 rub., siana pud 35 k. słomy pud 18 kop., kartofli beczka 7 rub., masła pud 8 rub.

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

Пріѣхавшіе въ Вильно, съ 28 іюня по 2-го іюля.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКИ. Уѣзд. пред. двор. Карпъ.— Уѣзд. пред. двор. Кѣлпшъ. — Пом. Иванъ Любански. — Дѣйст. стат. сов. графъ Келлеръ.—Ю. Олендзки.—Ф. Корсакъ.— Альбертъ Умястовски.— Едуардъ Быковски. — Сигизмундъ Гружевски. — Викенти Рудомино.— Леопольдъ Чапински.— Констант. Кржечковски. — Г-жи: Анна Джуляни. — Марія фонъ-Рикъ. — Софія Липпа—Липска.— Емилія Купферъ двор.—Эмилія Ястржемская.— Дѣйств. стат. сов. Рудницки.— Стат. сов. Саковичъ.—Подполков. Куковичъ.— Надв. сов. Смоковски.— Надв. сов. Малевански. — Маіоръ Сесицки.— Шт. кап. Сафяниковъ.—Колл. асс. Микуличъ-Родецки.— Поруч. Джуляни. —Отст. поруч. Ю. Янушкевичъ.—Поруч. Курковски — Ф. Мицкевичъ.— Ник. Маннъ. — Константинъ Смыгельски.— Еліяшъ Ціонъ.—Ф. Гембицки.— Дюшенъ.—Купцы Густавъ Функе.—Альбертъ Когне.—Генрихъ Вильке.

ГОСТИННИЦА ПОЗНАНЬСКИ. Губ. секр. Петръ Нимандеръ.— Г-жа Бржозовская. — Дѣйств. стат. сов. Хондзински. — Колл. асс. Рокицки.—Михаилъ Реутъ.—Д-ръ мед. Шуневичъ.—Прапор. Иванъ Богдановичъ.— Влад. Симирадзки.— Антонъ Орловски. — І. Крамковски.— Пом. Аделя Кашенко.— Е. Жуковская.—Надв. сов. А. Кургановичъ.— Марія Мроковска.— Юлія Шеде.— Надв. сов. Сабина Марска.— Медардъ Корсаковски.— Фердинандъ Крутейнъ.—Г-жа Гребницка.

Выѣхавшіе изъ Вильна, съ 28 ое іюня по 2-го іюля.

Пом. Сесицкій.— Функе.—Софія Кохертъ.—Гертруда Ментгендорфъ.— Липски.— Цытовичъ.— Кржечковски.— Умястовски.— Клочковски.—Валицкая.— Князь Огински.— Софія фонъ Рикъ.— Джуляни съ сестрою — Янушкевичъ. — Быковски.— Ярецки — Турцевичъ.— Сальмоновичъ.— Дюшенъ.— Виноградовъ.—Хржонстовски.— Когнъ.—Малевански.— Князь Радзивиллъ.—Малешевски.—Олендзки.— Вильке.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna od 28-go czerwca do 2-go lipca.

HOTEL NISZKOWSKI. Marszałek pow. Karp Eustachy.— Marszałek p-tu Kiełpsz.— Ob. Lubański Jan.— Hr. Keller rz. rad. st.— Olendzki Juliusz.— Korsak Feliks.—Umiastowski Albert.— Bykowski Edward.— Grużewski Zygmunt.— Rudomino Wincenty.— Czapiński Leopold.— Krzeczkowski Konst.—Panie: Dżulani Anna cór. rad. st.— von Rik Maria.— Lippa Zofja.— Lipska.— Kupfer Emilja dworz.— Jastrzębska Emilja.— Rudnicki rz. rad. st.— Sakowicz rad. st.— Kukowicz Alex. podpółk.— Smokowski Winc. rad. dw.— Malewański rad. dw.— Siesicki dym. major.— Safianikow szt. kap.— Syrejcykow Piotr rad. hon.— Mikulicz-Rodecki ass. kol.— Dżulani por.— Januszkiewicz Juljan dym. podpor.— Kurkowski Nikołai dym. por.— Mickiewicz Franc. kol. sekr. — Mann. Mikołaj. — Smygelski Konst.— Cion Eljasz.—Gembicki Fran.— Diushen.— Kupcy: Funke Gustaw.— Kohn Albert.— Wilke Henryk.

HOTEL POZNAŃSKI. Gub. sekr. Piotr. Nimander.— P. Brzozowska.— Rz. rad. st. Chądzyński.— Koll. ass. Rokicki.— Michał Reutt — Dr. Szuniewicz. — Prapor. Jan Bohdanowicz.— Wł. Simiradzki.— Antoni Orłowski.— J. Kramkowski.— Por. Bronisław Krolikowicz — Kupiec Lundman.— Ob. A. Kaszenko.— P. Żukowska.— Rad. dw. Kurhanowicz.— M. Mrokowska.— J. Szede.— S. Mirska.— M. Korsakowski.— Eerdynand. Krutein.— Pani Hrebnicka.

Wyjechali z Wilna, od 28 go czerwca do 2-go lipca.

Ob. Siesicki.—Funke.— Kochert Zofja.—Mentzendorf Gertruda.— Lipski.— Cytowicz.— Krzeczkowski.—Umiastowski.—Kłoczkowski.— Walicka.— Książe Ogiński.— Zofja von Rik.— Dżulani z siostrą.— Januszkiewicz.— Bykowski.— Jarecki.—Turcewicz —Salmonowicz.— Diuschen.— Winogradow.— Chrząstowski.— Kohn.— Malewanski.— Książe Radziwiłł.— Maleszewski.— Olendzki.— Wilke.

Одобрено Ценсурою. 2 Іюля 1862 г. Вильно.

W Drukarni A. H. K i r k o r a.

WYMIENIENIE ZAPASOW I MATERJAŁOW.	KAZAŃSKIEJ KOMISSJI.					WORONEZKIEJ KOMISSJI.	
	Kazańskiego szpitalu.	Orenburskiego szpitalu.	Siergiejewskiego szpitalu.	Debeskiego lazaretu.	Kożylskiego lazaretu.	Czugajewskiego półszpitalu.	Sławiańskiego szpitalu.
Mąki pszennéj	1,450 пуд.	1.001 п.	197 п.	—	—	270 п.	
Bułek pszennych	—	—	246 —	—	66 п.	337 —	57 п.
Krup owsianych	306 пуд.	289 п.	58 —	10 п.	10 —	58 —	—
Mąki owsianéj	13 —	20 ф.	—	20 ф.	—	11 ф.	31 п.
— kartoflanéj	5 —	8 п.	1 —	—	6 п.	—	
Miodu czerwonego	12 —	14 —	11 —	5 ф.	—	7 п.	2 п.
— lipcu	47 —	—	—	9 ф.	—	—	—
Soli	200 —	135 —	30 —	3 п.	5 п.	42 п.	4 п.
Słodu jęczmiennego	154 чет.	394 —	—	10 —	—	16 ч-й	17 —
— żytniego	—	387 —	193 —				10 ч.
Oleju konopnego oczyszczonego	263 пуд.	145 —	1 —	8 —	11 п.	27 п.	
Masła	18 —	5 —	20 ф.	—	—	35 ф.	6 п.
Oleju lnianego	—	—	9 п.				18 ф.
Ryby świeżéj	33 пуд.	—	—	—		22 —	
Syropu	162 —	5 п.	10 ф.	—	10 ф.	28 —	
Grzybów	—	—	—	—		—	27 —
Mięsa jałowiczego	1.899 пуд.	1313 —	282 п.	46 п.	52 п.	373 п.	25 —
Kur rzniętych	485 шт.	230 ш.	53 ш.	—		75 ш.	155 п.
Kapusty kwaszonéj półbiałéj	96 вед.	77 в.	15 в.	7 в.		361 в.	77 ш.
Cebuli szczypiorów	—	5 п.	2 п.	—		7 ф.	
— w główkach	21 пуд.	3 —	5 —	—	7 ф.	27 ф.	1 п.
Zórowin po 32 f.	24 ч-ти.	45 —	1 ч-ть	5 ф.	15 п.	4 п.	3 ф.
Cytryn	945 шт.						2 п.
Kartofli licząc po 25 fun.	199 ч-теі.	180 —	141 п.	33 п.	—	183 п.	
Chrzanu	95 пуд.	17 —	10 —	—	3 ф.	21 ф.	
Wódki	380 вед.	174 в.	33 в.	½ в.	5 в.	40 в.	1 п.
Piwa lekkiego	165 —	84 —	—	—	5 в.		15 в.
Kwasu	—	4823 —	—	—	87 —	1367 в.	
Drożdży	54 вед.	22 —	6 в.	—		8 —	1 в.
Wina białego	6 бут.	—	1 б.				
— czerwonego	—	—	25 —	½ б.		121 б.	
Octu zwyczajnego	3 вед.	—	—	—	5 в.	63 в.	13 б.
— winnego	189 —	125 в.	23 в.	1 в.		—	12 в.
Mleka	674 —	1.309 —	84 —	—	8 кр.	386 в.	3 —
Jaj kurzych	1.100 шт.	1204 шт.	30 ш.	—	30 шт.	345 ш.	138 —
Świec łojowych	306 пуд.	213 п.	44 п.	7 п.	8 п.	141 п.	67 ш.
Mydła prostego	168 —	145 —	3 —	17 ф.	30 ф.	61 п.	5 п.
Wieników brzozowych	7,500 ш.	4900 шт.	—	125 шт.	400 шт.	1275 ш.	16 п.
Mioteł	—	—	76 ш.	—		1200 —	
Trumien	—	—	3 —	3 ш.	3 ш.	31 ш.	290 ш.
Starzyzny płóciennéj	87 пуд.	48 п.	—	20 ф.	30 ф.	16 п.	1 н.
Pijawek	1.200 шт.	—	—	—	50 ш.		3 н.
Desek na trumny	28 дюж.	21 дюж.	—	—			
Drzewa jednopolanowego brzozowego z olchowém	1.613 с.	—	285 саж.	—	70 с.		
— sosnowego z jodłowém	460 —	1515 саж.					
— trzypolanowego sosnowego z jodłowém	149 —	125 —	42 —	—	—	362 с.	80 с.
Pobielanie naczynia miedzianego	71 пуд.	46 п.	9 —				
Mycie bielizny chorych	—	—	16.087 чел.	2072 чел.	3455 чел.		
Praczek	117 пр.	103 пр.	—	—			
Krup jęczmiennych	20 пуд.	9 п.	—	8 п.	—	3 п.	
— pszennych	18 фун.	7 —	4 п.	—	—	—	
Owsa	48 ч-теі.	60 ч-теі.	22 ч-ти	—	—	36 ч.	1 п.
Oliwy	1 пуд.	12 ф.	2 п.	1 ф.	4 ф.	1 п.	5 ч-теі
Siemienia konopnego	3 —	1 п.	—	—	7 —	30 ф.	4 ф.
— lnianego	19 —	10 —	1 п.	—	20 —	2 п.	11 —
Maku	5 фун.		—	—	3 —	—	33 —
Otrębi pszennych	—	198 —	39 —				1 —
Jęczmienia oczyszczonego	76 пуд.	—	7 —	—	2 п.		
Cielęciny	40 —	15 п.	6 п.	—		—	4 п.
Baraniny	—	8 —	—	—	—	8 п.	
Kapusty białéj	2.376 вед.	1091 в.	195 в.	34 в.	43 в.		
Włoszczyzny świeżéj	114 пуд.	167 п.	48 п.	—	—	39 —	
Marchwi	30 фун.	1 —	—	—	4 ф.	13 ф.	75 п.
Mięty pieprzowéj	11 пуд.	9 —	2 п.	7 ф.	—	2 п.	
Chmielu	—	20 ф.	—	—	—	—	1 п.
Migdałów	5 фун.	—	—	—	—	6 ф.	16 з.
Herbaty ordynaryjnéj	30 —	32 —	2 ф.	—	1 ф.	8 —	5 ф.
Pieprzu	1 пуд.	30 —	7 —	½	¾ —	9 —	4 —
Wina teneryfu	48 бут.	—					6 —
— portwejnu	80 —	154 б.					
— xeresu	42 —						
— malagi	6 —	6 б.	—	—		¼ б.	
Cukru rafinowanego	20 пуд.	17 п.	1 п.	8 ф.	4 п.	6 п.	1 п.
Mydła czarnego smołowego lub dzieg.	—	2 ф.	—	—	—	1 ф.	1 ф.
Papieru do pisania N. 3-go	—	—	4 ст.	7 д.	1 ст.	9 ст.	2 ст.
— do obwijania	3 ст.	3 ст.	15 д.	—	—	1 —	7 д.
— receptowego	32 ст.	24 —	—	—	—	1 —	10 д.
— białego	1 ст.	—	4 —	—	—	1 —	4 —
— błękitnego							
Wosku żółtego	3 п.	3 п.	20 ф.	5 ф.	6 ф.	16 ф.	12 ф.
Waty	8 ф.	—	—	—	—	11 —	1 —
Smoły szewskiéj	20 —	3 —	—	—	—	2 —	2 —
Winsztejnu	2 п.	1 —			—		
Dziegciu czystego	39 —	60 —	9 п.	—	—	10 в.	3 п.
Wapna gaszonego	2 —	2 —	4 ф.	—	10 ф.	1 п.	8 ф.
Igieł	500 шт.	600 шт.	90 ш.	—	—	1150 шт.	290 шт.
Szpilek (na funt 2000 sztuk)	2000 —	1800 —	425 —	—	100 шт.	285 —	30 —
Krochmalu białego	10 ф.	10 ф.	1 ф.	—	—	6 ф.	1 ф.
Kleju rybiego	17 —	25 —					
Irchy białéj, szerokości i długości 1-go arszyna	1 шт.	4 шт.					
Łubu (na 1 arszyn długości i na ¼ arszyna szerokości)	3 —						
Kredy	8 пуд.	12 п.					
Potażu	12 —	—	—	—	—	4 п.	1 п.
Piór do pisania	800 шт.	600 шт.	170 ш.	—	40 шт.	415 шт.	93 ш.
Tektury kartonowéj	2 шт.	2 шт.	—	—	—	14 лист.	3 л.
Laku N. 3-go	2 ф.	1 ф.	¾ ф.	—	—	3 ф.	35 з.
Siana	730 п.	922 п.	360 п.	—	—	540 п.	88 п.
Słomy	1.289 —	1684 —	179 —	20 п.	36 п.	675 п.	230 —
Smoły czystéj	—	1 ф.					
Tytóniu	10 ф.						
Taśmy płóciennéj	278 ар.	599 ар.	45 ар.	—	30 ар.	20 ар.	20 ар.
Flaneli	38 —	21 —	—	—	—	—	3 —
Atramentu galasowego	43 б.	27 б.	8 б.	—	—	22 б.	3 б.
Salmonjaku	—	—	—	—	—	2 п.	
Gwoździ	6.300 шт.	3500 шт.					
Farby minji	30 ф.	25 ф.					
Nici białych	2 п.	1 п.	14 ф.	5 ф.	3 ф.	5 п.	32 ф.
— szarych	2 —	2 —	12 —	9 —	3 —	5 п.	32 ф.
Cyny angielskiéj	—	—	—	—	—	4 п.	
Podków nowych	96 н.	—	48 н.	—	—	72 н.	
— starych	96 —	—	—	—	—	72 н.	
Krup perłowych	154 п.	4 ф.	3 п.	—	—	7 п.	1 п.
— ryżowych	49 —	—	2 —	—	—	—	1 п.
— mannowych	48 —	30	3 —	—	—	9 п.	1 п.
Sadła wieprzowego	15 —	9 п.	2 —	10 ф.	20 ф.	2 —	35 ф.
Łoju jałowiczego	2 —						
— baraniego	1 —	2 —	30 ф.	—	—	5 ф.	13 ф.

Żółci wołowéj —	—	—	—		—		—	—	24 зол	
Pęcherzy wołowych —	—	—	—	76 шт.	100 шт.	32 ш.	—	—	18 ш.	10 ф.
Wiszeń —	—	—	—		—		—	—		12 ф.
Czarnośliw —	—	—	—	9 п.	1 п.	4 п.	—	—	28 ф.	
Jagod jałowcowych —	—	—	—	13 —	1 —	10 ф.	—	4 ф.	1 п.	4 ф.
Gorczycy niełłuczonéj	—	—	—	4 —	2 —	10 —		4 —	35 ф.	8 ш.
Liścia bobkowego —	—	—	—	18 ф.	15 ф.	3 —	¼	½	4 —	3 ф.
Proszków do kadzenia	—	—	—	—	2 п.					
Węgli niegaszonych	—	—	—	7 чет.	5 чет.					
Żelaza sztabowego —	—	—	—		12 п.					

WYMIENIENIE ZAPASOW I MATERJAŁOW.	KRZEMIENCZUSKIEJ KOMISSJI.								
	Dmitriewskiego.	Chersońskiego.	Symferopolskiego.	Teodozijskiego.	Kercz-Enikalskiego.	Benderskiego,	Bielckiego.	Tyraspolskiego.	Perekopskiego,
Mąki pszennéj	388 пуд.	—	56 пуд.	6 фун.	1 пуд.	1 пуд.	1 пуд.	6 фун.	3 фун.
Bułek pszennych	625 пуд.	1,437 пуд.	725 пуд.	434 пуд.	650 пуд.	808 пуд.	669 пуд.	1,106 пуд.	404 п.
Krup owsianych	93 пуд.	—	84 пуд.	13 29	35 фун	—	3 —	5 —	—
Mąki kartoflanéj	4 пуд.	19 пуд.	13 пуд.	1 пуд.	1 пуд.	4 пуд.	19 —	14 —	6 —
Miodu czerwonego	4 пуд.	26 пуд.	20 пуд.	4 пуд.	20 пуд.	27 пуд.	26 —	4 —	16 —
— lipcu	26 пуд.	—	3 пуд.	2 пуд.	12 пуд.	—	—	33 —	
Soli	66 пуд.	111 пуд.	72 пуд.	28 пуд.	65 пуд.	81 пуд.	74 —	112 —	26 п.
Słodu jęczmiennego	28 четвер.	—	—	—	—	—	—	—	2 —
Grochu	10 пуд.	—	10 пуд.	—	10 пуд.	1 пуд.	—	12 —	—
Oleju konopnego oczyszczonego	52 пуд.	34 пуд.	66 пуд.	14 пуд.	44 пуд.	2 пуд.	26 —	36 —	3 —
Masła	12 пуд.	4 пуд.	3 пуд.	18 пуд.	2 пуд.	4 пуд.	2 п.	1 —	1 —
Ryby świeżéj	—	—	—	—	—	3 пуд.	—	—	2 —
Stynki	—	15 пуд.	—	—	2 пуд.	—	—	10 фун.	—
Stokwiszu	—	—	—	—	—	—	—	14 п.	—
Syropu	42 фун.	—	12 пуд.	1 пуд.	11 пуд.	—	9 п.	12 —	—
Jałowiczyny	1,135 пуд.	1,198 пуд.	842 пуд.	356 пуд.	724 пуд.	874 пуд.	698 —	1,408 —	234 п.
Kur rzniętych	192 шт.	153 шт.	178 шт.	40 шт.	86 шт.	—	—	—	—
Kapusty kwaszonéj szaréj	29 вед.	1,188 вед.	—	160 вед.	61 вед.	150 вед.	540 вед.	727 вед.	—
Buraków kwaszonych	18 вед.	—	—	—	24 вед.	—	549 вед.	46 вед.	—
Cébuli w szczypiorach	3 фун.	8 пуд.	86 пуд.	9 фун.	2 пуд.	2 пуд.	—	7 пуд.	7 п.
— w główkach	13 пуд.	8 пуд.	2 пуд.	39 фун.	3 пуд.	11 пуд.	34 пуд.	2 —	6 —
Zórowin	5 пуд.	—	14 пуд.	3 пуд.	3 пуд.	23 пуд.	17 ч-ков.	24 п.	19 п.
Cytryn	824 шт.	100 шт.	50 шт.	4 шт.	405 —	—	—	100 шт.	5 шт.
Soku cytrynowego	5 вед.	—	1 вед.	—	41 бут.	—	—	15 б.	
Kartofli	360 пуд.	1,074 пуд.	507 пуд.	316 пуд.	372 шт.	637 пуд.	393 пуд.	874 п.	204 п.
Chrzanu	20 пуд.	2 пуд.	14 пуд.	1 пуд.	5 пуд.	13 пуд.	3 —	7 —	8 —
Wódki	150 вед.	47 вед.	104 вед.	40 вед.	79 вед.	104 вед.	106 вед.	122 вед.	65 вед.
Piwa zwyczajnego	—	—	12 вед.	6 вед.	—	—	87 вед.	4 вед.	—
Kwasu	1,810 вед.	2,837 вед.	2,782 вед.	557 вед.	2,482 вед.	2,783 вед.	2,800 вед.	2,155 вед.	499 вед.
Drożdży	15 вед.	—	1 вед.	1 вед.	—	—	—	—	—
Wina białego	40 вед.	135 вед.	9 вед.	98 вед.	22 вед.	1,640 бут.	35 вед.	204 вед.	495 вед.
— czerwonego	19 вед.	7 вед.	11 вед.	16 вед.	—	102 бут.	98 б.	90 б.	42 б.
Octu zbożowego	100 вед.	29 вед.	89 вед.	14 вед.	51 вед.	93 вед.	95 вед.	90 вед.	69 вед.
— winnego	5 вед.	—		6 вед.	—	—	—	10 вед.	
Mléka	555 вед.	560 вед.	424 вед.	195 вед.	195 вед.	331 вед.	1,711 вед.	92 вед.	670 вед.
Jaj kurzych	350 шт.	560 шт.	889 шт.	500 шт.	600 шт.	520 шт.	488 шт.	450 шт.	300 шт.
Swiec łojowych	125 пуд.	124 пуд.	163 пуд.	72 пуд.	92 пуд.	88 пуд.	76 пуд.	136 п.	44 п.
Mydła prostego	90 пуд.	109 пуд.	84 пуд.	38 пуд.	84 пуд.	68 пуд.	84 —	113 —	18 —
Wieników brzozowych	1,670 шт.	1,119 шт.	1,422 шт.	906 шт.	1,192 шт.	1,580 шт.	1,569 шт.	1,937 шт.	616 шт.
Mioteł	342 шт.	180 шт.	226 шт.	1,200 шт.	184 шт.	150 шт.	200 шт.	310 шт.	146 шт.
Trumien	—	58 шт.	40 шт.	246 шт.	38 шт.	49 шт.	59 шт.	54 шт.	9 шт.
Starzyzny z płótna	—	—	—	—	50 пуд.	38 пуд.	—	—	—
Pijawek	—	—	6,992 шт.	273 шт.	—	—	—	—	—
Drzewa trzechpolanowego sosnowego z jodłowém	16 саж.	116 саж.	34 саж.	13 саж.	15 саж.	20 саж.	146 саж.	43 саж.	2 саж.
Chwoszczu	54 саж.	188 саж.	—	—	—	818 саж.	—	997 саж.	—
Kisiaku	16 саж.	—	—	—	—	—	—	—	—
Pobiała naczynia miedzianego	60 пуд.	48 пуд.	38 пуд.	30 пуд.	49 пуд.	40 пуд.	59 п.	50 п.	63 п.
Praczek	111 пр.	230 пр.	49 пр.	54 пр.	60 пр.	143 пр.	52 пр.	65 пр.	22 пр.
Krup jęczmiennych	—	36 пуд.	—	10 четвер.	44 пуд.	57 пуд.	20 п.	61 пуд.	49 п.
— pszennych	6 пуд.	40 пуд.	1 пуд.	1 пуд.	14 пуд.	30 п.	33 —	7 —	—
Owsa	34 четв.	12 четвер.	91 чет.	24 четв.	7 четвер.	8 четвер.	9 четв.	8 чет.	—
Oliwy	13 пуд.	8 пуд.	6 пуд.	3 пуд.	8 пуд.	1 п.	7 пуд.	2 п.	1 п.
Oleju lnianego	—	—	—	—	—	—	—	11 —	—
Siemienia konopnego	12 п.	1 п.	2 пуд.	12 пуд.	2 пуд.	11 пуд.	1 2 пуд.	12 пуд.	2 п.
— lnianego	6 п.	3 п.	9 пуд.	34 ф.	7 пуд.	10 —	11 пуд.	10 —	—
— makowego	—	—	—	—	13 ф.	5 п.	13 ф.	15 ф.	2 п.
Otrębi pszennych	—	—	—	—	—	—	10 п.	11 п.	—
Jęczmienia oczyszczonego	—	—	39 пуд.	32 пуд.	70 пуд.	39 пуд.	38 —	55 п.	—
Cielęciny	10 пуд.	—	24 пуд.	3 п.	5 пуд.	—	—	5 —	—
Baraniny	21 пуд.	38 п.	11 фун.	2 п.	22 пуд.	25 пуд.	24 пуд.	8 —	17 ф.
Kapusty białéj	820 в.	—	1,078 вед.	557 в.	436 вед.	763 в.	—	160 в.	135 в.
Włoszczyzny świeżéj	12 пуд.	37 —	86 пуд.	15 п.	90 п.	44 пуд.	26 пуд.	84 п.	21 п.
Marchwi	—	1 пуд.	32 пуд.	5 п.	6 пуд.	1 пуд.	109 пуд.	2 пуд.	—
Mięty pieprzowéj	3 п.	—	—	—	—	—	—	—	—
Chmielu	1 пуд.	—	—	—	—	—	—	—	—
	1 пуд.	—	—	1 п.	—	—	2 п.	1 пуд.	
Czosnku	9 пуд.	1 пуд.	10 пуд.	—	25 фун.	30 ф.	27 ф.	27 ф.	14 ф.
Migdałów	29 фун.	21 ф.	17 фун.	2 ф.	11 ф.	24 ф.	31 —	13 —	6 —
Herbaty zwyczajnéj	1 в.	—	—	—	—	—	—	—	—
Wina Madery	10 б.	2 бут.	—	—	5 б.	—	—	—	—
„ teneryfu	21 б.	10 бут.	3 бут.	—	6 б.	—	—	—	—
„ malagi	3 б.	2 бут.	4 бут.	2 бут.	6 б.	4 б.	6 б.	3 б.	1 б.
Zbitniu	90 ст.	—	—	—	—	—	—	—	
Cukru rafinowanego	19 пуд.	13 п.	17 пуд.	3 ф.	17 пуд.	10 п.	16 пуд.	14 п.	10 пуд.
Mydła czarnego smolnego albo dziegciow.	3 пуд.	5 фун.	4 пуд.	2 п.	7 пуд.	16 фун.	17 пуд.	—	5 пуд.
Papieru do pisania N. 3-go	79 ст.	—	54 ст.	30 ст.	9 ст.	2 ст.	—	9 ст.	14 ст.
— do obmyjania.	28 ст.	2 ст.	3 ст.	1 ст.	15 ст.	1 ст.	—	1 ст.	6 дес.
— białego	19 ст.	21 ст.	25 ст.	12 ст.	18 ст.	15 ст.	7 ст.	9 ст.	6 —
— błękitnego	11 ст.	2 ст.	2 ст.	1 ст.	6 ст.	9 дес.	8 ст.	9 —	2 —
Wosku żółtego	4 п.	30 пуд.	4 пуд.	25 фун.	2 пуд.	2 п.	2 пуд.	2 пуд.	1 п.
Waty	10 ф.	36 фун.	9 фун.	4 фун.	11 —	29 ф.	25 ф.	19 ф.	2 ф.
Smoły szewskiéj	—	—	4 пуд.	1 пуд.	—	11 п.	1 пуд.	31 п.	—
Dziegciu czystego	—	16 пуд.	30 пуд.	14 пуд.	3 пуд.	8 п.	—	10 —	3 п.
Wapna niegaszonego	11 п.	2 пуд.	—	25 пуд.	2 —	39 п.	2 пуд.	4 —	—
Igieł	200 шт.	195 шт.	184 шт.	1.600 ш.	138 шт.	150 шт.	224 шт.	350 шт.	123 шт.
Szpilek	2,100 шт.	1,200 шт.	2.500 ш.	500 шт.		1 ф.	1.460 ш.	4.600 —	—
Krochmalu białego	10 ф.	2 ф.	12 фун.	22 фун.	4 фун.	2 —	4 ф.	14 ф.	2 ф.
Koperwasu	6 фун.	—	6 фун.	7 ф.	—	5 —	—	6 —	—
Kleju stolarskiego	—	—	—	—	—	—	—	1 —	—
Irchy białéj szerokiéj i długiéj na 1 arszyn.	—	1 шт.	11 шт.	2 шт.	4 шт.	3 шт.	36 шт.	16 ар.	3 шт.
Łubci	16 пар.	—	—	—	—	—	6 пар.	14 пар.	—
Kredy	10 пуд.	9 пуд.	15 пуд.	13 п.	22 пуд.	15 пуд.	50 пуд.	17 п.	2 п.
Potażu	5 п.	9 пуд.	6 пуд.	3 п.	8 —	5 пуд.	6 п.	18 —	1 —
Piór do pisania	675 шт.	1.200 шт.	3.580 ш.	900 шт.	619 шт.	1.400 шт.	490 шт.	575 шт.	597 шт.
Tektury kartonowéj.	15 шт.	—	15 лис.	—	13 шт.	17 шт.	15 шт.	10 —	2 —
Laku N. 3-go	10 ф.	2 фун.	30 фун.	12 ф.	3 ф.	11 ф.	66 ф.	19 ф.	7 ф.
Siana	900 пуд.	728 пуд.	2,174 пуд.	900 п.	1,805 пуд.	1.500 пуд.	676 п.	1.254 п.	1.004 п.
Słomy	595 пуд.	972 пуд.	—	451 —	658 пуд.	575 пуд.	757 п.	1.175 п.	206 —
Smoły czystéj	7 пуд.	—	17 п.	—	33 пуд.	24 пуд.	5 п.	19 —	—
Tytuniu	10 ф.	—	3 пуд.	—	1 —	1 —	3 п.	30 ф.	—
Tasmy płóciennéj	—	340 ар.	212 ар.	—	130 ар.	46 ар.	105 ар.	300 ар.	50 ар.
Flanelli	—	8 ар.	9 ар.	2 ар.	9 ар.	29 ар.	28 —	26 —	4 ар.
Atramentu galasowego	13 бут.	36 бут.	1 вед.	8 бут.	11 б.	10 бут.	—	24 б.	—
Galasu atramentowego	15 фун.	—	—	11 фун.	—	2 ф.	—	—	6 ф.
Alunu	—	—	—	—	—	—	½ ф.	—	—
Gwoździ	2 пуд.	—	—	—	3 пуд.	—	—	9 пуд.	—
Pęczków jadłowcowych	—	—	16 пуд.	—	116 пуд.	12 пуд.	5 пуд.	5 п.	—

Farby minji	22 фун.	—	—	—	—		—	—	—
Nici białych	6 пуд.	3 пуд.	1 пуд.	74 фун.	1 пуд.	34 ф.	30 ф.	38 ф.	11 ф.
— szarych	8 п.	3 пуд.	4 пуд.	24 фун.	3 —	1 пуд.	1 пуд.	12 п.	21 —
Podkucie koni: podkowami nowemi	48 н.	—	192 н.	48 н.	48 н.	48 н.	—	—	—
— — staremi	—	—	192 н.	—	16 н.	—	—	—	—
Krup smeleńskich	4 пуд.	—	—	—	—	—	—	—	—
Krup perłowych	3 пуд.	42 пуд.	13 пуд.	8 пуд.	17 пуд.	6 пуд.	5 пуд.	40 п.	—
— ryżowych	3 п.	31 пуд.	18 п.	12 пуд.	17 пуд.	13 п.	4 —	31 п.	—
— mannianych	6 пуд.	31 пуд.	28 пуд.	24 —	16 пуд.	13 пуд.	6 —	117 —	17 п.
Tłustości wieprzowéj	4 пуд.	3 пуд.	9 п.	4 пуд.	6 пуд.	8 пуд.	8 —	7 —	3 —
Łoju jałowiczego	12 пуд.	—	2 п.	8 пуд.	19 фун.	—	—	—	—
— baraniego	—	9 пуд.	4 пуд.	4 пуд.	18 пуд.	22 ф.	2 пуд.	2 пуд.	2 —
Żółci wołowéj	6 ф.	—	—	2 фун.	—	7 —	2 —	2 —	—
Pęcherzy wołowych	130 шт.	89 шт.	119 шт.	11 шт.	24 шт.	20 шт.	97 шт.	97 шт.	—
Jagod poreczek	30 ф.	—	1 п.	—	—	—	—	—	—
„ czarnośliw	1 пуд.	1 пуд.	11 пуд.	1 пуд.	17 пуд.	1 пуд.	5 пуд.	5 п.	—
„ jadłowcowych	4 п.	17 пуд.	12 пуд.	3 пуд.	25 пуд.	1 —	1 —	1 —	2 п.
„ kizilu	5 —	—	13 п.	—	2 —	21 ф.	—	—	—
„ maliny susonych	30 ф.	—	—	—	—	—	—	1 п.	—
Gorczycy w całku	10 п.	—	1 п.	34 фун.	11 пуд.	1 пуд.	1 пуд.	2 —	2 пуд.
Goździków	10 фун.	—	10 фун.	—	4 ф.	4 ф.	—	10 ф.	—
Cynamonu	4 ф.	—	6 ф.	—	3 —	2 пуд.	—	8 —	—
Liścia bobkowego	20 ф.	10 ф.	1 п.	11 фун.	20 ф.	10 ф.	9 ф.	10 —	10 ф.
Imbieru	10 ф.	—	—	4 ф.	—	—	—	15 —	—
Kadzidła	1 пуд.	—	—	13 ф.	11 ф.	39 ф.	29 ф.	1 п.	4 ф.
Węgli gaszonych	38 ч-тей.	6ч-тей.	—	3 ч-ти.	12 ч-тей.	8 четв.	—	9 четв.	4 четв.
Żelaza sztabowego	—	—	—	—	—	—	—	4 пуд.	—
Pakuli	—	—	—	—	—	—	—	2 —	—

WYMIENIENIENIE ZAPASOW I MATERJAŁOW.	BRZESKO-LITESKIEJ KOMISSJI.											
	Warszawsko-Ujazdowskiego.	Warszawsko-Aleksandrowskiego.	Nowogieorgiewskiego.	Lublińskiego.	Łowiczskiego.	Brzesko-Litewskiego.	Zamośćskiego.	Suwałkowskiego.	Siedleckiego.	Łomżenskiego.	Iwangrodzkiego.	Wuskiego.
Mąki pszennéj	15 п.	2 п.	—	1 п.	—	2 п.	—	32 ф.	1 п.	19 ф.	25 ф.	—
Bułek pszenicznych	5.288 п.	1.660 п.	426 п.	1.643 п.	774 п.	1.384 п.	1.249 п.	672 п.	445 п.	275 п.	417 ф.	361 п.
Krup Owsianych	1.324 п.	553 п.	426 п.	290 п.	171 п.	271 п.	179 п.	170 п.	86 п.	67 п.	68 ф.	21 п.
Mąki owsianéj	13 п.	2 ф.	—	—	—	1 п.	—	—	—	—	—	—
„ kartoflanéj	19 п.	2 п.	1 ф.	4 п.	17 ф.	6 п.	4 ф.	4 ф.	20 ф.	6 ф.	10 ф.	—
Miodu zwyczajnego	25 п.	¾ ф.	—	55 п.	—	13 ф.	—	25 п.	—	—	—	—
„ lipcu	183 п.	54 п.	64 п.	—	30 п.	44 п.	44 п.	—	16 п.	10 п.	14 п.	5 п.
Soli	678 п.	300 п.	261 п.	199 п.	100 п.	185 п.	154 п.	101 п.	52 п.	34 п.	40 п.	22 п.
Słodu jęczmiennego	28 п.	6 п.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oleju konopnego oczyszczonego	643 п.	201 п.	476 п.	263 п.	186 п.	287 п.	540 п.	47 п.	16 п.	24 п.	13 п.	12 п.
Masła	45 п.	8 п.	8 п.	7 п.	5 п.	5 п.	4 п.	5 п.	3 п.	2 п.	2 п.	1 п.
Stynki	22 п.	2 п.	—	2 п.	—					17 ф.	2 п.	
Syropu	27 п.	8 п.	15 ф.	6 п.	—	5 п.	1 п.	4 п.	1 п.	1 п.	25 ф.	34 ф.
Grzybów suszonych	—	1 п.										
Mięsa Jałowiczego	6.577 п.	3.039 п.	2.617	2.100 п.	1.058 п.	1.859 п.	1.629 п.	888 п.	498 п.	339 п.	374 п.	281 п.
Kur rzniętych	2.149 шт.	160 шт.	333 шт.	363 шт.	302 шт.	276 шт.	340 шт.	300 шт.	123 шт.	40 шт.	144 шт.	
Kapusty kwaszonéj półbiałéj	122 в.	25 в.	—	31 в.	—	126 в.		8 в.			—	
Burakków kwaszonych	883 в.	393 в.	814 в.	315 в.	355 в.	232 в.	1.020 в.	11 в.	25 в.	122 в.	39 в.	—
Cebuli szczypiorów	6 п.	5 п.	14 п.	9 п.	30 ф.	17 ф.	4 п.	4 п.	5 ф.	—	5 п.	—
Cebuli w główkach	29 п.	23 п.	27 п.	16 п.	7 п.	7 п.	12 п.	8 п.	1 п.	32 ф.	12 п.	9 ф.
…órowich	145 п.	63 п.	7 п.	35 п.	2 п.	64 п.	27 ч-тей	3 ч-ти	15 п.	—	1 п.	7ч-коп.
Cytryn	540 шт.	—	159 шт.	15 шт.	27 шт.							
Soku cytrynowego	—	—	¼ б.	2 б.	—					17 б.		
Kartofli	3.412 п.	1.721 п.	2.218 п.	1.333 п.	674 п.	766 п.	162 ч-ка	100 п.	272 п.	114 п.	261 п.	296 п.
Chrzanu	31 п.	14 п.	15 п.	17 п.	3 п.	11 п.	5 п.	17 п.	19 ф.	10 ф.	22 ф.	31 ф.
Wódki	868 в.	367 в.	318 в.	286 в.	94 в.	208 в.	160 в.	105 в.	64 в.	37 в.	50 в.	22 в.
Piwa lekkiego	—	2 в.	492 в.	89 в.	5 в.	183 в.	—	104 в.	61 в.	25 в.	14 в.	—
Kwasu	23.409 в.	13.616 в.	9.219 в.	6.691 в.	3.495 в.	6.412 в.	5.128 в.	2.858 в.	1.606 в.	447 в.	1.140 в.	185 в.
Wina białego i „ czerwonego	890 б.	397 б.	300 б.	244 б.	135 б.	—	166 б.	104 б.	61 б.	22 б.	36 б.	43 б.
Octu zwyczajnego	563 в.	148 в.	568 в.	218 в.	65 в.	177 в.	132 в.	94 в.	52 в.	37 в.	32 в.	—
„ winnego	—	—	—	—	17 в.	—	—	—	—	—	—	24 в.
Mleka krowiego	3.397 в.	452 в.	470 в.	283 в.	193 в.	518 в.	654 в.	210 в.	141 в.	52 в.	351 в.	22 в.
Jaj kurzych	4.460 шт.	1.210 шт.	752 шт.	1.041 шт.	446 шт.	1.530 шт.	628 шт.	528 шт.	230 шт.	147 шт.	90 шт.	124 шт.
Świec łojowych	251 п.	194 п.	182 п.	229 п.	68 п.	334 п.	142 п.	80 п.	76 п.	82 п.	48 п.	10 п.
Mydła prostego	93 п.	43 п.	46 п.	29 п.	14 п.	25 п.	23 п.	13 п.	7 п.	5 п.	4 п.	3 п.
Wieników brzozowych	8.462 шт.	4.626 шт.	1.697 шт.	2.748 шт.	1.976 шт.	2.131 шт.	3.614 шт.	2.269 шт.	3.348 шт.	1.030 шт.	1.240 шт.	470 шт.
Miotel	8.417 шт.	3.539 шт.	2.043 шт.	983 шт.	4.793 шт.	3.478 шт.	2.013 шт.	4.825 шт.	2.400 шт.	4.802 шт.	2.400 шт.	365 шт.
Trumn	309 шт.	162 шт.	161 шт.	115 шт.	48 шт.	—	73 шт.	69 шт.	40 шт.	20 шт.	45 шт.	4 шт.
Staryzny płótna	337 п.	98 п.	—	26 п.	39 п.	158 п.	50 п.	—	—	18 п.	—	—
Piawek	14.105 шт.	4.540 шт.	2.630 шт.	790 шт.	795 шт.	1.485 шт.	940 шт.	525 шт.	821 шт.	289 шт.	345 шт.	224 шт.
Drzewa miary polskiéj półkubicznéj:	3.543 саж.	1.287 с.	1.286 с.	972 с.	595 с.	—	780 с.	534 с.	459 с.	286 с.	234 с.	62 с.
Sosnowego z jodłowém	—	—	—	—	—	1.834				—		—
Trzypolanowego sosnowego z jedłowem	—	—	—	—	—	662			—			
Pobielanie naczynia miedzianego	36 п.	155 п.	97 п.	90 п.	118 п.	189 п.	102 п.	47 п.	43 п.	65 п.	39 п.	64 п.
Mycie bieliżny szpitalnéj na dobę od osoby	394.333 чел.	157.602 чел.	132.902 чел.	99.312 чел.	53.409 чел.	98.005 чел.	84.596 чел.	44.281 чел.	29.075 чел.	18.862 чел.	22.861 чел.	11.960 чел.
Krup jęczmiennych	284 п.	95 п.	35 п.	233 п.	56 п.	—	26 п.	—	21 п.	14 п.	12 п.	10 п.
— pszennych	—	22 п.	—	25 ф.	—	53 п.	18 п.	—				
Owsa	142 ч-ти	49 ч-тей	60 ч-тей	21 ч-ть	40 ч-тей	130 ч-тей	26 ч-тей	24 ч-ти	24 чет-ти	24 чет-ти	24 чет-ти	—
Oliwy	33 п.	13 п.	—	5 п.	5 п.	4 п.	3 п.	1 п.	1 п.	25 ф.	1 п.	33 ф.
Oleju lnianego	—	4 п.	7 п.	14 п.	—	—	—	7 п.	2 п.	—	—	—
Siemienia konopnego	28 п.	1 п.	14 п.	5 п.	2 п.	5 п.	—	2 п.	1 п.	32 ф.	30 ф.	26 ф.
„ lnianego	157 п.	130 п.	23 п.	30 п.	11 п.	21 п.	18 п.	10 п.	7 п.	3 п.	8 п.	3 п.
Maku	2 п.	4 ф.	30 ф.	3 ф.	—	1 п.	—	1 п.	10 ф.	—	1 ф.	13 ф.
Otrębi pszennych	5 п.	8 ф.	2 п.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jęczmieniu oczyszczon.	—	—	—	—	—	79 п.	—	—	—	—	—	—
Cielęciny	204 п.	19 п.	26 п.	36 п.	36 п.	26 п.	21 п.	9 п.	1 п.	20 ф.	18 п.	22 п.
Baraniny	—	—	—	—	—	—	—	9 п.	—	—	—	—
Kapusty białéj	3.156 в.	3.053 в.	1.210 в.	994 в.	705 в.	1.680 в.	1.173 в.	1.327 в.	464 в.	178 в.	205 в.	46 в.
Zieleniny świeżéj	761 п.	696 п.	420 п.	402 п.	53 п.	377 п.	629 п.	79 п.	44 п.	46 п.	34 п.	14 п.
Marchwie	27 п.	—	4 п.	34 ф.	10 ф.	20 ф.	—	1 п.	—	8 ф.	12 п.	39 ф.
Chmielu	—	—	12 ф.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Czosnku	2 ф.	—	4 ф.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Migdałów	5 п.	1 п.	6 ф.	25 ф.	18 ф.	1 п.	36 ф.	28 ф.	20 ф.	10 ф.	1 п.	8 ф.
Herbaty zwyczajnéj	17 п.	27 ф.	1 п.	27 ф.	6 ф.	10 п.	11 п.	8 ф.	9 ф.	4 ф.	3 ф.	5 ф.
Pieprzu	4 п.	2 п.	1 п.	1 п.	24 ф.	1 п.	29 ф.	26 ф.	12 ф.	9 ф.	11 ф.	2 ф.
Wina starego						216 б.	—	—		—	—	—
„ xerezu	46 б.	8 б.	—	22 б.	4 б.	—	—	—		—	—	—
„ malagi	24 б.	3 б.	14 б.	7 б.	6 б.	8 б.	12 б.	4 б.	4 б.	¼ б.	2¾ б.	2 б.
Żytniu	532 ст.	42 ст.	242 ст.	112 ст.	15 ст.	9 ст.	50 ст.	28 ст.	—	—	48 ст.	—
Cukru rafinowanego	56 п.	23 п.	9 п.	16 п.	13 п.	17 п.	7 п.	8 п.	5 п.	2 п.	8 п.	2 п.
Mydła czarnego zmolnego lub dziegcianego	9 п.	39 ф.	3 п.	18 ф.	—	—	—	17 ф.	2 ф.	1 п.	—	—
Papieru do pisania N.	77 ст.	25 ст.	48 ст.	—	8 ст.	37 ст.	—	—	—	6 ст.	—	—
3-go rez	12 ст.	6 ст.	5 ст.	2 ст.	4 д.	4 ст.	3 ст.	2 ст.	—	17 ст.	3 ст.	12 д.
„ do zawijania	15 ст.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ recept. białego	—	33 ст.	36 ст.	24 ст.	11 ст.	14 ст.	24 ст.	}15 ст.	9 ст.	5 ст.	7 ст.	3 ст.
„ „ błękitnego	24 ст.	16 ст.	12 ст.	11 ст.	6 ст.	12 ст.	12 ст.		4 ст.	1 ст.	6 ст.	2 ст.
Gąbki morskiéj	1 ф.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gumalastyki	1 ф.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ołówków	126 шт.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Farby czarnéj do cechowaniaa bielizny szpitalnéj	2 п.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Farby czerwonéj na toż	1 п.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Terpentyny dla spryskiwania rzeczy	4 г.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Wosku żółtego	21 п.	4 п.	6 п.	5 п.	4 п.	3 п.	1 п.	2 п.	1 п.	30 ф.	1 п.	26 ф.
Waty	7 п.	4 п.	—	39 ф.	34 ф.	1 п.	35 ф.	27 ф.	12 ф.	11 ф.	4 ф.	13 ф.
Smoły szewskiéj	16 ф.	—	1 п.	13 п.	1 п.	3 ф.	1 п.	1 п.	9 п.	24 п.	18 ф.	14 ф.
Dziegciu czystego	—	9 ф.	47 п.	17 п.	20 ф.	32 п.	—	8 п.	—	—	—	—
Wapna gaszonego	430 п.	4 п.	123 п.	3 п.	25 ф.	4 п.	6 п.	23 п.	120 п.	17 ф.	13 ф.	22 ф.
Secin igieł	7.150 шт.	3.100 шт.	1.625 шт.	976 шт.	2.544 шт.	1.955 шт.	1.934 шт.	2.162 шт.	2.300 шт.	4.720 шт.	1.300 шт.	456 ш.
Szpilek	8.000 шт.	1.880 шт.	4.550 шт.	1.950 шт.	600 шт.	2.400 шт.	1.200 шт.	1.502 шт.	—	590 шт.	—	430 ш.
Krachmalu białego	6 п.	31 ф.	1 п.	20 ф.	14 ф.	16 ф.	34 ф.	9 ф.	8 ф.	4 ф.	5 ф.	4 ф.
Kuperwasu	—	80 п.	—	—	—	—	—			—	—	—
	—	—	—	—	—	—	3 п.			—	10 ф.	—
Kleju stolarskiego	30 шт.	5 шт.	6 шт.	4 шт.	4 шт.	8 шт.	12 шт.	3 ш.		—	4 шт.	
Irchi	13 шт.	—	26 пар.	9 п.	—	—	—	1 ш.	—	—	—	2 п.
Łubu	57 п.	22 п.	52 п.	29 п.	34 п.	11 п.	11 п.	6 п.	19 п.	45 п.	10 п.	10 п.
Kredy	6.046 шт.	1.650 шт.	1.800 шт.	775 ш.	700 шт.	900 шт.	720 шт.	525 шт.	625 шт.	304 шт.	300 шт.	205 шт.
Piór do pisania	132 л.	36 л.	60 л.	10 ш.	2 шт.	17 шт.	—	14 л.	—	1 шт.	—	8 л.
Tektury	35 ф.	5 ф.	6 ф.	2 ф.	1 ф.	3 ф.	3 ф.	1 ф.	—	1 ф.	3 ф.	¼ ф.
Laku N. 3-go	2.141 п.	739 п.	912 п.	326 п.	605 п.	1,950 п.	390 п.	374 п.	360 п.	365 п.	365 п.	—
Siana	5.360 п.	5.196 п.	3.728 п.	2.575 п.	999 п.	3,260 п.	2,162 п.	1,088 п.	814 п.	476 п.	306 п.	337 п.
Słomy	51 п.	26 п.	38 ф.	—	26 »	—	4 »	7 ф.	27 п.	44 п.	22 п.	4 ф.
Smoły czystéj	6 ф.	2 ф.	23 п.	—	—	—	—	—	—	—		
Tytóniu	—	—	—	—	—	—	8 саж.	—	—	—	—	
Piasku	3.243 арш.	3.557 арш.	701 арш.	215 ар.	175 арш.	360 арш.	240 арш.	155 ар.	28 ар.	27 ар.	—	38 ар.
Tasmy płóciennéj	67 арш.	18 арш.	24 арш.	17 ар.	11 »	37 »	36 »	29 »	5 ар.	3 ар.	11 ар.	8 ар.
Flanelli	63 б.	64 б.	53 б.	45 б.	28 б.	47 б.	36 б.	19 б.	15 б.	8 б.	11 б.	5 б.
Atramentu												
Farby minii	1 п.	1 п.	—	—	—	—	—	—		—	—	
Nici białych	32 п.	20 п.	17 п.	14 п.	7 п.	11 п.	7 п.	7 б.	5 п.	3 п.	3 п.	1 п.
„ szarych	8 п.	5 п.	6 п.	6 п.	1 »	4 »	2 »	2 б.	5 п.	3 п.	2 п.	27 ф.
Podkucie koni:												
Podków nowych	495 шт.	205 шт.	146 шт.	62 ш.	449 шт.	414 шт.	45 шт.	48 ш.	96 шт.	48 шт.	65 шт.	—
„ starych	386 шт.	221 шт.	98 шт.	26 ш.	258 »	428 »	42 »	48 »	96 шт.	48 шт.	85 шт.	
Krup smoleńskich	—	10 п.	47 п.	¼ ф.	2 п.	37 п.	82 п.	—	—	—	1 п.	
„ perłowych	186 п.	45 »	110 »	—	56 »	26 »	57 »	98 п.	18 п.	7 п.	18 »	11 п.
„ ryżowych	113 »	28 »	—	35 п.	18 »	6 »	16 »	—	4 »	2 »	—	8 п.
„ mannianych	131 »	38 »	21 »	38 »	1 »	10 »	5 »	1 »	25 »	9 »	2 ф.	8 »
Tłustości wieprzowéj	54 »	11 »	22 »	16 »	6 »	13 »	10 »	7 »	5 »	3 »	4 п.	2 »
Łoju jałowiczego	18 »	1 »	6 »	20 »	2 ф.	4 »	2 »	—	29 ф.	34 ф.	21 ф.	26 ф.
„ baraniego	—	—	—	2 п.	—	—	—	2 »	26 »	2 »	3 »	
Żółci wołowéj	15 ф.	—	—	—	—	—	—	—			—	2 »
Pęcherzy wołowych	507 шт.	153 шт.	235 шт.	147 ш.	66 шт.	173 ш.	120 шт.	99 ш.	66 шт.	20 шт.	28 шт.	
Śliwek suszenych	15 п.	4 п.	16 ф.	9 ф.	36 ф.	17 ф.	17 ф.	11 ф.	1 ф.	½ ф.	—	
Jagod jadłowcowych	19 »	—	—	—	—	9 п.	3 п.	—	—	—	—	1 п.
Malin suszonych	—	—	—	—	5 »	—	—	—	—	—	—	
Gorczycy	6 »	1 »	3 п.	36 п.	—	3 »	1 »	1 п.	33 ф.	1 п.	—	33 ф.
Liścia bobkowego	2 »	3 »	32 ф.	23 ф.	13 »	25 ф.	20 ф.	12 ф.	6 »	3 ф.	9 ф.	74 зол.
Węgli gaszonych	12 ч-тей	12 ч-тей	—	—	3 ч-ти	3 ч-ти	—	3 ч-ти	—	—	—	52 ч-ти

Виленской губерніи Ошмянскій уѣздный судъ объявляетъ, что 23 октября 1862 года будутъ производиться въ присутствіи сего суда торги, на продажу деревяннаго дома, въ г. Ошмянѣ состоящаго, принадлежащаго евреямъ Ицкѣ и Таубѣ Айзенбергамъ, оцѣненнаго въ 160 руб. сереб. на удовлетвореніе его долговъ. Почему желающіе участвовать въ сихъ торгахъ благоволятъ явиться на означенное число. 3—417

Паспортное отдѣленіе канцеляріи генералъ-губернатора, по приказанію его высокопревосходительства, симъ объявляетъ, что Тверской губерніи, Кашинскаго уѣзда, дворянинъ Николай Александровичь *Лодыжинскій* при проѣздѣ по желѣзной дорогѣ изъ С. Петербурга въ Вильно потерялъ выданный ему въ Твери 18 мая сего года заграничный паспортъ за N. 6023, а потому паспортъ этотъ должно считать недѣйствительнымъ.

Управл. паспортнымъ отдѣленіемъ *Зубовичъ.* 3—427

Канцелярія попечителя Виленскаго учебнаго округа объявляетъ, что желающіе участвовать въ торгахъ имѣемыхъ производиться 2-го іюля сего года, съ переторжкою чрезъ три дня, т. е. 6-го іюля сего года на поставку съ 1-го августа 1862 по 1-е августа 1863 года, дровъ для отопленія зданія занимаемаго управленіемъ Виленскаго учебнаго округа, должны объявить послѣднюю цѣну въ запечатанныхъ конвертахъ. 3—411

Wileńskiéj gubernji Oszmiański sąd powiatowy niniejszém ogłasza, iż 23 października 1862 roku będą się odbywały w tym sądzie targi na przedaż domu drewnianego w m. Oszmianie położonego, należącego do żydów Icki i Tauby Ajzenbergów, oszacowanego 160 rubli srebrem, dla zaspokojenia obarczających go długów; przeto życzący uczęstniczyć w tych targach, zechcą przybyć na nie w dniach oznaczonych. 3—417

Pasportowy wydział kancellarji jenerał-gubernatora niniejszém ogłasza, iż z gubernji Twerskiéj z powiatu Kaszyńskiego szlachcic Mikołaj syn Aleksandra Łodyżyński, jadąc drogą żelazną z S. Petersburga do Wilna, stracił wydany mu w Twerze, 18 maja ter. roku, pasport zagraniczny za N. 6.023, który zatém należy uważać za nieważny.

Zarządzający oddziałem pasportowym *Zubowicz.* 3—427

Kancellarja kuratora Wileńskiego okręgu naukowego niniejszém ogłasza, iż życzący uczęstniczyć w targach, mających się odbywać 2 lipca r. b., z przetargiem we trzy dni, to jest dnia 6 tegoż m. lipca, na dostawę od 1-go sierpnia 1862 do 1-go sierpnia 1863 roku, drzewa na opał gmachów przez zarząd Wileńskiego okręgu naukowego zajmowanych, powinni przedstawić ostateczną cenę w kopertach zapieczętowanych. 3—411

Dom bankowy

S. H. HEJMANN W WILNIE.

Ogłasza z upoważnienia Dyrekcji Spółki „Tellus" w Poznaniu, iż podpisy, tudzież wpłaty na *akcje „Tellusa"* przyjmowane jeszcze będą ***włącznie do dnia 15 Lipca r. b.*** z zastrzeżeniem, że stosownie do przepisów kodeksu handlowego Pruskiego, podpisy subskrybentów, którzy do 15 Lipca r. b. pierwszéj wpłaty nieuskutecznili, za nieważne uznane i jako takie w swoim czasie przez pisma publiczne ogłoszone zostaną. 2—440

W powiecie Kowieńskim w parafji Zejmeńskiéj przedają się owce Merynosy pochodzące z zakładów Pruskich *w Skandau* z których pud wełny około rub. 21, ciągle był płacony, udać się można dla obejrzenia do majątku Pałankiesia obywatela Nieławickiego. 3—393

ВЪ МАГАЗИНѢ ПѢХОВА

Полученъ свѣжій транспортъ разныхъ бакалій, китайскаго чаю, свѣчь стеорыновыхъ и пальмовыхъ, заграничныхъ винъ, фарфоровой, хрустальной и фаянсовой посуды, товаровъ мѣдныхъ, по цѣнѣ Ярмарчной, на Большой улицѣ въ домѣ Каденацаго. 2—437.

W MAGAZYNIE PIECHOWA

Otrzymano świeży transport rozmaitych bakalij, herbaty chińskiéj, świec stearynowych i palmowych, zagranicznych win, szkła fajansu porcelany, towarów mosiężnych—po cenie Jarmarkowéj, przy ulicy Wielkiéj w domu Kadenynacego. 2—437

Dyrekcja hut żelaza księcia Wittgenstejna w Nalibokach, pod Nowogródkiem, zawiadamia, że przyjmuje obstalunki na wszelkie wyroby z żelaza lanego i kutego i uskutecznia takowe najakuratniéj po cenach umiarkowanych. Informacje udziela sama dyrekcja i kontrola główna dóbr księcia Wittgenstejna w Wilnie, w domu p. Glücksberga. 2—443

Niżéj podpisany po śmierci brata swego Romualda Rzeuskiego, znalazł kopią biletu bankowego na imię tegoż brata mojego na rub. 1,000 za N. 69,698 wydanego, i przypadkiem zatraconego. Z takiego powodu lubo w swoim czasie poczynione zostały potrzebne formalności w banku w celu uzyskania pomienionéj summy; jednak gdy takowe ciągną za sobą przewłokę czasu, przeto ktoby takowy zatracony bilet znalazł, niech raczy mię o tém zawiadomić przez odezwę wręczoną zawiadującemu moim domem w mieście Wilnie przy Mostowéj ulicy pod N. dla przesłanie do miejsca mojego pobytu, a otrzyma za to stosowne wynagrodzenie.

WALENS RZEUSKI. 2—429

O 5 mil od Wilna, 2½ od stacji kolei żelaznéj Bezdan, o wiorstę od Wilji jest do sprzedania, częściami lub w całym obszarze, 18 włok ziemi dobréj z zabudowaniem na 6 osad gospodarskich, z lasem budowlowym i łąkami. Bliższa wiadomość u urzędnika izby skarbowéj Wileńskiéj, Franciszka Jachimowicza, lub też na miejscu u Kulwińskiego w Wojdaciszkach w parafji Bystrzyckiéj. 3—412

Podaje się do publicznéj wiadomości, iż zostały stracone dwa obligi jeden z r. 1852 czerwca 6 na 1,500 a drugi z 1854 kwietnia 24, jeżeliby gdzie takowe okazały się upraszam o zatrzymanie i dostawienie mnie właścicielce, za co otrzyma wynadgrodzenie. Mieszkam w klasztorże pp. Mniszek Zarzecznych.

RÓŻA SZTEJNOWNA. 2—426.

Wody Mineralne

wprost ze źródeł tego rocznego czerpania otrzymał handel p. Grużewskiego pod firmą Wojciechowicza w Wilnie. Transport trzeci, a mianowicie: Adelheidsquelle, Egierskie, Emskie, Gorzkie (Bitterwasser) Karlsbadskie, Kissingskie, Marienbadskie, Obersalzbrun, Pyrmontskie, Spa Pauhon, Szczawnickie, Vichy Celeston, Grande grille i Selcerskie, sol Karlsbadzka i Kreutsnacherska; z Paryża zaś nadeszły pigułki roślinne

P. CAUVIN.

Essence Sarsaparille Golbert, Syrop Fion. Płyn do czernienia włosów.

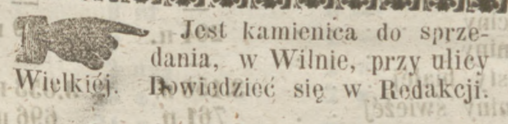
Jak niemniéj handel ten posiada zawsze assortyment Farb Malarskich olejnych skoroschnących, Lakierów, Massy do podłóg, skur, maszyn i powozów.

Pędzle berlińskie szczecinowe i wiele innych przedmiotów. 1—441

Sprzedaje się Folwark, kilkadziesiąt włok obszaru mający, zagospodarowany, na dobréj ziemi, z nowemi budowlami. Bliższa wiadomość u p. Kamieńskiego, w Wilnie, w domu p. Czarnowskiego, naprzeciw Królewskiego młynu. 2—439.

Nauczyciel prywatny, mający pozwolenie od zwierzchności szkolnéj do utrzymywania uczniów gimnazjalnych na kwaterze, życzy mieć dla towarzystwa trzech swoich kuzynów, jeszcze kilku studentów od 10 sierpnia t. r. Znadą u niego stół, kwaterę, opranie, posługę, światło, korepetycję i dozór samego nauczyciela, za stosownem wynagrodzeniem. O bliższych warunkach można się dowiedzieć w Redakcji Kurjera. 2—442.

W MAJĄTKU LUSZNIEWIE o wiorst 28 od miasta p-go Słonima w gub. Grodzień, jest do zbycia w każdym czasie 300 młodych poprawnych owiec z nabitą wełną i tyleż skopow, wiadomość na miejscu. 2—431

Jest kamienica do sprzedania, w Wilnie, przy ulicy Wielkiéj. Dowiedzieć się w Redakcji.

Mamy zaszczyt podać do powszechnéj wiadomości, iż w skutek licznie zawiązanych stosunków, korzystnie pośredniczyć możemy w sprzedaży płodów ziemnych, lasów, majątków,— wskazywać dzierżawców, techników, przemysłowców i t. p.; uskuteczniamy równie zakupna towarów wszelkiego rodzaju tak u nas, jako i za granicą, prowadząc je przez Królewiec, Rygę lub inne miasta portowe do kraju.

Celem ułatwiania stosunków rolniczych, przemysłowych i handlowych z Anglją, urządziliśmy kantor w Londynie, którego adress:

CHOTOMSKI, 8 Great College Street, Cambden Town, London N. W.

Królewiec w Pr. dnia 1 lipca 1862 r.

Bracia *Chotomscy, Koronowicz* i Spółka. 3—428

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

Введенные въ Имперіи новые СПИРТОМЕТРЫ системы Траллеса, съ термометрами, приготовляются въ механическомъ заводѣ нижеподписавшагося по постояннымъ цѣнамъ; покупающимъ въ большемъ количествѣ, заводъ уступаетъ соотвѣтственный рабатъ. Цѣна нормальнаго СПИРТОМЕТРА въ кожанномъ футлярѣ съ цилиндромъ на мѣдной ножкѣ—четыре руб. сер.; такой же самый въ меньшемъ форматѣ для контролировки въ корчмахъ и складахъ— 2 руб. Тамъ же приготовляются снаряды для измѣренія, нивеллированія и инструменты физическіе и оптическіе. ЯКОВЪ ПИКЪ, оптикъ столичнаго города Варшавы на Мѣдовой улицѣ подъ N. 497. 3—416.

Zaprowadzone w Cesarstwie nowe ALKOHOLOMETRY do wódek systemu Trallesa z ciepłomierzem wyrabiają się w zakładzie mechanicznym podpisanego, po cenach stałych, biorącym w większéj ilości, zakład odstępuje stosowny rabat. Cena jednego ALKOHOLOMETRU normalnego w skórzanym futerale z cylindrem na mosiężnéj nóżce jest Rsr. cztery; takiż sam mniejszego formatu dla kontrollowania karczem i składników Rsr. 2. Tamże wyrabiają się narzędzia Miernicze, Niwellacyjne, Fizyczne i Optyczne. JAKÓB PIK.

Optyk miasta Stołecznego Warszawy, ulica Miodowa N. 497. 3—416

OSOBA w wieku stałym, polka, posiadająca dobrze język francuzki i początki języka niemieckiego, oraz muzykę dostatecznie, mogąca udowodnić zdolności swoje patentem władzy naukowéj, życzyłaby znaleźć miejsce guwernantki przy panienkach od 8 do 10 lat wieku, lub też miejsce towarzyszki do osoby w wieku sędziwym, w Wilnie, w okolicach jego lub w którejkolwiek guberoji w głębi Rossji. Adres udzielić może kantor Redakcji Kurjera lub p. Borretti właściciel fabryki pieców porcelanowych na Łukiszkach. 3—432

W Petersburgu chcącym mieć niedrogą kwaterę z posługą i stołem, życzę zajechać do domu P. KITTNERA, jadąc z Warszawskiego Woksalu do miasta, za Wozneseńskim mostem na lewo do rogowego domu w drugą bramę u p. Nowhorodzkiego pod N. 27 kwatery, upewniam że tego nie pożałuje. A. S. 3—430

Są do sprzedania meble dębowe roboty Wilijamsa Fanty, a także drążki mało używane i nietyczanka. Dowiedzieć się na ulicy Ś-to Stefańskiéj w domu Półkownikowéj Krauzowéj- 3—425.

ОБЪЯВЛЕНІЕ.

Честь имѣю извѣстить Почтеннѣйшую Публику, что въ открытомъ въ г. Ковно въ Гостиныхъ рядахъ наслѣдниковъ Ритлера Англійскомъ Магазинѣ, кромѣ разныхъ фаянсовыхъ, фарфоровыхъ и хрустальныхъ посудъ, еще получено АНГЛІЙСКОЕ БѢЛОЕ ОКОННОЕ СТЕКЛО разной величины, и СТЕКЛЯННЫЯ ЧЕРЕПИЦЫ, которыя остаются неповрежденными отъ града, и продаются по самымъ умѣреннымъ цѣнамъ.

Г. ШАШКОЛЬСКІЙ. 2—438.

OGŁOSZENIE.

Zawiadamiam Szanowną Publiczność, że w założonym w m. Kownie w Gościnnych rzędach Angielskim Magazynie sukcesorów Rittlera oprócz różnych fajansowych i porcelanowych naczyń, znajduje się do zbycia ANGIELSKIE SZKŁO BIAŁE DO OKIEN różnéj wielkości, i SZKLANE DACHÓWKI, których grad uszkodzić nie może, co wszystko sprzedaje się po umiarkowanéj cenie.

H. SZASZKOLSKI. 2—438.

Одобрено Ценсурою. 2 Іюля 1862 г. Вильно.

W Drukarni A. H. Kirkora.